

דו"ח אמוסטי
אינטרנשיונל 2014/15
מצב זכויות האדם בעולם
תקציר

אמוסטי
אינטרנשיונל
منظمة الصفو
الدولية

אשראי

בשער:

פליטים יזידים שברחו מאלימות כוחות
המדינה האיסלמית (דאעש) צועדים
לכיוון הגבול הסורי, בשולי הר סינג'אר

© REUTERS/Rodi Said

אמנסטי אינטרנשיונל

תקציר דו"ח שנתי 2014/15

אמנסטי אינטרנשיונל היא תנועה חובקת עולם המונה מעל 7 מיליון אנשים הפועלים למען עולם שבו כולם נהנים מזכויות האדם.

בחזוננו, כל אדם נהנה מכל הזכויות המעוגנות בהצהרה לכל באי עולם בדבר זכויות אדם ובסטנדרטים בינלאומיים אחרים לזכויות אדם.

אמנסטי אינטרנשיונל אינו תלוי בשום ממשלה, אידיאולוגיה פוליטית, אינטרס כלכלי או דת. עבודתנו ממומנת בעיקר באמצעות דמי החבר של חברי הארגון ותרומות.

נשים מקומיות צופות בחיילים
רוסים נאספים ליד בסיס צבא
אוקריאנה בפרבלונה

© REUTERS/Thomas Peter

תוכן עניינים

6	פתח דבר.....
8	עובדות ומספרים.....
10	אזור המזרח התיכון וצפון אפריקה.....
16	ישראל והשטחים הפלסטינים הכבושים.....
20	פלסטין.....
22	ארצות הברית של אמריקה.....
26	רוסיה.....
30	סין.....
34	איראן.....
38	עיראק.....
42	סוריה.....
46	מצרים.....
50	טורקיה.....
54	איטליה.....
56	אריתריאה.....
58	סודן.....
61	דרום סודן.....
64	אוגנדה.....
67	רואנדה.....

פתח דבר

עמה ישראל היא בין היחידות המקיימות יחסים דיפלומטיים, כשבטווח הסכמים צבאיים כאלה ואחרים. האם, כישראלים, עשינו את כל מה שיכולנו לומר לממשלתנו את דעתנו בנושא? ואז, כשהגיעו פליטים מאריתריאה וביקשו מקלט כאן מאותן זועות מהן העלמנו עין, האם עשינו את כל מה שיכולנו כדי שממשלתנו תקיים כלפיהם את הדרוש ממנה באמנת הפליטים?

תקציר הדו"ח בעברית אינו כולל את כל המדינות הנסקרות בדו"ח המלא באנגלית, אותו ניתן לקרוא [באתרנו](#).

מדי שנה אנו משתדלים לבחור מדינות לתקציר בעברית אשר תהיינה רלוונטיות במיוחד לקורא/ת הישראלי: לכן כמובן נכללים מדי שנה הפרקים על ישראל, על השטחים הפלסטינים הכבושים ועל הרשות הפלסטינית, וכן מספר מדינות ברחבי האזור וכן מבחר מדינות מהעולם, אשר חולקות עם ישראל אתגרים דומים, למשל במקרים של סודן ואריתריאה, מהן הגיעו מבקשי מקלט לישראל, ואוגנדה ורואנדה, אשר אליהן על פי עדויות שולחת ישראל מבקשי מקלט - כל אלו מספרים סיפור משלים לאתגרים עמם אנו מתמודדים כאן.

אנו מקווים שקריאת דו"ח זה תעורר בך הקורא/ת רצון לקחת חלק ולעבוד עמנו ליצירת שינוי, ואם כך יקרה, נשמח לראותך בין פעילינו.

בברכה,

ד"ר ישי מנחין - יו"ר יונתן גר - מנכ"ל

בכל שנה, מספר הדו"ח השנתי של אמנסטי אינטרנשיונל סיפור דיכטומי דומה: התקדמויות במקומות מסוימים, אל מול נסיגה במקומות אחרים.

כך גם בשנה האחרונה: אנו ממשיכים להיות עדים להתגברות השימוש בעינויים כאן ובמקומות רבים בעולם, להוצאות להורג, למאסרים של עיתונאים, היעדר גישה למשפט הוגן, ובמיוחד לפגיעה נרחבת באזרחים באזורי עימות. מאידך, ישנן גם סיבות לאופטימיות, למשל כניסתה לתוקף של האמנה לפיקוח על סחר בנשק, שאנו מקווים שתמזער את היקף הזמינות של כלי נשק בידי מפרי זכויות אדם.

אך לצד זאת, לצד עוד שנה של ממצאים של הפרות נרחבות של זכויות אדם, האם לא הגיע הזמן שנעשה יותר?

תופעת הפליטים ומבקשי המקלט הנסקרת בהרחבה בדו"ח זה, היא דוגמא מצוינת. מדינות אירופה ומדינות רבות נוספות - בכללן ישראל - מתקשות להתמודד עם הפליטים המגיעים לגבולותיהן ומבקשים מקלט מהזועות המתרחשות במדינתם. בזמן שמדינות מתמודדות עם הנושא במידות שונות של התאמה לדרישות אמנת הפליטים, יכולה סוגיה זו גם ללמדנו: אם תיטבנה מדינות העולם להציב קוים אדומים ולפעול באפקטיביות ביחס למדינות המפירות זכויות אדם, נושא מבקשי המקלט יפטר מעצמו. אך היעדר חזון, והיעדר מתן כלים ומנדט ברורים לגופים שתפקידם לוודא שזכויות אדם תישמרנה, למשל מועצת הביטחון של האו"ם, בית הדין הפלילי הבינלאומי, מונעים זאת. מין הסתם, החשש של מדינות שגם הן בתורן תידרשנה לאותם סטנדרטים, הוא חלק מהעניין.

אנו מזמינים את הקורא/ת לקרוא דו"ח זה לא מנקודת מבט ניטרלית, כזו הבוחנת את מה שאנשים אחרים מבצעים בעוד אנשים אחרים נפגעים. תחת זאת, נציע נקודת מבט מעורבת, כזו הבוחנת כל העת: מה החלק שלי בזה? איפה אני פוגע? איפה אני נפגע? אילו מעשים בוצעו בשמי? אילו מעשים בוצעו כי לא פעלתי? ובכלל, מהי אחריותי שלי?

לדוגמא: כישראלים, כשאנו קוראים את הפרק על אריתריאה, כדאי שנזכור: הזועות הללו מתקיימות במדינה

פעולת קמפיין #WithSyria, כחלק
מהקריאה העולמית להפוך את
השנה השלישית לעימות בסוריה
לשנה האחרונה של שפיכות דמים.

© Ivan Proskuryakov

עובדות ומספרים על זכויות אדם 2014-1

ב-2014, אמנסטי אינטרנשיונל תיעד וחקר הפרות של זכויות אדם ב-160 מדינות וטריטוריות ברחבי העולם. בזמן שנעשתה התקדמות בכמה אזורים, עבור אנשים רבים מצב זכויות האדם הידרדר.

בלפחות 18 מדינות בוצעו פשעי מלחמה או הפרות אחרות של דיני המלחמה.

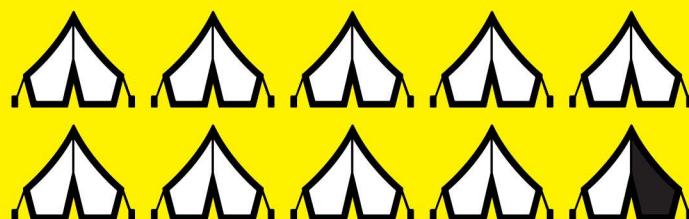
קבוצות חמושות ביצעו הפרות בלפחות 35 מדינות, יותר מ-20% מהמדינות אותן חקר אמנסטי אינטרנשיונל.

יותר מ-3,400 בני אדם טבעו ככל הנראה בים התיכון כשניסו להגיע לחופי אירופה.

4,000,000

פליטים נמלטו מהמשבר בסוריה

95% מהם מתארחים במדינות שכנות.

ממשלות מחזיקות אסירי מצפון בבתי כלא על שמימשו את זכויותיהם וחירויותיהם.

ממשלות (119) הגבילו באופן שרירותי את חופש הביטוי. היו דיכויים קשים של חופש העיתונות במדינות רבות, כשעיתונים נסגרו בכוח ועיתונאים ספגו איומים.

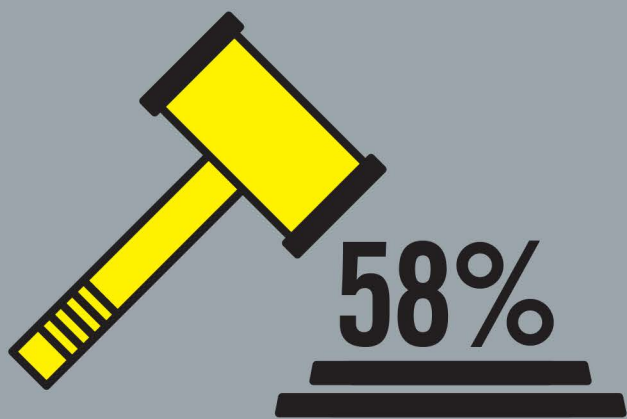
17.5%⁻¹

מהמדינות יש חוקים שאוסרים הפלות לخلוטין, גם במצבים בהם יש סיכון לבריאות או לחיי האישה ובמקרים של אונס².

מדינות יש חוקים בתוקף המגדירים יחסים מיניים בהסכמה בין מבוגרים בני אותו המין כפשע¹.

מהמדינות (93) ניהלו משפטים לא הוגנים. משפטים כאלו לא עושים צדק עם הנאשם, עם הקורבן או עם הציבור.

מהמדינות ביצעו עינויים או התעללויות אחרות.

* הנתונים בתמונות אינם ממצים ומתייחסים ל-160 מדינות בהן אמנטיי אינטרנשיונל תיעד או קיבל מידע ממקורות אמינים על הפרות זכויות אדם מסוימות במהלך 2014 (אלא אם מצוין אחרת).
¹ לפי התאחדות ארגוני הלהט"ב העולמית
² לפי המרכז לזכויות פוריות

סקירה אזורית:

אזור המזרח התיכון וצפון אפריקה

לתמיכה באזורים הסוניים שבלב עיראק, שם השליטה משטר אימים שהוציא להורג ללא משפט מאות חיילי ממשלה שבויים, בני מיעוטים, שיעים ואחרים, כולל בני שבטים סונים שהתנגדו להם. המדינה האסלאמית גם תקפה מיעוטים דתיים ואתניים, גירשה נוצרים ועקרה אלפי יזידים ובני מיעוטים אחרים מבתייהם ואדמותיהם. המדינה האסלאמית הוציאה להורג גברים ונערים יזידים בכיתות יורים, וחטפה מאות נשים ונערות יזידיות לעבדות, שרבות מהן אולצו "להינשא" ללוחמי הארגון, אלפים מתוכם מתנדבים זרים מאירופה, צפון אמריקה, אוסטרליה, צפון אפריקה, אזור המפרץ ומקומות אחרים.

בניגוד לרבים מאלה שמבצעים הוצאות בלתי חוקיות להורג אך מבקשים לשמור את פשעיהם בסוד, המדינה האסלאמית פירסמה את פשעיה בשחצנות ברטלית. היא דאגה שאנשיה יצלמו בשידור חי כמה מהמעשים המחרידים ביותר, כולל עריפת ראשי עיתונאים, עובדי סיוע וחיילים לבנונים ועיראקים שבויים. לאחר מכן, היא הפיצה את תיעוד מעשי הטבח בעולם כולו בסרטונים ערוכים היטב ומעוררי פלצות שהועלו לאינטרנט למטרות תעמולה, מו"מ לחילופי שבויים וגיוס לוחמים.

ההתפשטות הצבאית המהירה של המדינה האסלאמית בסוריה ובעיראק, בשילוב עם ההוצאות הברוטליות להורג של שבויים מערביים ואחרים, גרמו לארה"ב להקים ברית נגדה בספטמבר, שכללה בסופו של דבר יותר מ-60 מדינות, כולל בחריין, ירדן, סעודיה ואיחוד האמירויות. ברית זו פתחה בהפצצות אוויריות של עמדות המדינה האסלאמית וארגונים חמושים אחרים, וגרמה להרוגים ופצועים בקרב האוכלוסיה האזרחית. במקומות אחרים, המשיכו כוחות ארה"ב בתקיפות באמצעות מול"טים וכלים אחרים נגד ארגונים המסונפים לאל-קאעידה בתימן, על רקע זליגת העימותים בין ממשלות לבין ארגונים חמושים שאינם מדינתיים אל מעבר לגבולות בין המדינות. במקביל, המשיכה רוסיה לגונן על המשטר הסורי באו"ם ולהזרים לו נשק ותחמושת תוך התעלמות מפשעי המלחמה והפגיעות החמורות האחרות שלו בזכויות האדם.

פשעי המדינה האסלאמית, פומביותם ותחושת המשבר הפוליטי שעוררו, טשטשו לפרקים את הברוטליות הבלתי-נלאית ורחבת ההיקף של כוחות המשטר הסורי במלחמתם להגן על אזורים בשליטתם ולכבוש מחדש אזורים שנפלו לידי ארגונים חמושים. כוחות המשטר גילו אדישות מוחלטת כמעט לחיי אזרחים והפרו כמעט את כל חובותיהם עפ"י החוק ההומניטרי הבינלאומי. כוחות הממשלה ביצעו התקפות חסרות הבחנה על אזורים שבהם מצאו אזרחים מפלט, ועשו זאת עם מגוון של כלי נשק כבדים, כולל חביות נפץ, פגזי טנקים וארטילריה; צרו על אוכלוסיות אזרחיות לפרקי זמן בלתי מוגבלים באופן שמנע מהן גישה למים, מזון ואספקה רפואית; ותקפו בתי חולים ועובדים רפואיים. הם גם המשיכו להחזיק במעצר מספר רב של

כשהתקרבה שנת 2014 אל סיומה, העולם הביט לאחר אל שנה שהמיטה אסונות על מיליונים ברחבי המזרח התיכון וצפון אפריקה. היתה זו שנה של עימות מזוין בלתי פוסק ועוולות מחרידים בסוריה ובעיראק. באותה שנה גם ספגו אזרחי רצועת עזה את עיקר נזקי סבב הלוחמה הקטלני ביותר עד כה בין ישראל לחמאס. לוב התדרדרה יותר ויותר למעמד של מדינה כושלת שעל סף מלחמת אזרחים. וגם תימן נותרה חברה מפולגת עמוקות ששלטונותיה המרכזיים מתמודדים עם ניצני התקוממות שיעית בצפון, תנועה בדלנית קולנית בדרום, והתקוממות מתמשכת בדרום-מערב.

במבט לאחור על השנה כולה, התקוות המשכרות לשינוי שהניעו את ההתקוממויות העממיות שזעזעו את העולם הערבי ב-2011 והביאו להדחת רודנים ותיקים בתוניסיה, מצרים, לוב ותימן נדמו כזכרון רחוק. היוצאת היחידה מכלל זה הייתה תוניסיה, שם עברו הבחירות האחרונות לפרלמנט בצורה חלקה בנובמבר והרשויות נקטו לפחות כמה צעדים לעשיית צדק עם האחראים למורשת ההפרות החמורות של זכויות האדם. מצרים, לעומת זאת, נתנה הרבה פחות סיבות לאופטימיות. שם, הגנרל שהוביל להדחת הנשיא הראשון שבחר העם המצרי ב-2013 לאחר ההתקוממות התמנה לנשיא לאחר בחירות נוספות ופתח בגל של מעשי דיכוי שכוון לא רק נגד האחים המוסלמים ובעלי בריתם, אלא גם נגד פעילים פוליטיים מזרמים רבים אחרים, כמו גם אנשי תקשורת ופעילי זכויות אדם; אלפים נעצרו ומאות נידונו למוות בתקופת שלטונו עד כה. באזור המפרץ, הרשויות בבחריין, סעודיה ואיחוד האמירויות הערביות לא חסכו כל מאמץ בנסיגותיהן לדכא כל מחאה פוליטית ולמחוק כל סימן להתנגדות לשלטון, סמוכות ובטוחות שבעלי בריתן העיקריים בקרב הדמוקרטיות המערביות לא יביעו התנגדות.

שנת 2014 התבלטה גם באמירות יוצאת הדופן של הארגונים החמושים המנהלים עימותים מזוינים בסוריה ובעיראק, ובפרט זה המכונה המדינה האסלאמית (לשעבר דאעש). בסוריה, שלטו לוחמי המדינה האסלאמית וארגונים חמושים אחרים באזורים נרחבים מהארץ, כולל חלק ניכר מהאזור שסביב חלב, העיר הגדולה בסוריה, והנהיגו "עונשים" שכללו הוצאות פומביות להורג, קטיעות איברים והלקאות בגין מה שנחשב בעיניהם לעבירות על ההלכה האסלאמית. המדינה האסלאמית זכתה גם

שנחשבו פוגעניות כלפי ראשי מדינה או בכירים בממשלה או במערכת המשפט, או אפילו מנהיגי ממשלות זרות, שימשו למאסר של פעילי אופוזיציה בחרין – שם נדונה פעילה בולטת אחת לשלוש שנות מאסר בעוון קריעת תצלום של המלך – כמו גם במצרים, ירדן, כוויית, מרוקו, עומאן וסעודיה. באיראן, הוגשו נגד פעילי אופוזיציה כתבי אישום שכללו את הסעיף מוהארֶבָה ("עוינות נגד האל") – עבירה שניתן להטיל עליה עונש מוות. באיחוד האמירויות, המשיכו הרשויות לדון פעילי רפורמה לעונשי מאסר ממושכים לאחר משפטים בלתי-הוגנים והנהיגו חוקים כה גורפים למאבק בטרור עד שהפגנות שקטות זוהו עם פיגועים, עד כדי הטלת עונש מוות על עבירה זו.

איחוד האמירויות וכמה מדינות אחרות באזור המפרץ, כולל בחריין, כוויית ועומאן, יצרו או השתמשו בסמכויות להענשת מתנגדי משטר לא-אלימים על ידי שלילת אזרחותם ועמה זכויותיהם כאזרחים, עד כדי אבדן כל מעמד מדיני. בחריין, כוויית ואיחוד האמירויות השתמשו בפועל בסמכויות אלו במהלך השנה.

הגבלות קשות הוטלו על חופש ההתאגדות. ממשלות רבות לא התירו לאיגודים מקצועיים לפעול באופן עצמאי. כמה ממשלות, כולל אלו של אלג'יריה ומרוקו/סאהרה המערבית, דרשו מהתאגדויות עצמאיות, כולל ארגוני זכויות אדם, להירשם כדי לקבל היתר רשמי לפעול על פי חוק, אך בפועל מנעו הרשמה שכזו או הטרידו ארגונים שנרשמו בעבר. במצרים, אימו הרשויות על עצם קיומן של עמותות עצמאיות.

הזכות להתכנסות לא-אלימה, שמימושה בלט כל כך במהלך המחאות שזעזעו את העולם הערבי ב-2011, הוגבלה משמעותית על ידי ממשלות רבות ב-2014. הרשויות באלג'יריה החניקו מחאות באבן על ידי מניעת גישה לאתרים בהן תוכננו להתקיים ומעצר של פעילים. בכוויית, המשיכו הרשויות לאסור על הפגנות של אלה המכונים "בִּדּוּן" ("חסרי [מעמד]"), ובה בעת לשלול מהם אזרחות כווייתית. כוחות הבטחון של בחריין, מצרים ותימן השתמשו נגד מפגינים בכוח מופרז, כולל אמצעים קטלניים שלא לצורך, וגרמו למותם ולפציעתם של רבים. חיילי צה"ל ושוטרי מג"ב ירו בגדה המערבית לעבר מידי אבנים פלסטיניים ואחרים שהפגינו נגד ההתנחלויות, מכשול ההפרדה והיבטים אחרים של הכיבוש הצבאי המתמשך.

במקומות אחרים, ביצעו חמושים בלתי מזהים הוצאות בלתי חוקיות להורג, ללא מורא החוק, וקורבנותיהם היו לא פעם פעילי זכויות אדם ושלטון החוק. בלוב, חמושים ירו למוות בסלווה בוגעינגיס, פרקליטת זכויות אדם שהיתה אחת ממובילות המחאה של 2011, לאחר שפרצו לביתה בבנגאזי זמן קצר לאחר ראיון בו תקפה את הארגונים החמושים החזקים שפועלים במדינה מחוץ לחוק.

מתנגדי שלטון או חשודים בהתנגדות, עינו רבים מהם והחזיקם בתנאים מזעזעים, וכן הוציאו כמה מהם להורג בניגוד לחוק. בעיראק, הגיב המשטר להתקדמות המדינה האסלאמית בתגבור כוחות הבטחון במיליציות שיעיות אוהדות ושיסוין בקהילות סוניות שנחשבו למתנגדות המשטר או לאוהדות המדינה האסלאמית, תוך ביצוע מתקפות אוויריות חסרות הבחנה על מוסול ומוקדי שלטון אחרים של המדינה האסלאמית.

כמו ברוב הסכסוכים בימינו, האזרחים שילמו את המחיר הכבד ביותר בלחימה, כיוון שהצדדים הלוחמים התעלמו מחובתם לחוס על חייהם. בעימות בין חמישים הימים בין ישראל לחמאס ולארגונים חמושים פלסטיניים אחרים בעזה, ההרס, הנזקים, המוות והפציעות שנגרמו לאזרחים פלסטיניים, לבתייהם ולתשתיותיהם הגיעו להיקף מחריד. כוחות ישראליים תקפו בתים מיושבים, ובכמה מקרים הרגו משפחות שלמות, וכן תקפו מתקנים רפואיים ובתי ספר. בתים ותשתיות אזרחיות הושמדו במתכוון. **בעזה נהרגו יותר מאלפיים פלסטינים, כ-1,500 מתוכם אזרחים, כולל יותר מ-500 ילדים. חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים ירו אלפי רקטות ופצצות מרגמה על אזורים מיושבים בישראל, ללא הבחנה, והרגו ששה אזרחים כולל ילד אחד. חמושים של חמאס גם הוציאו להורג ללא משפט לפחות 23 פלסטינים אותם האשימו בשיתוף פעולה עם ישראל.** כולל עצורים שהמתינו למשפטם לאחר שהוצאו ממתקני הכליאה. שני הצדדים ביצעו במהלך העימות פשעי מלחמה והפרות חמורות של זכויות האדם ללא מורא החוק, ושחזרו בכך דפוס שכבר מוכר לנו משנים עברו. המצור האווירי, הימי והקרקעי של ישראל על עזה, שהוטל עוד ב-2007, החריף את ההשפעה ההרסנית של העימות הצבאי, פגע קשות במאמצי השיקום והיווה למעשה ענישה קולקטיבית – פשע לפי החוק הבינלאומי – של 1.8 מיליון תושבי הרצועה.

המתחים הפוליטיים והאחרים במזרח התיכון ובצפון אפריקה הגיעו ב-2014 לדרגתם הקיצונית ביותר בארצות ששוסעו לגזרים על ידי עימותים צבאיים. אך בכל רחבי האזור ניכרו חולשות ממסדיות ואחרות שסייעו ללבות את המתחים הללו ובה בעת מנעו את יישובם. אלו כללו אי-סובלנות כללית מצד ממשלות שונות וכמה ארגונים חמושים לא-מדינתיים כלפי ביקורת או מחאה; רשויות שופטות חלשות, אם בכלל, שלא היוו בלם או משקל נגד לעוולות הרשויות המבצעות; העדר עצמאות שיפוטית והכפפת מערכות משפטיות לרשות השלטת; והעדר קבלת אחריות, בפרט בכל הקשור לקיום חובותיהן של המדינות לפי החוק הבינלאומי.

דיכוי מתנגדים

ממשלות בכל רחבי האזור המשיכו להכביד ידן על מתנגדיהן, תוך הגבלת חופש הדיבור והביטוי, כולל באמצעות רשתות חברתיות. חוקים שאסרו התבטאויות

המערכת המשפטית

ואחרים שהורשעו בעבירות סמים לא-אלימות. מצרים חידשה את ההוצאות להורג ביוני לאחר הפוגה של יותר מ-30 חודשים, דבר שמבשר אולי עלייה משמעותית בהיקף ההוצאות להורג מרגע שמאות תומכי האחים המוסלמים ואחרים שנידונו למוות במהלך השנה מיצו את כל הליכי הערעור. ירדן חידשה אף היא את ההוצאות להורג בדצמבר, לאחר הפוגה של שמונה שנים. בלבנון, המשיכו בתי המשפט להטיל עונשי מוות, אך הרשויות נמנעו מהוצאתם לפועל, כפי שעשו הרשויות באלג'יריה, מרוקו ותוניסיה, ובכך המשיכו במדיניות ארוכת שנים של הימנעות מביצוע גזרי דין אלה.

עינויים והתאכזריות אחרות

בכל רחבי האזור, כוחות בטחון עינו עצורים שהוחזקו בידיהם והתאכזרו אליהם בדרכים אחרות, לעתים בסדרי גודל המוניים. בסוריה, נמנו ילדים בין הקורבנות ודווח על מספר רב של מקרי מוות מעינויים וגילויי התאכזרות אחרים, אם כי במקרים רבים קשה לאמת את הנתונים. בינואר, נחשפו עדויות מצולמות למותם של אלפי עצורים, רבים מהם ככל הנראה עקב הכאות או עינויים אחרים או הרעבה במתקנים של ממשלת סוריה. עינויים רווחו גם במצרים, שם כללו הקורבנות הן חשודים בעבירות פליליות פעוטות כחמורות והן פעילים של האחים המוסלמים שנתפסו במבצע המעצרים הגדול של הממשלה.

שיטות העינויים הרווחות עליהן דווח במדינות אלו ואחרות כללו מלקות על כריות כף הרגל ("פלאקוט"), הכאת עצורים תוך שהם תלויים על גפיהם, עמידה ממושכת או כריעה בתנוחות מכאיבות, שוקים חשמליים באיברי המין ואזורים רגישים אחרים, איומים על העצור ובני משפחתו, ובכמה מקרים גם אונס והתעללות מינית מסוגים אחרים. לא פעם, נעשה שימוש בעינויים כדי לאסוף מידע שהוביל למעצרים של חשודים אחרים או כדי לחלץ "הודאות" ששימשו את בתי המשפט להרשעת מתנגדי השלטון או יריביו ולמאסרם, אך הם שימשו גם על מנת לבזות ולהשפיל את הקורבנות, ולהותיר בהם צלקות נפשיות וגופניות. ככלל, האחראים לעינויים לא באו על עונשם: לעתים קרובות התעלמו הממשלות במפגיע מחובתם המשפטית הבינלאומית לערוך חקירות בלתי-תלויות של האשמות בעינויים, הן מיעטו להגיש כתבי אישום נגד המענים וגם במקרים שכן, ההרשעות היו נדירות מאד, אם בכלל.

חסינות מעונש

לא רק המענים פעלו ללא מורא החוק. כך פעלו גם המנהיגים הפוליטיים והצבאיים שהגו והורו על ביצוע פשעי המלחמה ושלל ההפרות האחרות של החוק הבינלאומי מצד כוחות הממשלה בעימותים בסוריה, עיראק, לוב ותימן, מצד הכוחות הישראליים והארגונים הפלסטיניים החמושים ברצועת עזה ובישראל, והכוחות שהיו אחראים להפרות זכויות אדם רחבות היקף במצרים, איראן, סעודיה,

מצרים ומאסרים שרירותיים, תקופות כליאה ממושכות ללא משפט, העלמות בכפייה ומשפטים בלתי-הוגנים היו חזין נפרץ בכל רחבי האזור – תזכורת מתמדת להשחתת מערכות משפט והפיכתן לכלי דיכוי בידי השלטונות. אלפים הוחזקו במעצר בסוריה, מצרים, עיראק וסעודיה, רבים מהם ללא כתב אישום או משפט, בעוד שאחרים נשלחו לכלא לאחר משפטים בלתי-הוגנים. מספרים קטנים יותר של עצורים הוחזקו גם בבחריין, איראן, איחוד האמירויות ומקומות אחרים; כמה מהם הועלמו בכפייה. שלטונות ישראל החזיקו כ-500 פלסטינים במעצר "מנהלי" ללא משפט; אלפי פלסטינים אחרים ריצו עונשי מאסר בישראל גופא. הרשויות הפלסטיניות – הן בגדה המערבית והן בעזה – המשיכו לעצור מתנגדים פוליטיים; בעזה, בתי דין צבאיים ואחרים דנו חשודים בשיתוף פעולה עם ישראל למוות.

בלוב החזיקו מיליציות יריבות באלפי עצורים, כמה מהם עוד מאז נפילתו של מועמר קדאפי ב-2011, וחשפו רבים מהם לתנאים מחפירים ומשפילים ללא סיכוי לשחרור מוקדם בעתיד.

במקומות רבים באזור, פסקו בתי משפט וגזרו את דינם של נאשמים ללא הליך נאות. במקרים רבים הם אף הטילו עונשי מאסר ממושכים ואף עונשי מוות על סמך "הודעות" נגועות בעינויים וסעיפי אישום שנוסחו בצורה כה כללית ועמומה עד כי למעשה הבטיחו הרשעה מראש. במצרים, הטיל שופט אחד עונשי מוות מקדמיים על מאות שהאשמו בהשתתפות בפיגועים נגד תחנות משטרה לאחר שני משפטים פגומים מיסודם; שופט אחר דן שלושה אנשי תקשורת בכירים לעונשי מאסר ממושכים ללא ראיות של ממש; וראש המדינה החדש העניק סמכויות נרחבות לבתי הדין הצבאיים הידועים לשמצה בחוסר הגינותם, דבר שאפשר להם לשפוט אזרחים חשודים בטרור ובהאשמות אחרות. הן בבחריין והן באיחוד האמירויות, בתי המשפט עשו את דבר השלטון כששפטו חשודים בפגיעה בבטחון המדינה או בהעלבת השליטים; בשתי המדינות, דנו בתי המשפט למאסר קרובי משפחה שפעלו לשחרור אסירים שנכלאו לאחר משפט בלתי הוגן. בתי המשפט המהפכניים של איראן המשיכו להרשיע נאשמים על סמך סעיפי אישום מעורפלים ולהטיל עליהם עונשים חמורים, כולל מוות. בסעודיה, אלה שנרדפו ונידונו לעונשי מאסר כללו עורכי דין שפעלו כסנגורים במשפטים הנוגעים לבטחון המדינה ומתחו ביקורת על הגינותה של המערכת המשפטית.

סעודיה, איראן ועיראק המשיכו להוביל את רשימת המוציאות להורג באזור. בכל שלוש המדינות, ביצעו הרשויות עשרות הוצאות להורג של נאשמים שדינם של רבים מהם נגזר לאחר משפטים בלתי הוגנים. בסעודיה, רבים מהמוצאים להורג – 26 באוגוסט בלבד – נדונו לעריפת ראש בפרהסיה, וביניהם גבר שהורשע בכישוף

בסוריה לממדים הגרועים בעולם. עד סוף השנה, נמלטו כארבעה מיליון פליטים מהסכסוך בסוריה. רובם העצום – כ-95% – שוהים במדינות שכנות: לפחות 1.1 מיליון בלבנון, יותר מ-1.6 מיליון בטורקיה, מעל 600,000 בירדן, יותר מ-220,000 בעיראק ומעל 130,000 במצרים, כך לפי UNHCR, סוכנות הפליטים של האו"ם. מאמצי הסיוע הבינלאומיים לא קיבלו מימון שדי בו לתת מענה לצרכי העקורים. נכון לדצמבר, התוכנית השנתית של האו"ם "תגובה לפליטים באזור סוריה" מומנה בשיעור של 54% בלבד, ותוכנית המזון העולמית אולצה להשעות זמנית את האספקה ל-1.7 מיליון סורים עקב העדר מימון. במקומות רבים, הזרימה ההמונית והמהירה של פליטים העמיסה מאד על משאבי המדינות המארחות, ועוררה מתחים בין אוכלוסיות הפליטים והקהילות המארחות. הרשויות בירדן ובלבנון נקטו צעדים למניעת כניסתם של פליטים פלסטינים מסוריה, ובמידה הולכת וגוברת, של כל מבקש מקלט סורי באשר הוא; הרשויות במצרים אילצו כמה פליטים לשוב לסוריה.

בתוך סוריה, עוד 7.6 מיליון בני אדם היו לעקורים פנימיים, רבים מהם בעקבות הקרבות או תקיפות על רקע עדתי. כמה מהם נעקרו מבתיהם פעם אחר פעם; רבים שהו באזורים שמחוץ לתחום פעילותם של גופי סיוע בינלאומיים או היו נצורים בידי כוחות הממשלה או מיליציות של מתנגדיה. הם היו נתונים בסכנה ממשית לחייהם, ללא סיכויים רבים לפתרון באופק.

בעוד שממדי המשבר בסוריה האפילו על המתרחש בארצות אחרות, הרי שזליגתו לעיראק גרמה לעקירתם של אלפים מבתיהם שם, בין היתר עקב מעשי אלימות ועוולות של המדינה האסלאמית, אך גם עקב מתקפות ועוולות שביצעו המיליציות השיעיות הפרו-ממשלתיות. בלוב, אלפים שנעקרו ב-2011 מבתיהם בעיירה תאוּוּרְע'א בידי המיליציה של מִסְרַאתֶה שלחמה במשטר קדאפי עדיין היו מנועים משיבה לבתיהם ואף נעקרו שוב באמצע השנה עם התחדשות העימותים המזוינים בטרפולי ובאזורים אחרים. בעזה, הפצצות ישראליות והתקפות אחרות הרסו אלפי בתים ועקרו אלפים במהלך העימות המזוין בן חמישים הימים שהחל ב-8 ביולי. בישראל עצמה, הממשלה עצרה מבקשי מקלט מסודן, אריתריאה וארצות אחרות במתקן מעצר בנגב והחזירה אחרים לארצות מוצאם, כביכול "מרצון", ללא כל ערובה לבטחונם ותוך חשיפתם לסכנת נפשות של ממש.

זכויות מהגרים

מהגרי עבודה היוו מגזר חיוני במשקים רבים ברחבי האזור, בפרט במדינות המפרץ העשירות, שם עבדו בתפקידים חיוניים בענפי הבנייה, השירותים ועוד. על אף חשיבותם הכלכלית, במדינות רבות לא נהנו מהגרי העבודה מהגנות נאותות לפי חוקי העבודה המקומיים והיו חשופים לניצול ולפגיעה בזכויותיהם. בעקבות ההחלטה של קטאר

איחוד האמירויות ומקומות אחרים. בבחריין, התחייבה הממשלה לקיים חקירה בלתי-תלויה של עינויים שביצעו מומחים בינלאומיים, אך לא עשתה זאת עד סוף השנה. באלג'יריה, התמידו השלטונות בסירובם הממושך לאפשר חקירות של מעשי הרג בלתי חוקיים ועוולות אחרות מן העבר. בתימן, נשיא המדינה לשעבר ומקורביו המשיכו ליהנות מהחסינות שניתנה לו כשפרש מתפקידו בעקבות המחאות של 2011, בהן הרגו כוחותיו מפגינים רבים. בתוניסיה, הרשויות החדשות אמנם הגישו כתבי אישום נגד כמה פקידים בכירים ואנשי כוחות הבטחון לשעבר בגין הרג בלתי חוקי של מפגינים במהלך ההתקוממות, אך בית דין צבאי לערעורים הפחית את סעיפי האישום ואת גזרי הדין עד כדי כך שרוב המורשעים שוחררו לחופשי.

על רקע כשלון או חוסר יכולתן של מערכות המשפט לעשות צדק עם האחראים לעוולות בסוריה, ארגוני זכויות אדם כולל אמנסטי אינטרנשיונל פנו שוב ושוב למועצת הבטחון של האו"ם בדרישה להסמיק את בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג (ICC) לשפוט הפרות של זכויות אדם בסוריה ובישראל ובשטחים הפלסטיניים הכבושים, אך קריאות אלו נפלו על אוזניים ערלות. בינתיים, לוב המשיכה להיות כפופה לשיפוט של בית הדין בעקבות החלטה של מועצת הבטחון ב-2011, אך התובע מטעם ICC לא פתח בחקירות חדשות על אף שורה ארוכה של פשעי מלחמה חדשים שאירעו במדינה עם התחדשות מלחמת האזרחים.

אפליה – מיעוטים אתניים ודתיים

על רקע הזעזועים הפוליטיים, הפילוגים הדתיים והאתניים והקנאות הקיצונית שהשתלטו על האזור, ממשלות ומיליציות התייחסו למיעוטים במידה גוברת של חשדנות וחוסר סובלנות. הדבר השתקף באופן הברוטלי ביותר בסכסוכים בעיראק ובסוריה, שם נעצרו המונים, נחטפו, "טוהרו אתנית" מבתיהם, או נרצחו על רקע מקום מוצאם או אמונתם הדתית. אירועים דומים התרחשו גם בלוב, שם נרשמה עלייה במקרים של הרג על רקע שייכות אתנית או שבטית.

ממשלת איראן המשיכה לעצור בהאים ולמנוע מהם גישה למסודות להשכלה גבוהה, וכן להגביל את זכויותיהם של בני מיעוטים דתיים אחרים, כמו גם את אלו של האזורים הכורדים ובני מיעוטים אתניים אחרים, וכן דווח על הוצאות להורג חשאיות של פעילי זכויות הערבים האהוּוּזים. בסעודיה, המשיכו השלטונות לדכא את מתנגדיהם השיעים במחוז המזרחי העשיר באוצרות נפט, ודנו פעילים לעונשי מאסר ממושכים, ולפחות במקרה אחד, גם לעונש מוות לאחר משפטים בלתי הוגנים. בכוויית, המשיכה הממשלה לשלול מעמד אזרחי ואת הזכויות הנלוות לו מרבבות התושבים המכונים "בִּדְוּן".

פליטים ועקורים פנימיים

ב-2014, הגיע משבר הפליטים והעקורים הפנימיים

שיפור מועט ניכר בתחום במהלך 2014. שלוש שנים מאז הפגינו הנשים בפומביות חסרת תקדים במהלך ההתקוממויות העממיות ששטפו את האזור ב-2011, דומה שהן הנפגעות העיקריות מההתפוכות הפוליטיות האחרונות. במצרים, למשל, כנופיות של גברים תקפו מינית מפגינו ברחובות שמסביב לכר תחריר בקהיר.

תוניסיה היתה היוצאת מן הכלל הבולטת. שני שוטרים הורשעו שם באונס ונידונו לעונשי מאסר ממושכים. כמו כן, הממשלה הסירה את הסתייגויותיה מהאמנה לביעור כל צורות האפליה נגד נשים (CEDAW) ומינתה ועדת מומחים לניסוח חוק יסוד למאבק באלימות נגד נשים ונערות. גם הרשויות באלג'יריה ומרוקו נקטו מספר צעדים משפטיים חיוביים, גם אם מוגבלים: אלג'יריה הכירה סוף-סוף בזכותן של נשים שנאנסו במהלך העימות הצבאי הפנימי בשנות ה-90 לקבל פיצויים, ומרוקו ביטלה סעיף בחוק העונשין שפטר אנשים מאישום אם נישאו לקורבנם.

באזור המפרץ, ועל אף העוינות ההדדית החריפה ביניהם על רקע מחלוקות מדיניות ודתיות כאחת, רשמו השלטונות הן באיראן והן בסעודיה רקורד מחפיר בתחום זכויות האשה. באיראן, שם נעצרו או נכלאו פעילות רבות לזכויות האשה בשנים האחרונות, עצרו הרשויות נערות ולנשים שמחו נגד האיסור הרשמי שמנע מהן לצפות באירועי ספורט מסוימים. בסעודיה, עצרו הרשויות או איימו על נשים שהעזו למחות נגד האיסור הרשמי על נהיגת נשים. בשתי המדינות, הרשויות גם אכפו קודים נוקשים ללבוש והתנהגות של נשים, והותירו על כנם את עונש המוות על ניאוף. בתימן, נערות אולצו עדיין להינשא בגיל מוקדם ובכמה מחוזות רווח עדיין המנהג האכזרי של מילת נשים.

על רקע ההפקרות הכללית מצד הממשלות, שלא הגנו על נשים ונערות מפני אלימות מינית ואלימות במשפחה, המדינה האסלאמית שברה שיאים זועזועיים חדשים כשחטפה מאות אם לא אלפי בנות מיעוטים אתניים ודתיים באלימות ומכרה אותן פשוטו כמשמעו "נשים" או שפחות לאנשיה ואנשי מיליציות אחרות. ולמרות זאת, מנהיגי דת באזור השמיעו גינויים רפים בלבד למעשיהם, אם בכלל.

2014 היתה שנה של סבל מחריד בחלקים נרחבים מהמזרח התיכון וצפון אפריקה. במהלך השנה חזינו בכמה מהעוללות הנוראים ביותר בהסטוריה המודרנית, ולקראת סופה קשה לראות סימנים לשיפור בעתיד הקרוב. ובכל זאת, על אף כל הזוועות, פעילים מקומיים מכל קצוות הקשת הפוליטית המשיכו באמצעים שונים לקרוא תיגר על עריצות, להושיט יד לפצועים ולמוחלשים, ולעמוד לא רק על זכויותיהם אלא גם על זכויות הזולת, לא פעם במחיר אישי כבד מנשוא. אומץ לבם של נשים ואנשים אלה, העשויים ללא חת – הראויים לתואר מגיני זכויות האדם – ניכר בכל מקום והיווה את התופעה הראויה ביותר לציון השנה, מקור לא אכזב לתקווה לעתיד זכויות האדם באזור.

לארח את המונדיאל ב-2022, הוטל פיקוח על המדיניות והנהלים הנהוגים בה בנוגע לעובדים המועסקים בבניית אצטדיונים ומתקנים אחרים, והממשלה נתנה הבטחות לרפורמה בתגובה ללחצים שהופעלו עליה. יחד עם זאת, בקטאר כמו במדינות אחרות במפרץ, שיטת החסות, או "כפאלה", המשמשת לגיוס מהגרי עבודה והסדרת תעסוקתם אפשרה הפרות של זכויות אדם, ואלו הוחרפו ברוב המקרים עקב העדר אמצעי אכיפה רשמיים להגנה על זכויות המהגרים. מהגרי עבודה רבים באזור נדרשו לעבוד שעות מופרזות ללא מנוחה או ימי חופשה, ונמנעו לעזוב מעסיקים שהתעללו בהם מחשש למעצרים או גירושם. מבין כל מהגרי העבודה, אולי הפגיעות מכל היו אלפי הנשים – רובן הגדול ממזרח אסיה – שהועסקו כעוזרות בית ונחשפו להתעללות גופנית ואחרת, כולל התעללות מינית כמו גם צורות אחרות של ניצול במקום העבודה ללא כל אפשרות נאותה לסעד משפטי.

שלטונות סעודיה ביצעו גירושים המוניים של מהגרי עבודה "עודפים" לתימן ולארצות אחרות, לא פעם לאחר שקודם לכן החזיקו אותם במעצר בתנאים קשים. במקומות אחרים, במדינות כמו לוב שבהן קרס שלטון החוק, עובדים מהגרים היו נתונים לאפליה ולהפרות אחרות של זכויות אדם, כולל אלימות ושוד מזוין במחסומי דרך וברחובות. **אלפי בני אדם, שרבים מהם נפלו קורבן למבריחים, ביקשו להימלט ולמצוא לעצמם חיים חדשים על ידי הפלגה בספינות רעועות ועמוסות יתר על המידה במימי הים התיכון. כמה מהם הצליחו להגיע לחוף מבטחים באירופה; אחרים ניצלו מטביעה בזכות הצי האיטלקי, ועל פי המדווח, לפחות 3,000 מתוכם טבעו.**

פינוי בכפייה

במצרים, המשיכו השלטונות לפנות תושבי "ישובים לא מוכרים" באזור קהיר ובמקומות אחרים ללא התראה נאותה מראש, ובלי לספק למפונים דיור חלופי או פיצוי. עם המפונים נמנו תושבים שהתגוררו באזורים שנחשבו "בלתי בטוחים" בעיני הרשויות, או שפינויים נדרש כדי לקדם פרויקטים מסחריים חדשים. הצבא גם פינה לפחות אלף משפחות שהתגוררו לאורך הגבול עם רצועת עזה, כחלק מהמאמצים ליצור שם אזור חיץ.

גם ישראל ביצעה פינויים רבים בכפייה. במזרח ירושלים ובאזורים אחרים בגדה המערבית היא הרסה את בתי משפחותיהם של מחבלים פלסטינים כאמצעי ענישה, וכן הרסה עשרות בתים של פלסטינים שנבנו כביכול בניגוד לחוק. בתוך גבולות הקו הירוק, פינו הרשויות בכוח בדואים מ"כפרים לא מוכרים" בנגב.

זכויות נשים

בכל רחבי האזור, סבלו נשים ונערות מאפליה על פי חוק וכתוצאה של מדיניות רשמית, ולא זכו להגנה נאותה מפני אלימות מינית ואחרת. אפליית נשים היתה מושרשת ורק

ילדה שנפלה קורבן להתעללות של
"המדינה האיסלאמית"

© Amnesty International

הפסקת האש הביאה את הסכסוך הגלוי לקצו, אך המתיחות לא שככה, בפרט לא בגדה המערבית. עימותים בין שתי הקהילות התלקחו לאחר סדרה של פיגועים פלסטיניים שכוונו נגד אזרחים ישראלים, כולל פיגוע במתפללים בבית כנסת; הרג פלסטינים נוספים, כולל מפגינים, בידי כוחות ישראלים; הכרזת הממשלה על הפקעות קרקע חדשות ותוכניות להקמת יחידות דיור נוספות למתנחלים במזרח ירושלים; וההחלטה הישראלית בנובמבר לאסור זמנית כניסה להר הבית, מה שמנע ממתפללים מוסלמים להגיע למסגד אל-אקצה, אחד האתרים הקדושים ביותר לאסלאם.

בנובמבר, אישרה ממשלת ישראל הצעת חוק שנויה במחלוקת להגדרת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, למרות שחמישית מתושביה הם ערבים מוסלמים ונוצרים. ההצעה כוללת סעיפים מפלים, כולל פגיעה במעמדה של הערבית, כיום שפה רשמית, שתהפוך על פי המוצע לשפה ב"מעמד מיוחד". אף שהחוק לא אושר בכנסת לפני הבחירות שהוקדמו ל-2015, הצעת החוק לא תרמה להרגעת המצב.

סכסוך מזוין

המתקפה הישראלית "צוק איתן", אותה יזמה ישראל לטענתה בתגובה להתגברות ירי הרקטות של ארגונים פלסטיניים חמושים בעזה, הרגה יותר מאלפי מתושבי הרצועה, כולל יותר מ-1,500 אזרחים, מתוכם 538 ילדים. תקיפות אוויריות וקרקעיות של הצבא הרסו או פגעו בכ-100,000 בתים ועקרו כ-110,000 פלסטינים מבתיהם, כמו גם ניתקו את אספקת החשמל והמים ופגעו בתשתיות אזרחיות אחרות. בישראל, גרם ירי חסר-הבחנה של רקטות וכלי נשק אחרים שביצעו ארגונים חמושים פלסטיניים בעזה תוך הפרת דיני המלחמה למותם של ששה אזרחים, כולל ילד אחד, לפציעתם של עשרות ולפגיעה ברכוש אזרחי.

במהלך חמישים ימי הסכסוך בטרם נכנסה לתוקפה הפסקת אש ב-26 באוגוסט, ביצעו הכוחות הישראליים פשעי מלחמה, כולל תקיפות חסרות הבחנה ובלתי סבירות בעוצמתן על אזורים מאוכלסים בצפיפות, כמו גם תקיפות מכוונות על בתי ספר בהם מצאו אזרחים מקלט ומבנים אזרחיים אחרים שלטענת צה"ל שימשו את חמאס כמפקדות או כאתרי אחסון או ירי של רקטות. בליל 30 ביולי, פגעו פגזי ארטילריה ישראלים בבית הספר היסודי ג'בלייה בו מצאו יותר מ-3,000 אזרחים מקלט, לפחות 20 נהרגו ואחרים נפצעו. היתה זו הפעם השישית שבה בית ספר ששימש את האו"ם למתן מקלט לאזרחים הותקף מאז החל המבצע שלושה שבועות קודם לכן.

כוחות ישראלים גם תקפו בתי חולים ועובדים רפואיים, כולל צוותי אמבולנס שביקשו לטפל בפצועים או לפנות גופות. עשרות בתים נהרסו או ניזוקו מירי טילים או

ישראל והשטחים הפלסטינים הכבושים

(מדינת ישראל)

ראש המדינה: רובי ריבלין

ראש הממשלה: בנימין נתניהו

כוחות הבטחון הישראליים ביצעו פשעי מלחמה והפרות של זכויות האדם במהלך מתקפה צבאית ברצועת עזה. במהלך חמישים ימי המתקפה, נהרגו מעל 1,500 אזרחים, כולל 538 ילדים, אלפי אזרחים נפצעו והמונים נעקרו מבתיהם. המתקפה גרמה גם להרס רחב היקף של מבנים ושירותים חיוניים. ישראל המשיכה במצור האווירי, הימי והקרקעי שלה על עזה, המהווה ענישה קולקטיבית נגד כ-1.8 מיליון תושביה ומחמיר את המשבר ההומניטארי הקיים ברצועה. בגדה המערבית, ביצעו הכוחות הישראליים הרג בלתי חוקי של מפגינים פלסטינים, כולל ילדים, ואכפו דיכוי של האוכלוסיה הפלסטינית על ידי הגבלת תנועתה תוך שהמשיכו לקיים התנחלויות בלתי חוקיות ולאפשר למתנחלים לתקוף פלסטינים ולהרוס את רכושם מבלי לתת על כך את הדין, מלבד במקרים ספורים. הכוחות הישראליים עצרו אלפי פלסטינים, שכמה מהם דיווחו על עינויים, והחזיקו כ-500 עצורים מנהליים ללא משפט. בתוך ישראל, המשיכו הרשויות להרוס בתים של אזרחים בדואים ב"כפרים בלתי מוכרים" באזור הנגב ולבצע פינויים בכוח. הם גם עצרו וגירשו בהליך מזוז אלפי מבקשי מקלט, ואסרו סרבני מצפון ישראלים.

רקע

המתיחות בין ישראל לרשות הפלסטינית החריפה מאז בעקבות קריסת המו"מ שהתנהל בחסות אמריקאית באפריל, הכרה בינלאומית גוברת בפלסטין כמדינה, הסכם הפיוס בין פתח לחמאס, ההתרחבות המתמשכת של ההתנחלויות הבלתי חוקיות בגדה המערבית והמצור על עזה. המתיחות הובילה להתחדשות הסכסוך המזוין ביולי בעקבות הריגתם של לפחות 15 פלסטינים בידי כוחות ישראלים מאז תחילת השנה, הריגתם של שלושה נערים ישראלים בגדה בידי פלסטינים הקשורים לחמאס והרג נער פלסטיני בידי ישראלים כנקמה. ב-8 ביולי, יצא הצבא למתקפה - מבצע "צוק איתן" - נגד רצועת עזה, ובמקביל הגבירו חמאס וארגונים חמושים פלסטיניים אחרים את ירי הרקטות על דרום ישראל. בחלוף מתקפה אווירית שנמשכה עשרה ימים, פלשו כוחות קרקעיים לעזה, ונסוגו זמן קצר בטרם נכנסה לתוקפה הפסקת אש בתיווך אמריקאי ומצרי בחלוף חמישים ימי קרבות.

פלסטינים נדרשו לקבל היתרים מיוחדים לעבד את אדמותיהם הנמצאות כעת בין החומה לקו הירוק. ברחבי הגדה כולה, אכפו הכוחות הישראליים מגבלות אחרות על תנועתם החופשית של פלסטינים באמצעות מחסומים צבאיים והגבלת הגישה לאזורים מסוימים על ידי מניעת השימוש בכבישים עוקפים שנשללו לטובת המתנחלים. הגבלות אלו פגעו בגישת הפלסטינים לבתי חולים, בתי ספר ומקומות עבודה. יתרה מכך, ישראל העבירה בכפייה פלסטינים מתוך מזרח ירושלים הכבושה אל אזורים אחרים בגדה.

ההגבלות הללו הוחמרו עוד יותר במהלך מבצע החיפושים "שובו אחים" שיזמו השלטונות הישראליים בעקבות חטיפת שלושת הטרמפיסטים הישראלים בגדה המערבית ביוני. במהלך המבצע הונברה הנוכחות הצבאית בעיירות וכפרים פלסטיניים, לפחות חמישה פלסטינים נהרגו, המונים נעצרו ועוכבו לחקירה, הוטלו הגבלות תנועה שרירותיות ונערכו חיפושים בבתי פלסטיניים.

שימוש בכוח מופרז

חיילים ושוטרי מג"ב ישראלים הרגו באופן לא חוקי 50 פלסטינים בגדה המערבית והמשיכו להשתמש בכוח מופרז, כולל אש חיה, במהלך הפגנות נגד הכיבוש הצבאי הישראלי המתמשך, בעת מעצר פעילים פוליטיים ובמהלך מתקפת חמישים הימים נגד עזה. אפשר שכמה מהמקרים ראויים להיחשב הוצאות להורג ללא משפט. בספטמבר, דיווחה לשכת האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים כי מספר הפלסטינים שפצעו כוחות ישראלים בגדה המערבית – יותר מ-4,200 מאז תחילת 2014 – כבר עלה על מספרם הכולל ב-2013, וכי רבים מהפצועים הללו, כולל ילדים, נפגעו מקלעי מתכת מצופי גומי שירו כוחות ישראלים. כמו בשנים קודמות, חיילים ושוטרי מג"ב ירו אש חיה על מפגינים, כולל אלה שידו אבנים וחפצים אחרים, אשר כלל לא סיכנו את חייהם.

חסינות מעונש

שלטונות ישראל לא ביצעו חקירות בלתי-תלויות של חשדות לפשעי מלחמה והפרות של זכויות אדם שביצע צה"ל במהלך מבצע "צוק איתן" וסירבו לשתף פעולה עם חקירה בינלאומית ביזמת מועצת האו"ם לזכויות אדם. עם זאת, הם שיתפו פעולה ככל הנראה עם ועדת החקירה של מזכ"ל האו"ם שהוקמה כדי לבחון תקריות הקשורות למבני או"ם בעזה.

באוגוסט, הורה הרמטכ"ל לחקור יותר מתשעים "אירועים חריגים" במהלך המבצע, שבהם היה "חשד סביר להפרות חוק". בספטמבר, נודע כי התובע הצבאי הראשי סגר תשעה תיקי חקירה והורה על חקירה פלילית בעשרה תיקים אחרים.

השלטונות גם לא חקרו כיאות ירי על פלסטינים במהלך

מהפצצות אוויריות שעה שדייריהם עדיין שהו בתוכם. לדוגמה, בשמונה מקרים שתיעד אמנסטי אינטרנשיונל, הרגו תקיפות ישראליות של בתים מיושבים לפחות 104 אזרחים, כולל 62 ילדים. ברבים מהמקרים, הצבא לא נתן כל הסבר לתקיפות ספציפיות.

בימי הלחימה האחרונים שקדמו להפסקת האש, יזם צה"ל תקיפות שהרסו שלושה מבני מגורים רבי קומות בעזה ומרכז מסחרי ברפיח, בליווי טענות מעורפלות כאילו מבני המגורים שימשו כמפקדות חמאס ו"מתקנים הקשורים לחמושים פלסטיניים", אך בלי לספק ראיות משכנעות לכך או להסביר מדוע אם אמנם היו נימוקים צבאיים לגיטימיים להצדקת התקיפות, לא נעשה שימוש באמצעים פחות הרסניים.

ברמה הציבורית, ביקשו השלטונות הישראליים להטיל את האשמה בקטל הרב ובהרס הנרחב שגרמה מתקפת צה"ל בעזה על חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים בתואנה כי ביצעו ירי רקטות ופגזים מאזורים המשמשים למגורי אזרחים או בסמוך להם, וכן הסתירו תחמושת בבניינים אזרחיים.

חופש התנועה –

המצור על עזה והגבלות בגדה המערבית

כוחות ישראלים המשיכו במצור הקרקעי, הימי והאווירי על עזה לאורך כל השנה, ובכך למעשה הטילו עונש קולקטיבי על כ-1.8 מיליון תושבי הרצועה, רובם אזרחים. כל היבוא והיצוא וכל תנועה של בני אדם אל הרצועה וממנה היו נתונים בשליטת ישראל. מצרים המשיכה לסגור את מעבר רפיח ובכך למעשה הותירה את עזה נצורה לחלוטין. על ההשלכות ההומניטריות החמורות ממילא של המצור, שהוטל ביוני 2007 ונשמר מאז ללא הפוגה, העיד השיעור הגבוה מתוך תושבי הרצועה שנוזקים לסיוע הומניטרי בינלאומי כדי לשרוד, והוחרפו מאד עקב ההרס והעקירה שגרמה ישראל במהלך הלחימה בקיץ.

כוחות ישראלים אכפו את המצור תוך שימוש בירי חי על פלסטינים שנכנסו או התקרבו לאזור חיץ ברוחב 500 מ' מגדר הגבול פנימה, ועל דייגים שנכנסו או התקרבו ל"אזור ההחרגה" שישראל אוכפת ממרחק מספר קילומטרים לתוך הים לאורך כל חופה של עזה. לאורך השנה, כוחות ישראלים הרגו לפחות 7 פלסטינים באזור החיץ או בסמוך לו, לפני מבצע "צוק איתן". ואחד לאחר הפסקת האש, כשאזור החיץ צומצם והאזור המותר לדיג הורחב. תקריות ירי נותרות רווחות. כמה מן הדייגים נורו ונפצעו על ידי כוחות חיל הים הישראלי.

בגדה המערבית, המשיכה ישראל לבנות את הגדר על מגדלי השמירה המשולבים בה, בעיקר על אדמה פלסטינית, לאורך נתיב שמקנה הגנה להתנחלויות בלתי חוקיות תוך ניתוק כפרים פלסטיניים מאדמותיהם. חקלאים

סרבני מצפון

בתי דין צבאיים המשיכו להטיל עונשי מאסר על אזרחים ישראלים שסירבו לחובת השירות הצבאי מטעמי מצפון. לפחות 6 סרבני מצפון נאסרו במהלך השנה. עומר סעד הדרוזי שוחרר ביוני לאחר 150 יום בכלא צבאי, ולאחר מכן הוכרז בלתי מתאים וקיבל פטור משירות צבאי.

פליטים ומבקשי מקלט מדיני

מבקשי מקלט מדיני הזקוקים להגנה בינלאומית לא קיבלו גישה לתהליך הוגן של בירור מעמדם כפליטים. הרשויות החזיקו יותר מאלפיים מבקשי מקלט מאפריקה במעצר ללא מגבלת זמן במתקן בנגב. הרשויות החזיקו יותר מ-2,200 מבקשי מקלט איריראים וסודנים במתקן חולות שהוקם לאחר שהממשלה העבירה ב-2013 את תיקון 4 לחוק למניעת הסתננות בנהול מזור. בספטמבר, פסל בג"ץ את התיקון, שהסמך את הרשויות לעצור אוטומטית את כל מבקשי המקלט החדשים שיגיעו למשך שנה, ופסק כי התיקון פוגע בכבוד האדם. בג"ץ הורה לממשלה לסגור את מתקן חולות או לקבוע הסדר חקיקתי אחר בתוך תשעים יום. בנובמבר, הציעה הממשלה תיקונים חדשים לחוק שיתירו לרשויות להמשיך במעצר אוטומטי של מבקשי מקלט.

אזרחי איריראה וסודן, המהווים יותר מ-90% מתוך כ-47,000 מבקשי מקלט אפריקאים בישראל, עדיין לא קיבלו למעשה כל גישה להליכי בירור מעמדם כפליטים. עד סוף השנה, העניקו השלטונות מעמד פליטים רק לשני איריראים ולא לאף סודני, ודחו בקשות רבות אחרות בלא לבחון אותן כיאות. הרשויות הישראליות מערימות קשיים על מבקשי מקלט המבקשים לעבוד לפרנסתם, וגישתם לשירותי בריאות ורווחה מוגבלת או איננה קיימת. במקביל, לחצו השלטונות על רבים לעזוב את ישראל "מרצונם" במסגרת תהליך שבו קיבלו תשלום בתמורה לביטול בקשות המקלט המדיני שלהם וחזרה לארץ מולדתם או נסיעה למדינה שלישית. על פי המדווח, יותר מ-5,000 איריראים וסודנים עזבו את ישראל "מרצונם" בעשרת החודשים הראשונים של השנה, כמה מהם לאחר שהיו נתונים בסכנת מעצר מייד, וזאת על אף החשש כי הם צפויים לרדיפה או עינויים במדינות שמהם ברחו. כמה מהם נעצרו על פי המדווח עם שובם לסודן והואשמו בריגול למען ישראל.

מקובל להניח שישראל חתמה על הסכמים חשאיים עם מדינות באפריקה שאפשרו לה להעביר אליהן מבקשי מקלט בתנאים ששללו מהם גישה להליך הוגן של בירור מעמדם כפליטים בישראל או הגנה כלשהי מהעברה עתידית אפשרית לארץ מוצאם, כולל במקרים שבהם העברה שכזו מפרה את עקרון אי-ההחזרה, לפיו אין לגרש אדם למקום בו צפויה לו סכנת נפשות.

הפגנות מחאה בגדה המערבית, על אף עדויות משכנעות לכך שהכוחות הישראליים השתמשו פעם אחר פעם בכוח מופרז וירו אש חיה בנסיבות שבהן לא היתה כל הצדקה לשימוש באמצעים קטלניים כאלה.

מעצר ללא משפט

אלפי פלסטינים מהשטחים הפלסטיניים הכבושים הוחזקו ללא כתב אישום או משפט בכפוף לצווי מעצר מנהליים שהוצאו נגדם על יסוד מידע חסוי שהם ופרקליטיהם היו מנועים מלעייין בו, ועל כן לא היו יכולים לערער על אמינותו. מספר העצורים המנהליים הוכפל ויותר במהלך מבצע המעצרים שערכו כוחות הבטחון בעקבות חטיפתם והריגתם של שלושה נערים ישראליים ביוני, מקרוב למאתיים במאי עד 468 בספטמבר.

עינויים וגילויי התאכזרות אחרים

עצורים פלסטינים המשיכו לסבול מעינויים ומגילויי התאכזרות אחרים של אנשי בטחון ישראלים, בפרט אנשי שבי"כ, שהחזיקו לא פעם עצורים במנותק מהעולם החיצון במהלך חקירות שנמשכו ימים ואף שבועות. השיטות שננקטו כלו תקיפה גופנית כמו סטירות וחניקות, כבילה בתנחות מכאיבות לפרקי זמן ארוכים, מניעת שינה ואיומים נגד העצור ובני משפחתו. הדיווחים על עינויים התרבו בעת גל המעצרים שבא בעקבות חטיפת הנערים הישראליים ביוני.

הרשויות לא נקטו צעדים נאותים כדי למנוע עינויים או לערוך חקירות עצמאיות של דיווחי עצירים על עינויים, מה שטיפח אווירה של חסינות מעונש.

זכויות דיור - פינוי בכוח והריסת בתים

בגדה המערבית, המשיכו כוחות ישראליים להרוס בתי פלסטינים ומבנים אחרים, ולפנות מאות מבתיהם בכוח, לא פעם ללא אזהרה או התייעצות מוקדמת. בני משפחות פלסטינים שביצעו פיגועים נגד ישראלים היו צפויים גם להרוס בתיהם כצעד עונשין.

אזרחי ישראל הבדואים המתגוררים בכפרים "בלתי מוכרים" או כפרים שזכו לא מכבר להכרה סבלו אף הם מההרס בתים ומבנים בגלל שהרשויות טענו כי נבנו ללא היתר. שלטונות ישראל אסרו על כל בנייה ללא היתרים רשמיים, שנשללו מתושבי הכפרים, ובה בעת גם מנעו מהם גישה לשירותים בסיסיים כמו חשמל ומים זורמים. עפ"י תוכנית פראוור משנת 2011, הרשויות הציעו להרוס 35 כפרים "בלתי מוכרים", לעקור בכוח 70,000 תושבים בדואים מאדמותיהם ובתייהם הקיימים, ולהעבירם לאתרים שקבעו השלטונות. יישום התוכנית, שאומצה ללא התייעצות עם הקהילות הבדואיות הנוגעות בדבר, התעכב בעקבות התפטרות השר האחראי בני בגין כדצמבר 2013. באופן רשמי נמסר על ביטול התוכנית, אך הצבא המשיך להרוס בתים ומבנים אחרים.

עשן עולה משכונת טפאח לאחר
תקיפה ישראלית מהאוויר במזרח
העיר עזה, 29 ביולי 2014. התקיפות
הישראליות הרגו יותר מ-1,500
אזרחים, מתוכם 538 ילדים.

פלסטין

(מדינת פלסטין)

ראש הרשות: מחמוד עבאס ("אבו-מאזן")

ראש הממשלה: ראמי חמדאללה

הרשויות בגדה המערבית וברצועת עזה הגבילו את חופש הביטוי וההתכנסות, ביצעו מעצרים שרירותיים, ועינו עצורים והתעללו בהם ללא מורא החוק. נשים ונערות הופלו לרעה להלכה ולמעשה, ולא זכו להגנה ראויה מפני אלימות מגדרית. עונש המוות נותר בעינו; לא היו הוצאות כלשהן להורג בגדה המערבית, אך שלטונות חמאס בעזה - שהמשיכו לשפוט אזרחים בבתי דין צבאיים בלתי הוגנים - הוציאו 2 בני אדם להורג. חמושים של חמאס בעזה הוציאו להורג ללא משפט לפחות 22 הוצאות להורג חשודים שהואשמו בשיתוף פעולה עם ישראל. המתקפה הצבאית הישראלית על רצועת עזה הביאה למותם של יותר מ-1,500 אזרחים ולפציעתם של אלפים, וגרמה הרס בממדי ענק, שהחריף עוד יותר את הקשיים שחווים 1.8 מיליון תושבי הרצועה ממילא עקב המצור הצבאי המתמשך של ישראל. במהלך חמישים ימי העימות הצבאי, חמאס וארגונים חמושים פלסטיניים אחרים שיגרו אלפי רקטות ופגזי מרגמה לעבר אזרחים אזרחיים בישראל, ללא הבחנה, שהביאו למותם של ששה אזרחים, כולל ילד אחד.

רקע

השיחות שהחלו ב-2013 בתיווך אמריקאי במטרה ליישב את הסכסוך הישראלי-פלסטיני הופסקו בסוף אפריל ללא הסכמה. באותו החודש, הכריזו פתח, המפלגה השלטת של הרשות הפלסטינית המושלת בגדה המערבית, וחמאס, השולט בפועל ברצועת עזה מאז 2007, על הסכם פיוס. ביוני, הסכימו פתח, חמאס וסיעות פלסטיניות אחרות על הקמת ממשלת פיוס לאומית שתורכב ממומחים בלתי-תלויים שינהלו את ענייני האזרחים בשני האזורים עד לקיומן של בחירות לפרלמנט ולנשיאות. נכון לסוף השנה, טרם נקבע מועד לבחירות.

במהלך השנה התחזקה ההכרה במדינה פלסטינית, על אף התנגדותן של ישראל וארה"ב. באוקטובר, היתה שוודיה לחברה הראשונה באיחוד האירופי שהכירה במדינת פלסטין (אף ששלוש מדינות אחרות באירופה עשו זאת קודם שהצטרפו לאיחוד), ובית הנבחרים הבריטי והאספה הלאומית של צרפת הצביעו באופן בלתי מחייב בעד הכרה כזו. בדצמבר, הגישה ירדן הצעת החלטה למועצת הבטחון של האו"ם, ולפיה ייקבע לוח זמנים לשיחות בין הצדדים שיחייב את ישראל לשים קץ לכיבוש

עד סוף 2017. הצעה זו נדחתה לאחר שרק שמונה מחברות המועצה תמכו בה, במקום תשע כנדרש, כך שארה"ב לא נדרשה להטיל עליה וטו.

באפריל, אשררה פלסטין את ארבע אמנות ז'נבה ושורה של אמנות בינלאומיות אחרות לזכויות אדם, כולל האמנה הבינ"ל לזכויות אזרחיות ופוליטיות (ICCPR); האמנה הבינלאומית לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (ICESCR); האמנה לביעור כל צורות האפליה נגד נשים (CEDAW); האמנה לזכויות הילד (CRC), כולל הפרוטוקול האופציונלי שלה הנוגע למעורבות ילדים בסכסוכים מזוינים; ואמנת האו"ם נגד עינויים (UNCAT). ב-31 בדצמבר הנשיא מחמוד עבאס חתם על 16 אמנות בינלאומיות ובהן אמנת רומא המחילה את סמכות השיפוט של בית הדין הפלילי הבינלאומי על השטחים הפלסטיניים הכבושים, בהם מזרח ירושלים, החל מ-13 ביוני 2014.

המתיחות בין הצדדים לסכסוך גברה ביולי בעקבות הריגתם של לפחות 15 פלסטינים בידי כוחות ישראליים מאז תחילת השנה, הריגתם של שלושה נערים ישראלים בסמוך לחברון בידי פלסטינים הקשורים לחמאס והרג נער פלסטיני בידי ישראלים כנקמה. ב-8 ביולי, הובילה המתיחות להתלקחות צבאית מחודשת כשישראל יצאה למתקפה אווירית ורקקעית נגד רצועת עזה - מבצע "צוק איתן". המתקפה נמשכה חמישים יום עד שנכנסה לתוקפה הפסקת אש בתיווך אמריקאי ומצרי. היא גרמה למותם של יותר מ-1,500 אזרחים בעזה, כולל יותר מ-500 ילדים, ולפציעתם של עוד אלפים. היא גרמה לנזקים בהיקפי ענק, כולל פגיעה והרס של בתי ספר, בתי חולים, בתים ותשתיות אזרחיות אחרות. רצועת עזה נותרה תחת מצור צבאי ישראלי לאורך השנה כולה.

סכסוך מזוין

חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים ברצועת עזה שיגרו רקטות ופגזי מרגמה לעבר ישראל באופן חסר הבחנה. הירי גבר באופן משמעותי בתקופה שקדמה למתקפה הצבאית הישראלית - מבצע "צוק איתן" - ונמשך עד לסיומו. **עד שנכנסה הפסקת האש הסופית לתוקפה באוגוסט, גרם הירי חסר ההבחנה מרצועת עזה למותם של ששה אזרחים ישראלים, כולל ילד בן ארבע, לפציעתם של אחרים וכן לנזק למספר מבנים אזרחיים. הירי גם הוביל במישורן למותם של אזרחים בעזה, עקב התפוצצות כמה רקטות בטרם עת; מותם של 16 אזרחים פלסטינים, מהם 9 ילדים, שנהרגו במחנה הפליטים שאטי ב-28 ביולי נגרם ככל הנראה כתוצאה מרקטה שנפלה בטרם הגיעה ליעדה.** ארגונים פלסטיניים וחמושים גם חשפו אזרחים בעזה למתקפות ישראליות קטלניות בכך שהסתירו ושיגרו רקטות ופגזים מתוך אזורים מגורים או בסמוך להם. הירי נפסק כמעט כליל לאחר הפסקת האש.

היו עצורים שלא הוגשו נגדם כתבי אישום רשמיים ושלא הועמדו למשפט. ב-5 באוגוסט, הוציא משרד הפנים של שלטונות חמאס חמישה מאסירי כלא כתיבה והם הוצאו להורג ללא משפט מחוץ לכתליו. ב-22 באוגוסט, הוציא כוחות חמאס 11 אסירים שמשפטיהם או ערעוריהם טרם הוכרעו מכלא כתיבה, והוציאו להורג ללא משפט בתחנת המשטרה אל-ג'וואזאת. מאוחר יותר באותו היום, ששה חשודים שנעצרו במהלך מבצע "צוק איתן" הוצאו להורג בפרהסיה לאחר תפילות יום השישי.

חסינות מעונש

הרשויות הפלסטיניות לא נקטו צעדים כלשהם לחקירת חשדות לפשעי מלחמה ואולי אף פשעים נגד האנושות שבוצעו בידי הזרוע הצבאית של חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים לקראת הסכסוך המזוין ביולי ובאוגוסט ובמהלכו, או במהלך עימותים קודמים עם ישראל שבהם ירו ארגונים חמושים רקטות ופגזי מרגמה על ישראל ללא הבחנה. הם גם לא העמידו לדן אנשי בטחון שהפרו זכויות אדם, כולל שימוש בכוח מופרז נגד מפגנים שלווים ועיניו עצירים.

אלימות נגד נשים ונערות

נשים ונערות המשיכו לסבול מאפליה על פי חוק ובפועל, וכן נותרו חסרות הגנה מספקת מפני אלימות מגדרית מצד קרוביהן הגברים, שפעלו לכאורה כדי להגן על "כבוד המשפחה". **לפחות 11 נשים ונערות נרצחו במהלך השנה בידי קרוביהן הגברים** בתואנה זו, כך עפ"י דיווחי ICHR. ביניהן יש למנות את אסלאם מוחמד א-שאמי בת ה-18, שמתה לאחר שנדקרה בצווארה ב-20 באוקטובר בעת שהתפללה מחוץ לבית משפחתה בבאני סוהילה שבנפת ח'אן יונס.

עונש מוות

עונש המוות נותר בתוקפו בעוון רצח ופשעים אחרים. לא דווח על הוצאות כלשהן להורג בגדה המערבית, אך ברצועת עזה דנו בתי דין צבאיים של חמאס ובתי משפט בערכאה ראשונה לפחות שמונה חשודים להורג באשמת רצח. במאי, הוציאו השלטונות בעזה שני גברים להורג, ששניהם נידונו למוות באשמת בגידה ורצח.

מעצרים שרירותיים, עינויים ומשפטים בלתי הוגנים

גורמי בטחון בגדה המערבית וברצועת עזה עצרו באופן שרירותי את מתנגדי השלטונות ותומכיהם של ארגונים פוליטיים יריבים.

עצורים סבלו מעינויים ומגילויי התאכזרות אחרים. הנציבות הבלתי-תלויה לזכויות אדם (ICHR), גוף פלסטיני שהוקם כדי לעקוב אחר מצב זכויות האדם, מסר שקיבל יותר ממאה תלונות מרצועת עזה במהלך השנה. שיטות העינויים הנהוגות שם כוללות הכאות ועמידה או ישיבה בתנחות מכאיבות (שֶׁבֶח) למשך פרקי זמן ממושכים. בגדה המערבית, עצורים קבלו על כך שוטרים, ואנשי הבטחון המסכל, המודיעין הצבאי והמודיעין הכללי עינום והתעללו בהם בדרכים אחרות. ברצועת עזה, לפחות שלושה גברים מתו במעצר, כפי הנראה בעקבות עינויים של אנשי בטחון הפנים. הן בגדה והן ברצועה, השלטונות לא הגנו על עצורים מפני עינויים וגילויי התאכזרות אחרים, לא חקרו חשדות למעשים כאלה ולא העמידו את האחראים לדין.

הרשויות הפוליטיות והמשפטיות לא דאגו לכך שעצורים יעמדו לדן בהליך מהיר ותקין. הרשויות בגדה החזיקו עצורים ללא הגבלת זמן בלי כתב אישום או משפט. ברצועה, שלטונות חמאס המשיכו להעמיד אזרחים למשפט בלתי הוגן בבתי דין צבאיים.

חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות

הרשויות הגבילו את חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות, הן בגדה המערבית והן ברצועת עזה. כוחות הבטחון פיזרו הפגנות של פעילי אופוזיציה, לא פעם תוך שימוש בכוח מופרז. במקרים רבים, עיתונאים שדיווחו על הפגנות התלוננו על כך שכוחות הבטחון תקפו אותם או הזיקו לצידום. אנשי בטחון גם הטרידו וביקשו להטיל מורא על עיתונאים ופעילי רשתות חברתיות, כולל על ידי זימונם לתשאולים חוזרים ונשנים ולעתים גם מעצרים בעוון כתיבה.

במרץ, השתמשו שוטרים בח'אן יונס בכוח כדי לפזר אירוע זכרון של תומכי פתח, ועל פי המדווח ירו באוויר כדי לפזר את המתכנסים וכן עיכבו ועצרו לזמן קצר רבים מהמשתתפים.

בגדה, תקפו כוחות הבטחון עיתונאים מערוץ הטלוויזיה ווטן שדיווחו על הפגנות. באחת התקריות באוקטובר, תקפו כוחות הבטחון צוות של הערוץ שסיקר הפגנה בחברון והחרימו את ציודם.

הוצאות להורג ללא משפט

במהלך מתקפת "צוק איתן" הישראלית, ביצעו גדודי עז א-דין אל-קסאם וכוחות בטחון הפנים לפחות 23 הוצאות להורג ללא משפט של חשודים בשיתוף פעולה עם ישראל. הקורבנות כוללים כמה אסירים שנידונו למוות או לעונשי מאסר בבתי דין צבאיים ברצועת עזה, אבל אחרים

קורבנותיה, כמה מהם במשך שנים.

באפריל, הצביעה ועדת הסנאט לענייני מודיעין להסיר את הסיווג מעל סיכום של הדו"ח שלה על תוכנית המעצרים החשאית של הסנאט שפעלה בין השנים 2002 ל-2008. הסיכום פורסם לבסוף ב-9 בדצמבר והמסמך שאורכו 500 עמודים הכיל מידע חדש על התוכנית, על עינויים ועל הפרות זכויות אדם אחרות שבוצעו במסגרתה. הדו"ח המלא המונה 6,700 עמודים וכולל "פרטים על כל עצור בחזקת ה-CIA, תנאי החזקתו ואופן חקירתו" - עודנו מוגדר "סודי ביותר" - נותר מסווג וחשאי.

מאבק בטרור - מעצרים

בסוף 2014, הוחזקו 127 עצירים בגואנטנמו, רובם ללא כתב אישום או משפט. כמעט מחציתם אושרו להעברה אל מחוץ לבסיס, רובם מאז ינואר 2010 או קודם לכן. 28 עצירים הועברו אל מחוץ לבסיס במהלך השנה, בעקבות 11 שהועברו משם בשנת 2013.

העברתם לקטאר של חמישה אפגנים שהוחזקו בגואנטנמו במשך יותר מעשור במאי 2014, בתמורה לחייל אמריקאי שהוחזק במשך חמש שנים בשבי הטליבאן, עוררה התנגדות בקונגרס למטרתו המוצהרת של הנשיא אובמה לסגור את מתקן המעצר.

כמה עצורים פתחו בשביתת רעב במהלך השנה, אם כי לא במספרים שנראו במהלך 2013. השקיפות השלטונית בעניין שביתות הרעב נפגעה משמעותית בעקבות ההחלטה שהתקבלה בסוף 2013 להפסיק לפרסם את מספר העצורים השובתים רעב. בדיון משפטי שהתקיים במאי 2014, חשף הממשל כי ברשותו סרטי וידיאו מסווגים בהם ניתן לראות כיצד עציר סורי בשם אבו וא'אל ד'אב - שהוחזק בבסיס אך אושר להעברה מאז 2009 - מוצא מתאו בכוח ומזון בכפייה. באוקטובר, על אף התנגדות הממשל, הורה שופט מחוזי להסיר את הצנזורה מעל העדות המוסרטת לאחר שמידע מסוים יימחק מהקלטות. הממשל ערער ובסוף השנה התיק נותר ללא הכרעה בבית הדין לערעורים של ארה"ב.

בנובמבר, מסר הממשל האמריקאי לוועדת האו"ם למאבק בעינויים כי בניגוד לעמדות שנקט הממשל בעבר, ארה"ב החליטה כי האמנה נגד עינויים תקפה בגואנטנמו, כמו גם בספינות ומטוסים הרשומים בארה"ב.

בפברואר, במסגרת שימוע שהתקיים בפני שופט בוועדה צבאית בגואנטנמו, אחד ממוחמד א-דארבי - אזרח סעודי שנעצר על ידי גורמי אכיפה אזרחיים באזרבייג'ן ביוני 2002 והועבר לידי ארה"ב חודשיים לאחר מכן - הודה בחשדות נגדו והסכים שלא לתבוע את ארה"ב על היחס שניתן לו בתקופת מעצרו. הרשעתו הביאה לשמונה את מספר העצורים שהורשעו בידי ועדה צבאית מאז החלו

ארצות הברית של אמריקה

ראש המדינה והממשלה: ברק ח. אובמה

הנשיא אובמה הודה כי נעשה שימוש בעינויים בעקבות פיגועי 11 בספטמבר 2011 בכפוף לתוכנית מעצרים סודית של סוכנות הביון המרכזית (CIA) שאישר קודמו בתפקיד. יחד עם זאת, איש עדיין לא קיבל על עצמו את האחריות לעבירות על החוק הבינלאומי שבוצעו במסגרת תוכנית זו, ולא נעשו צעדים לתיקון העוול. סיכום של דו"ח הסנאט על התוכנית שוחרר לפרסום על ידי הצנזורה התפרסם בדצמבר. עשרות עצורים מוחזקים עדיין במעצר צבאי ללא מגבלת זמן בבסיס הצי האמריקאי במפרץ גואנטנמו בקובה, בעוד שהליכים משפטיים במסגרת ועדה צבאית התקיימו במקרים ספורים מאוד. השימוש בבידוד ממושך של אסירים בבתי כלא מדינתיים ופדרליים וכן שימוש מופרז בכוח מצד המשטרה עדיין מעוררים דאגה. במהלך השנה הוצאו להורג 33 גברים ו-2 נשים.

רקע

במהלך 2014, הופיעה ארה"ב בפני שלושה גופי אמנה של האו"ם: באפריל, מתחה הוועדה לזכויות האדם ביקורת על ארה"ב בקשר למגוון סוגיות - כולל העדר אחריותיות להפרות בהקשר של מאבק בטרור, בידוד אסירים בבתי כלא, אפליה גזעית במערכת המשפט הפלילי, חיסולים ממוקדים באמצעות מזל"טים, שימוש מופרז בכוח מצד גורמי אכיפה, יחס למהגרים ועונש המוות. באוגוסט, הגישה גם הוועדה לביעור האפליה הגזעית שורה של המלצות לארה"ב. בנובמבר, הגיעה הוועדה למאבק בעינויים למסקנות דומות במגוון נושאים.

חסינות מעונש

באוגוסט, הודה הנשיא אובמה כי ארה"ב השתמשה בעינויים בתגובתה לפיגועי 11 בספטמבר. על פי הודעתו, השימוש בעינויים נעשה במסגרת "כמה" מתוך "שיטות החקירה הנמרצות" שנכללו בתוכנית, ולא רק זו המכונה "הטבעה מדומה" (waterboarding - הוצאה מדומה להורג על ידי הטבעה לסירוגין). יחד עם זאת, הנשיא לא התבטא בעניין האחריות לעוול ותיקונו, באופן שמשקף את סירובה המתמשך של ארה"ב לעמוד בהתחייבויותיה הבינלאומיות בנושאים אלה. הוא גם לא התייחס כלל להעלמת בני אדם - עבירה על החוק הבינלאומי שרובם עד כולם של אלה שנכלאו בכפוף לתוכנית הסודית היו

בכפוף ל"זכותה המוקנית של ארה"ב להגנה עצמית", לאור העובדה שח'תאלה "המשיך לתכנן מתקפות מזוינות נוספות נגד אזרחים אמריקאיים". במכתב לא נמסר כל מידע על תכנונים אלה לכאורה, מה שמנע למעשה כל יכולת לאמת את טענתה של ארה"ב להגנה עצמית. באוקטובר, הוגש נגד ח'תאלה כתב אישום בעבירות שניתן לגזור עליהן דין מוות בקשר לתקיפת הנציגות הדיפלומטית של ארה"ב בבנגאזי ב-2012, שבה נהרגו ארבעה אמריקאים. נכון לסוף השנה, ח'תאלה הוחזק בבידוד בוויירג'יניה לפני משפטו עד לסוף השנה.

מספר עצורים לא אפגאנים הוחזקו בידי צבא ארה"ב בבסיס האוויר בֶּגְרָאם שבאפגניסטן ללא כתב אישום או משפט, או נגישות לביקורת שיפוטית בבתי משפט בארה"ב. באוגוסט, הועברו לתימן שני אזרחים תימנים שהוחזקו בידי ארה"ב באפגניסטן במשך יותר מעשר שנים.

בנובמבר, הועבר אזרח רוסי שהוחזק בידי צבא ארה"ב בבגראם מאז 2009 לארה"ב לצורך העמדתו לדין בבית משפט פדראלי בחשד למעשי טרור. בכך היה עיראק אלג'ז חמידולין לעציר הראשון שהועבר מבגראם ישירות לארה"ב, קרוב ל-13 שנה לאחר שארה"ב החלה להחזיק עצורים בבסיס.

אזרח תוניסיה רדהה אל נג'אר הועבר לאחזקה אפגנית ב-10 בדצמבר, יום למחרת פרסום סיכום הדו"ח של CIA על העינויים, שבו מופיע המקרה שלו כאחד מקורבנות העינויים במתקן חשאי של CIA באפגניסטן ב-2002. ב-11 בדצמבר, משרד ההגנה מסר כי מתקן המעצר בבגראם נסגר.

בנובמבר, אמר הנשיא אובמה כי מתקיימים דיונים בין הקונגרס לממשל בשאלה כיצד "לכוון ולעדכן" את כך ה-AUMF שההסמכה "תתאים למאבק הנוכחי, ולא למאבקים קודמים".

תנאי הכליאה

רבבות אסירים נותרו בבידוד בבתי כלא מדינתיים ופדראליים ברחבי ארה"ב, כשהם מוגבלים לתאיהם למשך 22-24 שעות ביממה בתנאי חסך חברתי וסביבתי קיצוני.

בפברואר, קיימה ועדת המשנה של הסנאט לענייני משפט דיון שני בנושא בידוד אסירים. הסנאט דיון שנייה את הדיון וקרא לשינוי הנוהל הפסול, גם פעל במקביל במהלך השנה להקמת בית כלא פדראלי חדש שיגדיל את מספר תאי הבידוד הפדראליים. דו"ח של אמנסטי אינטרנשיונל על השימוש הפדראלי בבידוד אסירים הגיע למסקנה כי התנאים בבית הכלא היחיד בינתיים שנהוגה בו אבטחה "סופר מרבית" בפלורנס, קולורדו, מפרים את אמות המידה של יחס הומני כלפי אסירים.

המעצרים בגואנטנמו בינואר 2002. ששה מתוך אותם שמונה הורשעו במסגרת עסקות טיעון.

הליכים טרום-משפטיים במסגרת ועדה צבאית נמשכו נגד חמישה עצורים בגואנטנמו – ח'אלד שייח' מוחמד, וליד בן עָטָש, רמזי בן א-שייבָה, עלי עבד אל-עזיז ומוסטפה אל-הא וסאאי – המואשמים במעורבות בפיגועי ה-11 בספטמבר. החמישה, ולצדם עבד א-רחים א-נאשירי – שהועמד ב-2011 לדין בהליך שגזר דינו האפשרי הוא מוות [capital trial] בחשד למעורבות בפיגוע נגד ספינת הצי האמריקאי "קול" בשנת 2000 – הוחזקו בידי ארה"ב במיקום חשאי ללא קשר עם העולם החיצון קודם להעברתם לגואנטנמו ב-2006. נכון לסוף 2014, משפטם טרם החל.

העיראקי עבד אל-האדי אל-עיראקי, שנעצר על פי המדווח בטורקיה באוקטובר 2006, הועבר לרשות ארה"ב, הוחזק בחשאי בידי ה-CIA והועבר לגואנטנמו באפריל 2007, הועמד למשפט ביוני. משפטו על סעיפי אישום בכפוף לחוק הוועדות הצבאיות (MCA) טרם התקיים נכון לסוף 2014.

במאי, אישר היועץ המשפטי של משרד ההגנה האמריקאי כי הממשל ממשיך להשתמש בהסמכה לשימוש בכוח צבאי (AUMF) כבסיס לפעילות המעצרים שלו באפגניסטן וגואנטנמו ול"מבצעי תפיסה או חיסול" כנגד חשודים במקומות אחרים. הוא הזכיר את המקרה של אזרח לוב נזיה עבד-אל-חמד נביה א-רוקייעי, המכונה גם אבו אָנָס א-לבי, כדוגמה למבצע שהסתמך על ה-AUMF*. א-לבי נחטף בטרופולי בידי כוחות אמריקאיים ב-5 באוקטובר 2013, ונחקר בספינת הצי האמריקאי "סן אנטוניו" בטרם הובל לארה"ב והועמד לדין בחשד למעורבות בפיגועים נגד שגרירות ארה"ב בקניה ובטנזניה בשנת 1998.

עורך דינו של א-לבי טען בבית המשפט ב-2014 כי החטיפה בוצעה "תוך שימוש בכוח פיזי קיצוני ואכזרי" וכי לאחר שגררו את החשוד ממכוניתו והשתמשו נגדו ב"כלי נשק דמויי טייזר", החיילים האמריקאיים קשרו את עינו ו"כבלוהו, חסמו את פיו וקשרו את כל גופו". על סיפון האנייה, הוא הוחזק ללא קשר עם העולם החיצון ונחקר יום ביומו במשך שבוע בידי סוכני CIA ואחרים. הוא טען כי בפועל נמנעה ממנו כל שינה באמצעות שימוש בחקירות ממושכות ורצופות. מעצרו ללא קשר עם העולם החיצון וחקירתו הופסקו באחת עקב מחלה שסיכנה את חייו. משפטו נדחה בסוף השנה, אך ב-31 בדצמבר הוא נלקח לבית החולים, ומת בשני בינואר.

כוחות אמריקאיים חטפו את אחמד אבו ח'תאלה ליד בבנגאזי ב-15 ביוני. יומיים לאחר מכן, הודיע הממשל למועצת הבטחון של האו"ם כי מבצע המעצר האמריקאי בוצע

באוקטובר, הושג הסדר בתביעה ייצוגית שהוגשה בשמם של יותר מ-33,000 אסירים בבתי כלא של מדינת אריזונה. על פי ההסדר, שירות בתי הסוהר של אריזונה יתיר לאסירים בבידוד שלוקים במחלות נפש קשות לקבל יותר טיפולים נפשיים ולשהות זמן רב יותר מחוץ לתאיהם.

עונש מוות

33 גברים ו-2 נשים הוצאו להורג בארה"ב בשנת 2014. ביחד עם 38 גברים ואשה אחת שהוצאו להורג ב-2013, מספרם הכולל של אסירים שהוצאו להורג מאז אישר בית המשפט העליון של ארה"ב את חוקי עונש המוות החדשים ב-1976 מסתכם ב-1,394 איש.

מספר ההוצאות להורג ב-2014 הוא הנמוך ביותר מאז 1994. הקשיים המתמשכים עמם מתמודדות המדינות השונות בארה"ב בבואן להשיג רעלים לזריקות מוות והדאגה לנוכח מספר ההוצאות להורג ש"השתבשו" תרמו לירידה זו.

79 עונשי המוות שניתנו ב-2013 -- ונתון הדומה שנרשם ב-2014 נמוכים בשני-שלישים בקירוב בהשוואה לאמצע שנות התשעים. בסוף השנה, המתינו עדיין פחות מ-3,000 גברים וכ-55 נשים להוצאתם להורג.

ההתנגדות לעונש המוות המשיכה להתגבר לאחר שמושל מדינת וושינגטון הודיע בפברואר כי לא יתיר הוצאות להורג במהלך כהונתו. הודעה זו באה לאחר שמרילנד ביטלה את עונש המוות ב-2013, מה שהביא את מספר המדינות האוסרות על עונש מוות ל-18, ולאחר שניתנו אינדיקציות חזקות לכך שבקולורדו לא יתבצעו הוצאות להורג כלשהן במהלך כהונת מושלה הנוכחי.

ב-2014, בוצעו הוצאות להורג ב-2 מדינות, 2 מדינות פחות מאשר ב-2013. בארבע מדינות בלבד - פלורידה, מיזורי, אוקלהומה וטקסס - בוצעו 89% מכלל ההוצאות להורג בארה"ב מאז 1976. טקסס הוציאה להורג יותר אסירים בעונן פשעים שבוצעו בהיותם בני 17, 18 או 19 מאשר אסירים בני כל הגילאים שהוצאו להורג בכל מדינה אחרת.

ב-27 במאי, הבהיר בית המשפט העליון של ארה"ב את טבעה של ההגנה הניתנת לנאשמים בעלי מוגבלות שכלית (לשעבר "פיגור שכלי") בפשעים שדינם מוות. בית המשפט פסק כי חוק מדינת פלורידה שדורש מנאשם כזה להציג מנת משכל של 70 ומטה מנוגד לחוקה כיוון שהוא מונע הצגה של ראיות מלבד מנת משכל שהיו ממחישות את הכישורים השכליים המוגבלים של הנאשם.

פרקליטיו של רמירו הרננדז יאנאס, אזרח מקסיקאי שנדון למוות בטקסס, ביקשו לעכב את הוצאתו להורג עד לאחר פסיקת בית המשפט העליון של ארה"ב בעניין זה כדי שניתן יהיה להעריך את תחולתה על המקרה שלו. הבקשה נדחתה ויאנאס הוצא להורג ב-9 באפריל, על אף טענה מבוססת כי הוצאתו להורג מנוגדת לחוקה לאור מוגבלותו השכלית. בינואר, הוציאה טקסס להורג את אדגר אריאס טאמאיו - גם הוא אזרח מקסיקו - תוך הפרת צו של בית הדין הבינלאומי לצדק ועל אף קביעה של הנציבות הבין-אמריקאית לזכויות אדם כי נמנע ממנו משפט הוגן כיוון שנשללה ממנו הזכות להיוועץ בעורך דין לאחר מעצרו.

בינואר, הוציאה פלורידה להורג את אסקרי עבדולה מוחמד (לשעבר תומאס נייט) אשר נידון למוות לפני כארבעים שנה ובעל עבר ממושך של חולי נפשי חמור. בספטמבר, הוצא אפרו-אמריקאי בשם ארל רינגו להורג במיזורי, על אף טענות כי משפטו היה נגוע בגזענות: הוא נדון למוות בידי חבר מושבעים על טהרת הגזע הלבן במשפט שבו פרקליטו, הוא נשפט לגזר דין מוות על ידי חבר מושבעים שהורכב כולו מלבנים, עוה"ד מטעם ההגנה, השופט וכן התובע היו לבנים אף הם.

במהלך השנה, שוחררו 7 אסירים לאחר שהתבררה חפותם, מה שהעלה את מספר המקרים הללו בארה"ב ל-150 מאז 1973.

זכויות הילד - מאסר עולם ללא אפשרות חנינה

ב-2014 עדיין ניתן היה להטיל על נאשמים שהיו בני 18 ומטה בעת ביצוע העבירה עונש מאסר עולם ללא אפשרות חנינה. מדינות שונות הגיבו בדרכים שונות לפסיקת בית המשפט העליון של ארה"ב בתיק מילר נגד אלבמה ב-2012, שאסרה על חיוב בענישה זו בעבירות מסוימות במקרה של קטינים. עד אוקטובר 2014, פסקו שמונה בתי משפט עליונים במדינות שונות כי תקדים זה מוחל רטרואקטיבית, בהשוואה לארבעה שפסקו את ההיפך. בדצמבר, הסכים בית המשפט העליון של ארה"ב לבחון עתירה של אסיר שנשפט תחת מערכת המשפט של לואיזיאנה למאסר עולם ללא חנינה, על פשע שביצע כשהיה בן 17, על מנת להכריע בשאלת הרטרואקטיביות של תיק מילר. המקרה טרם הוכרע עד סוף השנה.

באוגוסט, קיבלה התאחדות בתי הכלא האמריקאית החלטה נגד עונש מאסר עולם ללא אפשרות חנינה במקרה של נאשמים שהיו קטינים בעת ביצוע העבירה ובעד "מדיניות ענישה שבה ישלמו עברייני נוער את מחירם לחברה במידה התואמת את גילם, תוך התמקדות בצורך לשקמם ולשלבם מחדש בחברה".

מספרם הכולל של אסירים שהוצאו להורג מאז אישר בית המשפט העליון של ארה"ב את חוקי עונש המוות החדשים ב-1976 מסתכם

1,394 -1 איש.

שימוש בכוח מופרז

לפחות 35 בני אדם מ-18 מדינות מתו לאחר שהותקפו באקדחי טייזר משטריים, מה שמביא את מספר מקרי המוות הללו מאז 2001 ל-602. אקדחי טייזר צוינו כגורם או כגורם תורם למוות ביותר מ-60 מקרים. רוב אלה שמתו לאחר שהותקפו באקדח טייזר לא היו חמושים ולא היו איום של ממש בעת שהופעל הטייזר.

25 שנוהג ונהרג בידי המשטרה העירונית של סנט לואיס ב-19 באוגוסט, אירוע שתועד בסרטון שסותר לכאורה את הגרסא הרשמית לאירוע; אזל פורד, צעיר אפרו-אמריקאי ובלתי חמוש בן 25 עם עבר של חולי נפשי, שנוהג ונהרג בידי שוטרי משטרת לוס אנג'לס ב-11 באוגוסט; ואריק גארנר, אפרו-אמריקאי בן 43 שנהרג ב-17 ביולי לאחר שנלפת באחיות חנק בידי שוטרים ממשטרת ניו יורק בעת שנעצר בחשד למכירת סיגריות יחידות ללא מס. לאחר שחבר המושבעים הראשי דחה את החזרה לכתב האישום בשלישי בדצמבר, היועץ המשפטי של ארה"ב הכריז על חקירה אזרחית פדרלית לבחינת מותו.

זכויות מהגרים - ילדים בלתי מלווים

מעל 50,000 מהגרים קטינים בלתי מלווים נעצרו לאחר שחצו את גבולה הדרומי של ארה"ב ב-2014, כמה מהם בני חמש בלבד. משמר הגבול האמריקאי החזיק ילדים בלתי מלווים במעצר במשך ימים ואף שבועות במתקנים מטופפים ללא גישה לייעוץ משפטי, מתורגמנים או בדיקות רפואיות נאותות.

מייקל בראון, צעיר אפרו-אמריקאי בן 18, נורה למוות ב-9 באוגוסט בידי השוטרים דארן וילסון ופרגוסון, מיזורי. בעקבות הירי התנהלו הפגנות מחאה בפרגוסון וסביב לה שנמשכו חודשים. השימוש שעשתה המשטרה בכלים כבדים לפיזור הפגנות ובציוד וכלי נשק צבאיים הרתיע מפגינים שמימשו את זכותם להתאגדות לא אלימה, בעוד שהשימוש בכדורי גומי, גז מדמיע ושיטות אגרסיביות אחרות לפיזור הפגנות לא היה מוצדק, והביא לפציעתם של מפגינים ועיתונאים.

כמה וכמה תקריות אחרות המחישו את הצורך בבדיקה מחודשת של נהלי השימוש בכוח בארה"ב. בכלל זה יש למנות את מותם של קג'יימה פאוול, צעיר אפרו-אמריקאי בן

הפגנת סולידריות עם מייקל בראון ואריק גרנר בסיאטל, 6 בדצמבר 2014

רוסיה

(הפדרציה הרוסית)

ראש המדינה: ולדימיר פוטין

ראש הממשלה: דמיטרי מְדוּבָּד

הפולרליזם התקשורתי והמרחב הביטוי השקפות מנוגדות לזו של המשטר הצטמצמו קשות. הגבלות על חופש הביטוי, ההתכנסות וההתאגדות שנכנסו לתוקף ב-2012 נאכפו בקפדנות ואף הוחמרו. כמה עמותות היו נתונות לרדיפה, למסעות הכפשה ציבוריים וללחץ להירשם כ"סוכנים זרים". כמה מפגינים ופעילי חברה אזרחית הורשעו לאחר משפטים פוליטיים בלתי הוגנים. עיניים והתאכזריות אחרות נמשכו מבלי שמבצעהם באו על עונשם. המצב בצפון הקווקז נותר נפיץ ונגוע בהפרות של זכויות האדם, ללא סעד משפטי אפקטיבי לקורבנות, ומגני זכויות אדם ועיתונאים ועורכי דין עצמאיים המשיכו לסכן את עצמם כדי למלא את תפקידם.

רקע

בפברואר, אירחה רוסיה את אולימפיאדת החורף רבת המשתתפים בעיר סוצ'י. עד סוף השנה, בעקבות סיפוח חצי האי קרים מידי אוקראינה במרץ ותמיכתה המתמשכת בבדלנים בחבל דונבאס שבמזרח אוקראינה, בידודה הבינלאומי של רוסיה הלך וגבר.

שלטונות רוסיה אימצו רטוריקה אנטי-מערבית ואנטי-אוקראינית לוחמנית יותר ויותר, שהדהדה חזר והדהד בכלי התקשורת המרכזיים שבשליטת הממשלה. על אף הקשיים הכלכליים הגוברים והקיצוצים הצפויים בהוצאות החברתיות – בין היתר עקב הסנקציות המערביות וצניחת מחירי הנפט (סחורת הייצוא העיקרית של רוסיה) – ועל אף השחיתות, נהנתה ההנהגה הרוסית בהתגברות משמעותית של התמיכה הציבורית, במידה רבה בזכות סיפוח קרים הפופולארי (חצי האי היה בשליטה רוסית במסגרת ברית מ"מ עד 1954).

הקרבות באוקראינה נמשכו לאחר הפסקת אש שהושגה בתיווכה של רוסיה בספטמבר, אם כי בהיקף מצומצם יותר. הממשלה הכחישה שוב ושוב שרוסיה מספקת ציוד צבאי, כוח אדם וסיוע נוסף לבדלנים בדונבאס, על אף הצטברות ראיות מנוגדות לכך. בקרים הכבושה הוחל החוק הרוסי וזכויות חופש הביטוי, ההתכנסות וההתאגדות הוגבלו משמעותית בעקבות זאת.

חופש ביטוי

כלי תקשורת ועיתונאים

הממשלה חיזקה את שליטתה בכלי התקשורת המרכזיים,

שמגוון הדעות שהשמיעו הצטמצם בעליל. רוב כלי התקשורת שלהלכה אינם בשליטת המדינה הפגינו מידה גוברת של צנזורה עצמית, ונתנו במה לדעות שאינן נוחות לשלטון רק לעתים רחוקות אם בכלל. **כלי תקשורת שהביעו התנגדות למשטר נתקלו בלחצים גוברים בצורת אזהרות רשמיות, פיטורים של חברי מערכת וניתוק קשרים עסקיים.** כלי תקשורת ציבוריים ופרטיים שאהדו את המשטר שימשו לתקיפת יריבים פוליטיים וקולות ביקורתיים, כולל עמותות עצמאיות.

ערוץ דו"ד טי-ווי הורד בסוף ינואר מהאוויר בידי חברות הלוויין והכבלים לאחר שיזם פולמוס שנוי במחלוקת בנוגע למצור על לנינגרד במלחמת העולם השנייה. כמו כן נדחתה בקשתו להארכת תקופת ההשכרה של אולפניו, אף שהתואנה הרשמית היתה שיקולים מסחריים, הרי שההשפעה הפוליטית על החלטות עסקיות אלו היתה ברורה לכל. הערוץ היה ידוע ברבים בזכות שידוריו הפוליטיים העצמאיים, מגוון הדעות שהושמע בו וסיקורו החריג מאד בנוף התקשורת הרוסי של אירועי כיכר מיידאן בקייב. הערוץ נאלץ לשדר באינטרנט בלבד ולקיים את פעילותו בעזרת מימון המונים.

במרץ, החליף הבעלים של אתר החדשות המקוון Lenta.ru את העורכת הראשית לאחר שקיבל אזהרה רשמית בעקבות פרסום ראיון עם פעיל אוקראיני מהימין הלאומני שהתבלט במהלך ההפגנות בכיכר מיידאן. חברי מערכת רבים התפטרו לאות מחאה, ומדיניות המערכת העצמאית של האתר השתנתה תכלית השינוי.

הפיקוח על האינטרנט הוגבר. בפברואר, הועבר חוק שהסמיך את התביעה הכללית להורות לרשות הפיקוח על כלי התקשורת, "רוסקומנאדזור", לחסום אתרים ללא צו שופט בגין עבירות לכאורה, כולל פרסום קריאות להשתתפות באספות ציבוריות בלתי מאושרות.

במרץ, נחסמו אתרי החדשות הפופולאריים EJ.ru ("היומן"), Kasparov.ru ו-Grani.ru לאחר שדיווחו על פיזורן של מספר הפגנות ספונטניות שקטות במוסקבה. התביעה הכללית טענה כי הדיווח האוהד על הפגנות אלו באותם האתרים שקול כנגד קריאה ל"פעולות בלתי חוקיות" נוספות. ההחלטה צלחה כמה וכמה עתירות משפטיות והאתרים נותרו חסומים גם בסוף השנה.

מספר כלי תקשורת עצמאיים קיבלו אזהרות רשמיות בעקבות פרסום תכנים "קיצוניים" או תכנים בלתי-חוקיים אחרים כביכול. תחנת הרדיו העצמאית "אקו מוסקבי" נאלצה להסיר מאתר האינטרנט שלה תמליל של דיון שהתקיים באולפנה ב-29 באוקטובר בהשתתפות שני עיתונאים שהיו עדים לקרבות בנמל התעופה דוֹנֵיֶצֶק והביאו דעות פרו-אוקראיניות. לטענת "רוסקומנאדזור", התמליל כלל "מידע שמצדיק ביצוע פשעי מלחמה".

חופש התכנסות

פעילות המחאה ברחובות הצטמצמה באופן כללי בהשוואה לשנים הקודמות, אך התגברה לפרקי זמן קצרים בפברואר ומרץ, ושוב בדצמבר, בתגובה למשפט בולוטנאי ולמעורבות הצבאית של רוסיה באוקראינה, להודעה על רפורמות במערכת הבריאות ולהרשעתם של אלכסיי ואולג נאבאלני.

ההליכים המסורבלים הנדרשים לאישור אספות ציבוריות נותרו על כנם. מלבד יוצאים מעטים מהכלל, רוב המחאות הציבוריות הוגבלו באופן חמור, נאסרו או פוזרו. ביולי, הוחמרו העונשים משמעותית והפרות חוזרות של חוק האספות הציבוריות היו לעבירה פלילית שעונשה מאסר.

הרשויות המשיכו לרדוף את החשודים בהשתתפות במחאה בכיכר בולוטנאי במאי 2012: עשרה גברים נידונו לעונשי מאסר של שנתיים וחצי עד ארבע וחצי שנים בגין השתתפותם במעשי אלימות כביכול במהלך המחאה, שהוגדרה כ"התפרעות המונית". סרגיי אודאלקסוב ולאוניד ראזבובז'קייב הורשעו בארגון אותה "התפרעות".

ב-20 וב-24 בפברואר, פיזרה המשטרה באלומות הפגנה שקטה בהשתתפות מאות שהתכנסו מחוץ לבניין בית המשפט במוסקבה שעה שניתן פסק הדין במשפט בולוטנאי, כמו גם באספות אחרות שכונסו מאוחר יותר במרכז העיר. יותר מ-600 בני אדם נעצרו באופן שרירותי, והובם נקנסו. לפחות ששה נידונו ל"מעצר מנהלי" של חמישה עד 13 יום.

בשבועות שלאחר מכן, נעצרו משתתפים רבים בהפגנות שקטות, נקנסו ולעתים אף נעצרו בגין מחאתם נגד המעורבות הצבאית הרוסית באוקראינה וסיפוח חצי האי קרים. בה בעת, הותר למפגינים שהביעו תמיכה בפעולות השלטון באוקראינה להתכנס במקומות מרכזיים שבדרך כלל נאסר על האופוזיציה להפגין בהם.

בסאמארה (לשעבר קויבישב) קיבלו מספר פעילים איומי מוות אנונימיים לאחר שקיימו ב-2 במרץ סדרה של משמרות מחאה יחידניות (צורת המחאה היחידה המותרת ללא אישור מראש).

באוגוסט, נעצרו שלוש נשים לפרק זמן קצר בתחנת משטרה במוסקבה כיוון שלבשו בגדים בכחול וצהוב, צבעי הדגל אוקראיני. תקריות דומות דווחו בכל רחבי הארץ.

בסוף השנה, התקיימו בכמה ערים ברחבי רוסיה הפגנות קטנות, לרוב ללא הפרעה, נגד הקיצוצים המתוכננים בתקציב הבריאות. במוסקבה, לעומת זאת, נידונו ארבעה פעילים למעצר של חמישה עד 15 יום לאחר שהמפגינים חסמו כביש לזמן קצר.

מנחה הדיון אלכסנדר פליושצ'ב הושעה לאחר מכן למשך חודשיים בעקבות ציוץ אישי "בלתי הולם" שלא היה קשור לפרשה זו. השעייתו היתה מוצא פשרה בין העורך הראשי אלכסיי וּנְדִיקטוֹב לבין הנהלת גאזפרום מדיה, בעלת המניות העיקרית בתחנה, שביקשה בתחילה להביא לפיטוריו של פליושצ'ב ואיימה גם בהדחתו של ונדיקטוב.

ההתקפות הפיסייות על עיתונאים נמשכו. באוגוסט, הותקפו כמה עיתונאיות ועיתונאים בתקריות נפרדות, כשניסו לדווח על הליוויות חשאיות של חיילים הרוסים שנהרגו על פי החשד באוקראינה. לב שלוסקֶבֶרג, המו"ל של פֶּסְקוֹבֶּסְקָיָה גוֹבְּרִינְיָה, העיתון הראשון שדיווח על ההלוויות החשאיות, הוכה קשות ואושפז עם פציעות ראש. החקירה לא זיהתה את שלושת תוקפיו והתיק נסגר בסוף השנה.

טימור קוואַשֶׁב, עיתונאי מרפובליקת קאבארדינו-באלקאריה האוטונומית שבצפון קווקז שעבוד בשיתוף פעולה הדוק עם מגיני זכויות אדם, נמצא מת ב-1 באוגוסט. על פי המדווח, מותו המפתיע נגרם כתוצאה מזריקת רעל. מקרי מותם של עיתונאים אחרים באזור בשנים הקודמות, כולל נטליה אסטמירובה, האג'מוראד קאמאלוב ואחמדנב י אחמדנאבייב, לא נחקרו ביסודיות והאחראים להם לא זוהו. ביוני, נידונו חמישה בני אדם למאסר בעוון רצח העיתונאית החוקרת אנה פוליטקובסקאיה במוסקבה באוקטובר 2006, אך שולחיהם טרם זוהו.

פעילים

יחידים וארגונים שהביעו דעות מתנגדות למשטר לא נהנו מחופש ביטוי גם ב-2014. השלטונות רדפו בין היתר מיעוטים מיניים, בין היתר בכפוף לחוק פדרלי מ-2013 שאסר על "תעמולה בזכות יחסי מין לא-מסורתיים בין קטינים". **באופן שיטתי, נאסר על פעילי להט"ב לקיים אספות שקטות, כולל במקומות שהוקצו במיוחד לכינוסים ציבוריים ללא צורך בהיתר מראש, בדרך כלל בפארקים שאינם הומי אדם. בשלושה מקרים, אישור בתי המשפט את זכותם של פעילי להט"ב לקיים אספות שקטות בתגובה לעתירות נגד איסור על אירועים, אך לפסיקותיהם לא היתה כל השפעה על החלטות עתידיות.**

בינואר, הואשמה הפעילה ילנה קלימובה מניז'ני טאגיל שבסיביר ב"תעמולה" בעקבות פרויקט האינטרנט שלה "ילדים 404", שנועד לתמוך בבני נוער להט"ב. הוגש נגדה כתב אישום, שלאחר מכן הוסר, ושב והוגש, תוך איום בסגירת הפרויקט שלה. באפריל, שובשה הקרנת סרט על "ילדים 404" במוסקבה על ידי מפגינים שפרצו לאולם וצעקו סיסמאות פוגעניות. הם לוו בשוטרים חמושים שדרשו לבדוק את תעודות הזהות של כל הנוכחים כדי לוודא שאין ביניהם קטינים.

הדיווחים הללו היו כמעט תמיד רשלניות. הודאות שחולצו תחת עינויים שימשו כראיות בבתי משפט. רק בתיקים מעטים מאד, שנגעו בדרך כלל לארגוני זכויות אדם, הוגשו כתבי אישום נגד גורמי אכיפת חוק שנחשדו במעורבות במעשים כאלה.

חברי ועדת מעקב ציבורית בלתי-תלויה תיעדו שוב ושוב מקרים של עינויים וגילויי התאכזרות אחרים במושכן העונשין ומתקן המעצר בטרם משפט IK-5 שבאזור סברדלובסק. ביולי, הם פנו לשלטונות בבקשה לחקור חשדות לעינויו של י.ג., שהוחזק שם עד לפתיחת משפטו, והציגו עדויות מצולמות לפנייה בו. במכתב תשובה מהתביעה הכללית נכתב כי על סמך תשאל של עובדי המתקן ועיון במסמכי ההנהלה, י.ג. לא סבל מאלימות במתקן ופציעותיו קדמו להגעתו לשם. לא התקיימה כל חקירה נוספת.

צפון קווקז

המצב בצפון קווקז נותר נפיץ, וארגונים חמושים המשיכו בפיגועים ספוראדיים נגד כוחות הבטחון. דווח על מותם של יותר ממאתיים בני אדם הסדרה של תקריות, כולל עשרות אזרחים. פעולות של כוחות הבטחון ברפובליקות דאגסטאן, קאבארדינו-באלקאריה וצ'צ'ניה ובאזורים אחרים לוו בהפרות חמורות של זכויות אדם, כולל מעצרים בלתי חוקיים, עינויים וגילויי התאכזרות אחרים, וכן דווח על העלמות בכפייה והוצאות להורג ללא משפט.

ב-4 בדצמבר תקפו חמושים בנייני ממשלה בגרוזי בירת צ'צ'ניה והרגו לפחות אזרח אחד ו-14 שוטרים. ביום המחרת הבטיח ראש הרפובליקה רמזאן קאדירוב בפומבי לגרש את קרובי משפחתם של אנשי הארגון החמוש מצ'צ'ניה ולהרוס את בתיהם. לפחות 15 בתים בהם התגוררו עשרות בני אדם כולל ילדים הועלו באש או נהרסו. מגיני זכויות אדם שגיננו את הפעולה ודרשו חקירה הותקפו בביצים במהלך מסיבת עיתונאים שקיימו ב-11 בדצמבר במוסקבה. קאדירוב השתמש ברשתות חברתיות כדי להאשים את איגור קאליאפין, מנהיג ארגון זכויות האדם "הקבוצה הניידת המשותפת", בתמיכה במחבלים. משרדי הארגון בגרוזי נשרפו ב-14 בדצמבר כליל, ככל הנראה עקב הצתה מכוונת, ושניים מחבריו נעצרו על ידי המשטרה למספר שעות ללא הסבר; הטלפונים, המצלמות והמחשבים שלהם הוחרמו.

ההעדר הכמעט מוחלט של סעד משפטי לקורבנות של הפרות זכויות אדם נותר בעינו, ומערכת המשפט נותרה חסרת אונים וכנועה ללחצי דרגים פוליטיים גבוהים – שהופעלו לרוב בחשאי. יחד עם זאת, קאדירוב הגדיל לעשות ותקף שופטים ומושבעים בגלוי על פסקי דין שלא היו חמורים מספיק בעיניו.

הדיווח על הפרות של זכויות אדם היה ועודנו משימה

יותר ממאתיים בני אדם נעצרו ב-30 בדצמבר במוסקבה במהלך הפגנות ספונטאניות שהתקיימו בעקבות ההכרזה על פסק הדין במשפט הפלילי הפוליטי נגד הפעיל אלכסיי נאבאלני ואחיו אולג שניתנה שבועיים לפני המועד המתוכנן (שבו תוכננה הפגנה). שניים מהעצורים נידונו למעצר של 15 יום, ועוד 67 הוחזקו במעצר במשך הלילה ושוחררו עד למשפטם שנקבע לינואר.

חופש התאגדות

פעילי החברה האזרחית היו נתונים במהלך השנה לרדיפות, הכפשות ציבוריות ובכמה מקרים, גם תביעות פליליות.

הלחצים על ארגוני חברה אזרחית עצמאיים גברו לאורך השנה בכפוף ל"חוק הסוכנים הזרים". החוק הועבר ב-2012 כדי לאלץ עמותות המקבלות מימון מחו"ל והמקיימות "פעילויות פוליטיות" שהוגדרו באופן מעורפל להירשם כ"ארגונים המתפקדים כסוכנים זרים" ולסמן את חומריהם הפומביים בהתאם. ב-2013 ו-2014, נערכו "בדיקות" רשמיות פולשניות של מאות עמותות, ועשרות מהן נדרשו למערכות משפטיות ממושכות כדי לקבל פטור מחובה זו. במאי, תוקן החוק באופן שהסמיך את משרד המשפטים לרשום עמותה כ"סוכן זר" ללא הסכמתה. בסוף השנה רשם המשרד 29 עמותות, כולל כמה ארגוני זכויות אדם מובילים, כ"סוכנים זרים". לפחות חמש עמותות בחרו להתפרק כתוצאה מרדיפות בכפוף ל"חוק הסוכנים הזרים".

חברי עמותת "אָקוּ-ואַחְטָה" להגנת הסביבה בצפון הקווקז שהביאו לידיעת הציבור את הנזק הסביבתי שנגרם כתוצאה מאולימפיאדת סוצ'י היו נתונים למסע רדיפות של אנשי בטחון בתקופה שקדמה למשחקים. שניים מהם, יבגני ויטישקו ואיגור חארצ'ניקו, נעצרו על יסוד האשמות מנהליות מצוצות מהאצבע והוחזקו במעצר במהלך פתיחת המשחקים. בהיותו במעצר, הפסיד ויטישקו בערעור בתיק פלילי הקשור לסעיפי אישום מופרזים שנועדו להשתיק אותו ואת העמותה שלו, והועבר ישירות למושבת עונשין כדי לרצות עונש מאסר של שלוש שנים. עפ"י פסק דין שניתן במרץ הושעתה פעילות העמותה, ונבמבר הורה פסק דין אחר על סגירתה בעקבות חריגה טכנית פעוטה.

משרד המשפטים עתר לבית המשפט כדי להביא לסגירתה של "האגודה הרוסית להנצחה" הפועלת לשימור מורשתם של קורבנות הסטליניזם, וזאת בעקבות רישום שגוי כביכול. הדיון המשפטי נדחה כדי לאפשר לעמותה לנקוט צעדים פורמליים לתיקון ה"מעוות".

עינויים והתאכזרויות אחרות

דיווחים על עינויים וגילויי התאכזרות אחרים נמשכו בכל רחבי הארץ, ורבים שביקשו סעד משפטי היו נתונים ללחצים שנועדו להביא להסרת תלונותיהם. חקירות

עורכת הדין סאפיאט מאגומדובה, שהותקפה קשות בידי שוטרים כשביקרה לקוחה עצורה בתחנת משטרה ב-2010, המשיכה לקבל איומי מוות אנונימיים כמו גם איומים סמויים וגלויים כאחד מגורמי אכיפה. אף אחת מתלונותיה הרשמיות לא נחקרה ביסודיות. היא המשיכה לחשוש לשלומה ולשלום עמיתיה וקרובי משפחתה, אך סירבה לחדול מעבודתה. אמנם חקירת המקרה מ-2010 נפתחה רשמית מחדש, אך הרשויות לא השיגו התקדמות כלשהי ולא גילו כוונה רצינית להביא את תוקפיה לדין.

קשה ולא פעם מסוכנת, ויש להניח שהפרות רבות כלל לא תועדו. מגיני זכויות אדם, עיתונאים ועורכי דין עצמאיים שעבדו על מקרים הקשורים להפרות המשיכו להיות נתונים לאיומים ורדיפות מצד גורמי אכיפת חוק ובריונים אלמונים.

פעיל החברה האזרחית רוסלאן קוטאייב התלונן על עינויים, כולל הכאות וחשמוץ, לאחר שנעצר בפברואר כביכול בחשד להחזקת הרואין. הפגיעות בגופו תועדו היטב על ידי משקיפים עצמאיים. יחד עם זאת, גורמי החקירה קיבלו את הסברי החשודים בעינויו כי נפצע כתוצאה מנפילה, וסירבו להמשיך לחקור את תלונותיו. ביולי, הורשע קוטאייב בתום משפט בלתי הוגן באורז-מארטאן, צ'צ'ניה, ונידון לארבע שנות מאסר, עונש שקוצר בחודשיים בעקבות ערעורו באוקטובר.

משטרה מפזרת באלימות הפגנה ספונטנית במוסקבה, פברואר 2014

בית בלתי חוקיים. בנוסף לכך, המשטרה עשתה שימוש בהאשמות מעורפלות ב"חרחור מדון והתגרות" או "פגיעה בסדר הציבורי" כדי לעצור באופן שרירותי פעילים למשך תקופות של עד 37 יום. חברי מפלגה שנחשדו בשחיתות הוחזקו במערכת החשאית המכונה "שוּאָנְגִי" (או "רישום כפול") בלי גישה לעורך דין או קרובי משפחה.

עינויים וצורות אחרות של התאכזרות

נמשך השימוש הנרחב בעינויים וגילויי התאכזרות אחרים. במרץ, ארבעה עורכי דין שחקרו "מרכז לחינוך משפטי" בג'יאנסאנג'יאנג שבמחוז ח'לונג'יאנג שבצפון-מזרח המדינה נעצרו שרירותית ועונו. אחד מהם, טאנג ג'יטיאן, דיווח כי מעניו קשרוהו לכסא ברזל, סטרו לו, בעטו בו וחבטו בראשו בבבקוק פלסטיק ממולא מים בעוצמה כזו עד שאיבד את הכרתו. לאחר מכן, לדבריו, כוסה ראשו בברדס וידיו נאזקו מאחורי גבו והוא נתלה על פרקי ידיו, שעה ששוטרים המשיכו להכותו.

במקרה נדיר, בית משפט לערעורים בחארבין, בירת המחוז, סמך ידו על הרשעותיהם של ארבעה אשמים בעינויים. ביחד עם שלושה אחרים, הם הורשעו בערכאה ראשונה בעינוי מספר חשודים פליליים במרץ 2013 ונידונו לעונשי מאסר של שנה עד שנתיים וחצי. רק שלושה מהשבעה היו שוטרים; היתר היו "מודיעים מיוחדים" – אזרחים מן השורה ש"מסייעים" כביכול למשטרה בחקר פשעים. אחד מקורבנותיהם מת במעצר לאחר שעונה בשוקים חשמליים והוכה בנעל.

סחר בכלי עינויים ושימוש לרעה בציוד משטרה

סין ביצרה את מעמדה כיצרנית ויצואנית מרכזית של מגוון הולך וגדל של ציוד משטרה, כולל פריטים ללא פונקציה לגיטימית של אכיפת חוק כגון אלות הלם חשמלי ואזיקי רגליים עם משקולות. בנוסף לכך, ציוד שניתן להשתמש בו באופן לגיטימי לאכיפת החוק אבל קל לנצל לרעה, כגון גז מדמיע או ניידות לפיזור הפגנות, יוצא מסין ללא בקורות נאותות, גם כאשר התקיים סיכון משמעותי להפרות חמורות של זכויות אדם מצד רשויות אכיפת החוק המייבאות.

עונש מוות

בפסיקה תקדימית בחודש מאי, ביטל בית הדין העממי העליון את עונש המוות שנגזר על לי יאן, שנפלה קורבן לאלימות במשפחה, והורה על משפט חוזר. ערכאה נמוכה יותר בעיר ז'יאנג דנה את לי יאן למוות ב-2011 בעוון רצח בעלה, תוך התעלמות מעדויות להתעללות מתמשכת.

במקרה נדיר של זיכוי, בית הדין העליון במחוז פוג'יאן ביטל באוגוסט את עונש המוות שהוטל על בעל דוכן המזון ניאן בין בעוון הרעלת שכניו ברעל עכברים. במקור הוטל על ניאן בין גזר דין מוות ב-2008, אף שטען כי וידויו חולץ ממנו בעינויים. בית הדין העליון נימק את הכרעתו בדלות ראיות, אך לא התייחס להאשמה בעינויים.

סין

(הרפובליקה העממית של סין)

ראש המדינה: שי ג'ינפינג

ראש הממשלה: לי קה-צ'יאנג

שלטונות סין המשיכו לאכוף הגבלות חמורות על חופש הביטוי. פעילי ומגיני זכויות אדם הסתכנו ברדיפות ובמעצרים שרירותיים. נמשך השימוש הנרחב בעינויים ובגילויי התאכזרות אחרים והצדק נותר הרחק מהישג ידם של רבים. בני מיעוטים אתניים, כולל טיבטים, אויגורים ומונגולים סבלו מאפליה ומידם הקשה של מנגנוני הבטחון. מספרי שיא של עובדים שבתו בדרישה לשיפור בשכר ובתנאי ההעסקה.

בנובמבר 2013, פרסמה הוועידה המרכזית ה-18 של המפלגה הקומוניסטית הסינית בכינוס המליאה השלישי מתווה להעמקת הרפורמות הכלכליות והחברתיות, ובכך סללה את הדרך לשינויים במדיניות תכנון המשפחה ובמערכת רישום בתי האב בסין. באותה שנה הוכרז גם על ביטול מחנות העבודה ל"חינוך מחדש". כינוס המליאה הרביעי שהתקיים באוקטובר 2014 התמקד בשלטון החוק.

רקע

לאורך שנת 2014, המשיך הנשיא שי ג'ינפינג בקמפיין מתוקשר למאבק בשחיתות, תוך שהוא מתמקד בפקידיים זוטרים ורמי דרג כאחד. ביולי, הודיעה רשות השידור הממלכתית כי ז'ו יונגקאנג, לשעבר השר לבטחון פנים וחבר הוועדה המתמדת של הפוליטבירו של המפלגה הקומוניסטית, נחקר בחשד לשחיתות מאז סוף 2013. היה זה פקיד המדינה הבכיר ביותר שנחקר במסגרת מאבקו של הנשיא בשחיתות, שבמסגרתו נחקרו ונענשו עד כה יותר מ-100,000 עובדי מדינה, לפי מקורות רשמיים.

ועדות האו"ם לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות ולביעור האפליה נגד נשים בחנו את יישום האמנות המכוננות שלהן – CEDAW ו-ICESCR – במאי ובאוקטובר, בהתאמה. בדצמבר 2013, אימצה מועצת האו"ם לזכויות האדם את מסמך התוצאות של הביקורת התקופתית הכוללת השנייה שנערכה בסין.

מעצר שרירותי

קונגרס העם הלאומי ביטל רשמית את מערכת מחנות העבודה ל"חינוך מחדש" הידועה לשמצה של סין בדצמבר 2013. בעקבות זאת, עשו הרשויות שימוש נרחב בצורות חלופיות של מעצר שרירותי, כולל "מרכזים לחינוך משפטי", צורות שונות של מעצר מנהלי, "בתי כלא שחורים" ומעצרי

מ-500 פעם.

כתבי אישום הוגשו נגד עיתונאים. העיתונאית הבכירה גא-יו-פוטרה באפריל ולאחר מכן נעצרה בחשד ל"הפצה בלתי חוקית של סודות מדינה ברחבי העולם". צ'יאנג פונאן, שכתב ל"בוקסון", אחת מסוכנויות הידיעות העצמאיות הגדולות ביותר בשפה הסינית, נעצר במאי. שניהם הוצגו בטלוויזיה הממלכתית כשהם "מתוודים" על פשעיהם לכאורה עוד לפני שבכלל נפתח משפטם.

אילהאם טוהטי, מלומד אויגורי ומייסד האתר Uighur Online, נדון בספטמבר למאסר עולם לאחר שהורשע ב"בדלנות". מאמרים שהתפרסמו באתרו היו הראיות העיקריות שהובאו נגדו. לאחר מעצרו, הוחזק אילהאם טוהטי במשך חמישה חודשים ללא גישה לליעוץ משפטי, ועונה והורעב במהלך המעצר שקדם למשפטו.

חופש דת

מאמינים בדתות שנאסרו על ידי המדינה, או לא קיבלו את אישורה הרשמי, הסתכנו ברדיפה, מעצר שרירותי, מאסר ועינויים וגילויי התאכזרות אחרים. באזור האוטונומי שינג'יאנג אויגור, החמירו הרשויות את ההגבלות, הקשות ממילא, נגד האסלאם במטרה מוצהרת להיאבק ב"טרור אלים וקיצוניות דתית". כמה נפגעים פרסמו באתרי האינטרנט שלהן הודעות ולפיהן ייאסרו על תלמידים לקיים את מצוות הרמדאן, ומורים רבים נתנו מזון וממתקים לילדים כדי לוודא שלא יצומו. האיסורים על קיום מצוות החלים על עובדי מדינה וחברי מפלגה נאכפו וכמה חברי מפלגה אויגורים נענשו על הורדת תכנים דתיים מהאינטרנט או "פולחן גלוי". אותות חיצוניים לקיום מצוות האסלאם כגון זקנים או רעלות נאסרו במקרים רבים.

במחוז ז'ג'יאנג שלחופה המזרחי של סין נפתח מבצע רחב היקף נגד כנסיות באמתלה של שיפוץ בניינים שעברו על חוקי הבנייה. השלטונות הרשו כנסיות והסירו צלבים ודמויות של ישו הצלב. במאי, נהרס על פי המדווח מבנה של Xiaying Holy Love Church בעיר נינגבו בגלל שהוא "מנקר עיניים". מאמיני דתות אסורות, כגון אלה שמקיימים טקסי דת נוצריים ב"כנסיות ביתיות" או מתרגלי פאלון גונג, המשיכו לסבול מרדיפות.

זכויות פרוין

השינויים במדיניות תכנון המשפחה בסין אפשרו לזוגות נשואים ששניהם ילדים יחידים להביא שני ילדים לעולם. הוועדה המתמדת של קונגרס העם הלאומי אישרה את השינויים רשמית בדצמבר 2013 והמחוזות החלו ליישם ב-2014. יחד עם זאת, הגבלות רבות על זכויות הפריון נותרו בעינן.

זכויות מהגרי עבודה

השינויים במערכת רישום בתי האב המכונה הוקואו הקלו

באופן דומה, במקרה של הוג'ילטו, אדם ממונגוליה הפנימית אשר הוצא להורג בעוון אונס ורצח ב-1996, הצהיר בית המשפט העממי של מונגוליה הפנימית בדצמבר כי הוא חף מפשע וביטל את גזר דינו. למשפחתו הוענקו מעל ל-2 מיליון יואן כפיצוי.

מגיני זכויות אדם

מגיני זכויות אדם המשיכו להסתכן ברדיפות, מעצרים שרירותיים, מאסרים ועינויים וגילויי התאכזרות אחרים בעקבות עבודתם הלגיטימית להגנה על זכויות האדם. במרץ, צאו שוגלי מתה בבית חולים מקריסת מערכות לאחר שנמנע ממנה טיפול רפואי נאות בבעיה בריאותית קיימת בהיותה במעצר. היא נעצרה בנמל התעופה בייג'ין בספטמבר 2013 כשהיתה בדרכה לקבלת הכשרה בזכויות אדם בשווייץ.

היד הקשה על פעילי זכויות אדם כבדה במהלך השנה. חברי רשת הפעילים המבוזרת "תנועת האזרחים החדשה" נידונו לעונשי מאסר שבין שנתיים ושש וחצי שנים. התנועה קראה לשוויון בחינוך לילדי מהגרי עבודה, ביטול מערכת רישום בתי האב, שקיפות מחובה יותר של השלטונות ומאבק בשחיתות. **יותר מששים פעילים נעצרו באופן שרירותי או הוחזקו במעצר בית בלתי חוקי בימים שקדמו ליום השנה ה-25 לדיכוי האלים של ההפגנות הדמוקרטיות בכרך טיאנאנמן בבייג'ין ביוני 1989.** כמה מתוכם נותרו במעצר בהמתנים למשפט, כולל פרקליט זכויות האדם המובילים פו ז'יקיאנג. **בסוף ספטמבר ותחילת אוקטובר, כ-100 פעילים ברחבי סין נעצרו בגין תמיכתם בהפגנות למען דמוקרטיה בהונג קונג. 31 נותרו במעצר בסוף השנה.**

חופש ביטוי

הנהגת סין הגבירה את מאמציה להגביל באופן שיטתי את חופש המידע. בסוף 2013, הקימה המפלגה הקומוניסטית צוות ל"תיאום האבטחה באינטרנט". בפועל, כפי שדווח, אחד מחברי הצוות תיאר את תפקידו כמאבק ב"הסתננות אידיאולוגית" של "גורמים זרים עוינים".

ביוני, פרסמה לשכת עורכי הדין הארצית טיוטת תקנות שיאסרו על חבריה לדון בתיקים משפטיים טרם הכרעתם או לכתוב מכתבים גלויים, או למתוח ביקורת על המערכת המשפטית, מדיניות הממשלה והמפלגה הקומוניסטית. באותו החודש, אסרה המנהלה הממשלתית של עיתונות, הוצאות לאור, רדיו, קולנוע וטלוויזיה על עיתונאים לדווח על סוגיות או תחומים שמחוץ לתחומי הדיווח הקיימים שלהם ולפרסם מאמרים ביקורתיים שלא אושרו קודם לכן על ידי מקום עבודתם.

הרשויות המשיכו להשתמש במשפט הפלילי כדי לדכא את חופש הביטוי, כולל מעצר ומאסר של פעילים שפרסומיהם באינטרנט נצפו יותר מ-5,000 פעם או הועלו מחדש יותר

שניים מתו כתוצאה מכך. מספר מקרי ההצתה העצמית המתועדים מאז מרץ 2011 מסתכם עד כה ב-131. השלטונות רדפו כמה מקרוביהם וחבריהם של אלה שהציתו את עצמם בטענה כי "הסיתו" אותם או "סייעו" להם בכך.

בכמה אזורים, קרובי משפחתם של אלה שהציתו עצמם, או כאלה שהאזינו לדרשות הדלאי למה, גילו אהדה כלפי "חבר מרעיו" או שהיו להם "קשרים בחו"ל", היו מנועים מקידום למשרות בכירות או שנאסר עליהם להציע את מועמדותם לבחירות כפריות.

האזור המנהלי המיוחד הונג קונג

חופש התכנסות

ב-2014 התקיימו הפגנות ענק בהונג קונג. ב-1 ביולי, השתתפו להערכת המארגנים יותר מחצי מיליון מפגינים במצעד למען הדמוקרטיה, שהסתיים בשביתת שבת ברובע העסקים. יותר מ-500 מפגינים נעצרו בליל המחרת. כמה דיווחו כי לא הותר לעורך דין לבקדם וכי לא סיפקו להן מזון ומים למשך מספר שעות בטרם שוחררו ללא כתב אישום. בשלהי ספטמבר, הכריזו אלפי סטודנטים על שביתת לימודים בת שבוע שהסתיימה בשביתת שבת מול הכיכר המרכזית שליד משרדי הממשלה. מאוחר יותר באותו לילה, נכנסו כמה מהמפגינים לשטח המגודר שבכיכר. המשטרה הגיבה בהתזת פלפל וכיתרה 70 מהמפגינים בכיכר; 20 מתוכם נעצרו ביום המחרת.

בעקבות זאת נשמעו קריאות לקמפיין אי-ציות אזרחי תחת הכותרת Occupy Central, שיכלול השתלטות על רחובות במרכז העיר. ב-28 בספטמבר, השתמשה המשטרה בגז מדמיע ובהתזת פלפל בנסיין לפזר אלפי מפגינים שלווים שהתאספו ברחובות בסמוך לבניין הממשלה. ב-3 באוקטובר, תקפו מפגיני-נגד את המפגינים, ובין היתר הטרידו ותקפו מינית נשים ונערות והטילו עליהן מורא במשך מספר שעות ללא התערבות המשטרה. עיתונאים שסיקרו את ההפגנות התלוננו על כך שהמשטרה מנעה מהם למלא את תפקידם.

חופש ביטוי

הדאגה לחופש העיתונות גברה כשקווין לאו צ'ון-טו, לשעבר העורך הראשי של העיתון Ming Pao, פוטר מתפקידו בינואר. בתקופתו של לאו כעורך, דיווח העיתון על חשדות להפרת זכויות האדם ועוולות של פקידים בכירים בהונג קונג ובסין.

באוקטובר, פרסמו יותר מעשרים עיתונאים מהערוץ המקומי Television Broadcasts Limited מכתב גלוי ובו מתחו ביקורת על מה שתיארו כצנזור עצמי של השדרן שדיווח על אלימות המשטרה נגד המפגין קן צאנג-קי-צ'יו, מאנשי Occupy Central.

על תושבי הכפרים לעבור לעיירות או ערים קטנות. הגישה להטבות ושירותים, כולל חינוך, טיפול רפואי וגמלאות, המשיכה להיקשר לסטטוס הוקואו, דבר שהמשיך לשמש בסיס לאפליה. המערכת אילצה מהגרים פנימיים רבים להשאיר את ילדיהם מאחור באזורי הכפר.

האזור האוטונומי שינג'יאנג אויגור

הרשויות ייחסו שורה של אירועים אלימים שהתרחשו באזור האוטונומי או באזורים אחרים לחשודים אויגורים, וניצלו אותם כדי להצדיק תגובת נגד חריפה. במאי, נפתח מבצע "יד קשה" נגד "טרור אלים וקיצוניות דתית", מה שעורר חשש כי הנאשמים לא יזכו למשפט הוגן. פקידיים בכירים נתנו עדיפות לביצוע מעצרים וקיום משפטים במהירות, וקראו להידוק "שיתוף הפעולה" בין רשויות התביעה לבתי המשפט. ב-26 במאי, הודיעו פקידיים באזור האוטונומי על מעצרים של יותר ממאתיים חשודים בחברות ב"ארגוני טרור וארגונים קיצוניים" ועל חיסולן של 23 "רשתות טרור". ב-29 במאי, באחד ממשפטי הראווה ההמוניים שנערכו מאז תחילת המבצע, נידונו 55 חשודים, כולם ככל הנראה אויגורים, בגין פשעים שכללו "טרור" לעיני 7,000 צופים באצטדיון.

ב-28 ביולי, דיווחה התקשורת הממלכתית כי 37 אזרחים נהרגו כש"המוני סכינאים" הסתערו על משרדי הממשלה בנפת יארקאנד (בסינית, שאצ'ה) וכי כוחות הבטחון ירו למוות ב-59 מהתוקפים. ארגונים אויגוריים חולקים על תיאור זה, נוקבים במספר הרוגים גבוה בהרבה וטוענים כי המשטרה פתחה באש על מאות בני אדם שמחו על ההגבלות החמורות שהוטלו על המוסלמים במהלך הרמדאן.

האויגורים המשיכו לסבול מאפליה נרחבת בתחומי התעסוקה, החינוך, והדיוור, כמו גם ממגבלות אל חופש הפולחן והדרה פוליטית.

האזור האוטונומי טיבט ואזורים מיושבי טיבטים במחוזות אחרים

השלטונות המשיכו להפלות אזרחים ממוצא טיבטי ולהגביל את זכויותיהם לחופש האמונה, הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות. כמה וכמה מספר מנהיגי דת, סופרים, מפגינים ופעילים טיבטים נעצרו במהלך השנה.

באוגוסט, דווח על מותם של מפגינים טיבטים מירי המשטרה וכוחות הבטחון בקאָרְדְּהָ (בסינית: גאנזי) שבמחוז סצ'ואן שבדרום מערב המדינה, היכן שנאסף קהל מפגינים כדי למחות על מעצרו של מנהיג כפרי. לפחות ארבעה מפגינים מתו מפצעייהם ומפגין אחד התאבד במעצר.

במהלך 2014, הציתו עצמם שבעה בני אדם באזורים מיושבי טיבטים במחאה על דיכוי השלטונות; לפחות

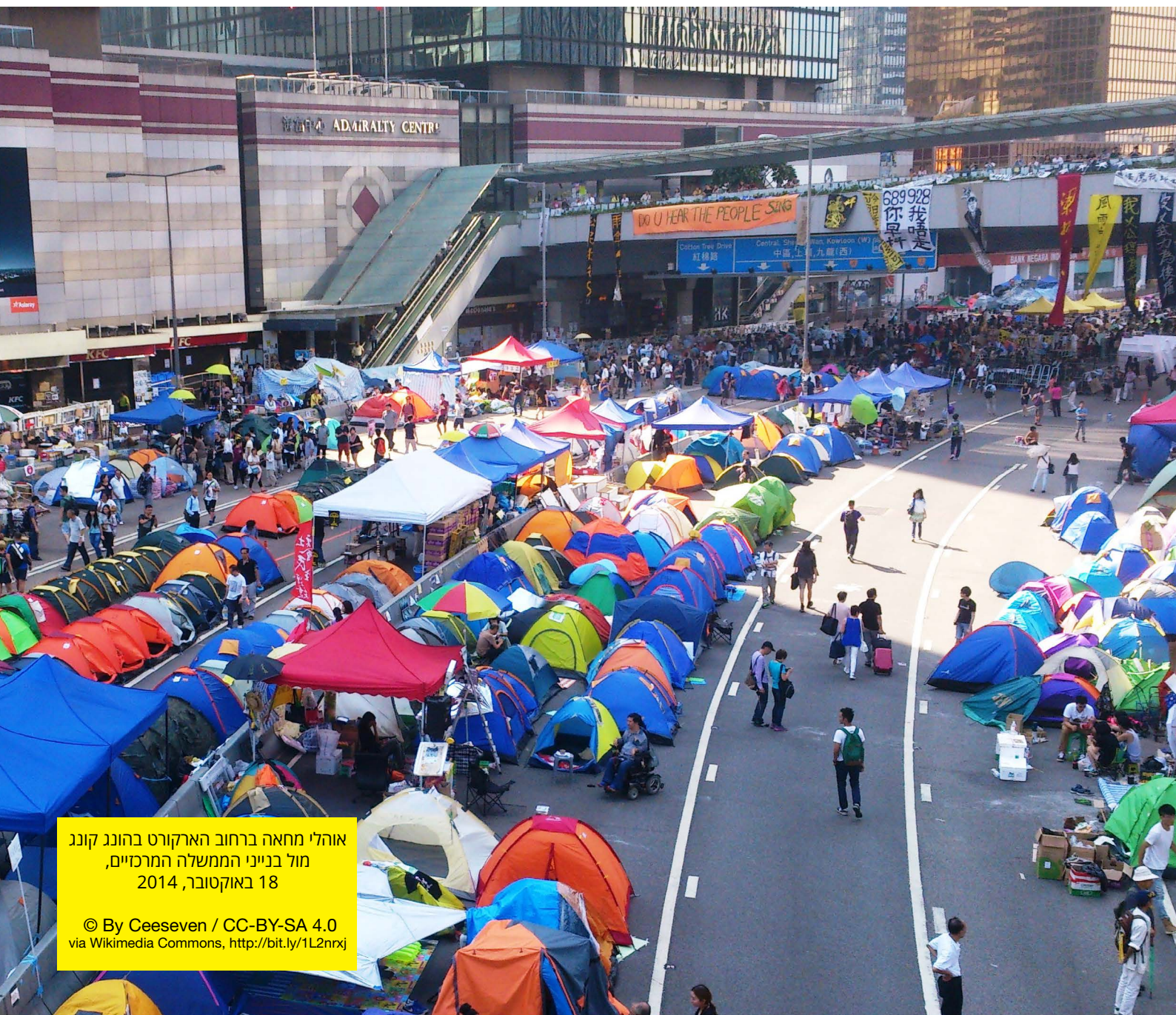
בדצמבר, נפתח בבית המשפט המחוזי משפט מתקשר סביב שלוש מהגרות עבודה מאינדונזיה: ארוויאנה סוליסיאנינגסי, נורהאסאנה וטוטיק לסטארי נינגסי. מעבידן לשעבר לו וואן-טונג הואשם ב-21 סעיפים, כולל גרימת נזק גופני במתכוון, תקיפה, הפחדה פלילית ואי-תשלום שכר.

האזור המנהלי המיוחד מקאו

אקדמאים פרו-דמוקרטיים דיווחו כי נרדפו בעקבות פעילותם הפוליטית וביקורת שמתחו נגד השלטונות. ביל צ'ו קווק-פינג מאוניברסיטת מקאו, סגן נשיא העמותה הפרו-דמוקרטית הגדולה במקאו, הושעה בגין "כפיית דעות פוליטיות" על תלמידיו; לאחר חקירה, האוניברסיטה לא חידשה את חוזהו. אקדמאי אחר, אריק סוט'דה, מרצה באוניברסיטת סנט ג'וזף, איבד את משרתו ביולי; רקטור האוניברסיטה מסר לעיתון מקומי בשפה הפורטוגלית כי פיטוריו של סוטדה נבעו מפרסומיו הפוליטיים.

מהגרות עבודה במשק הבית

אלפים מתוך כ-300,000 מהגרות עבודה המועסקות במשקי בית בהונג קונג (כמעט כולן נשים) נפלו קורבן לסחר בבני אדם לצורך ניצול ועבודות כפייה, ונגבו מהן דמי תיווך מופרזים ובלתי חוקיים. "כלל השבועיים", שקובע שמהרגע בו מסתיים חוזה העסקה מהגרות עבודה חייבות למצוא עבודה חדשה או לצאת מהונג קונג תוך שבועיים, וחיובן של העובדות להתגורר בבית המעסיקים, חשפו אותן לסכנה חמורה של פגיעה בזכויות אדם ותעסוקה. במקרים רבים, המעבידים התעללו בהן גופנית או מילולית; הגבילו את חופש התנועה שלהן; מנעו מהן לקיים את מצוות דתן; שילמו להן פחות משכר המינימום הקבוע בחוק; מנעו מהן תקופות מנוחה נאותות; ופיטרו אותן באופן שרירותי, לא פעם בתיאום עם סוכנויות תעסוקה. הרשויות בהונג קונג לא קיימו פיקוח נאות על סוכנויות התעסוקה ולא הענישו את העוברים על החוק.

אוהלי מחאה ברחוב הארקורט בהונג קונג,
מול בנייני הממשלה המרכזיים,
18 באוקטובר, 2014

© By Ceeseven / CC-BY-SA 4.0
via Wikimedia Commons, <http://bit.ly/1L2nrxi>

איראן

(הרפובליקה האסלאמית של איראן)

ראש המדינה: אייתוללה סייד עלי ח'אמנאי

ראש הממשלה: חסן רוחאני (נשיא)

השלטונות הגבילו את חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות, וכן עצרו, כלאו ושפטו בהליכים בלתי הוגנים פעילי זכויות מיעוטים ונשים, עיתונאים, מגיני זכויות אדם ואחרים שהביעו התנגדות למשטר. עינייים וגילויי התאכזרות אחרים המשיכו להוות חזיון נפרץ ובוצעו ללא מורא החוק. נשים ובני מיעוטים אתניים ודתיים סבלו מאפליה נרחבת הן להלכה והן למעשה. דווח על עונשי מלקות וכריתת איברים לעבריינים, לעתים בפרהסיה. ההוצאות להורג נמשכו בהיקף נרחב, בין היתר של עבריינים קטינים. שופטים המשיכו להטיל עונשי מוות בסקילה, למרות שעל פי המדווח לא בוצעו סקילות בפועל.

רקע

היבחרותו של חסן רוחאני לנשיא ביוני 2013 עוררה תקוות שממשלתו תקדם רפורמות חיוניות בתחום זכויות האדם, אך מעט מאד הושג עד סוף 2014. נסיונות הממשלה לרופף את הפיקוח הרשמי על החופש האקדמי, לדוגמה, עוררו תגובת-נגד חריפה מצד השמרנים בפרלמנט.

המו"מ בין איראן לבין ארה"ב ומדינות אחרות נמשך על רקע המתחים סביב תוכנית הגרעין האיראנית והשפעת הסנקציות הבינלאומיות, הפיננסיות והאחרות, על המשק המקומי. בנובמבר 2013, הסכם ביניים הביא להקלה מסוים בסנקציות על איראן בתמורה לויתורים בתחום העשרת האורניום.

אמנה לזכויות האזרח שהציע הנשיא ופתח לדיון ב-2013 נשארה על הנייר לאורך 2014. טיוטת האמנה לא הבטיחה הגנה הולמת על זכויות האדם, ובפרט הזכות לחיים, לאי-אפליה ולהגנה מפני עינויים. במרץ, חידשה מועצת האו"ם לזכויות האדם את מנדט הדיווח המיוחד של האו"ם על מצב זכויות האדם באיראן, אך השלטונות המשיכו למנוע ממנו וכן ממומחים אחרים של המועצה מלבקר באיראן.

באוקטובר, בחנה המועצה את מצב זכויות האדם באיראן בכפוף למנגנון הביקורת התקופתית המקפת (UPR). המועצה הצביעה על מצב זכויות האדם העגום במדינה ועל כך שהשלטונות לא יישמו את ההמלצות שקיבלו בעקבות הביקורת שנערכה ב-2010. איראן השעתה את תגובתה לכל ההמלצות שניתנו עד למושב המועצה הבא במרץ 2015.

חופש ביטוי, התאגדות והתכנסות

השלטונות הותירו על כן את ההגבלות על חופש הביטוי והתקשורת, כולל חסימת שידורי לוויין וסגירת ערוצי תקשורת. השלטונות הותירו על כנו את קוד הלבוש המחייב לנשים והמשיכו לראות בהפרתו עבירה פלילית בכפוף לחוק העונשין האסלאמי. פעילי האופוזיציה מיר חוסיין מוסאווי, מהדי כרובי, וזהרא רהנאורד (אשה) נותרו במעצר בית ללא כתב אישום או משפט, על אף מצב בריאותם המתדרדר. עשרות אסירי מצפון ריצו עונשי מאסר בגין מימוש זכויות האדם שלהם בדרכים לא אלימות, כולל מבקרי משטר, עיתונאים, עורכי דין, פעילי איגודים מקצועיים, סטודנטים ופעילי זכויות מיעוטים ונשים.

הרשויות המשיכו לרדוף עיתונאים, שהיו נתונים לסכנת מעצר וכליאה ואף הלקאה בגין דיווח ביקורתי על הרשויות. באוגוסט, שני צלמים שחיברו ביקורת לא אוהדת על ספר תמונות שפרסם פקיד מדינה בעיר קאזווין שמצפון מערב לטהראן נידונו למלקות.

פעילי אינטרנט נרדפו אף הם. במאי, הרשיע בית דין מהפכני בטהראן שמונה פעילים ופעילות בסעיפי אישום שכללו "פגיעה בכבוד הדת" ו"פגיעה בכבוד הרשויות" בפוסטים שהעלו לפייסבוק, ודן אותם לעונשי מאסר של שבע עד עשרים שנה.

למרות שהמנהיג העליון ח'אמנאי, הנשיא רוחאני ובכירים אחרים השתמשו כולם באתרי רשתות חברתיות כמו פייסבוק, טוויטר ואינסטגרם, הרשויות המשיכו לצנזר את התעבורה באתרים אלה. בספטמבר, הורה פקיד בכיר ברשות השופטת לשר התקשורת וטכנולוגיית המידע לנקוט בתוך חודש צעדים ל"חסימה ושליטה אפקטיבית בתוכן" של אתרי רשתות חברתיות לאחר שנפוצו בהם בדיחות על חשבונו של המנהיג העליון הקודם, אייתוללה ח' ומייני. לדברי הרשויות, 11 בני אדם נעצרו בקשר לבדיחות.

באוקטובר, עצרו הרשויות בטהראן ובאספהאן מפגינות ומפגינים שתבעו לשים קץ לאלימות נגד נשים בעקבות סדרה של מתקפות חומצה נגד נשים באספהאן. אחת מהעצורות לא שוחררה עד סוף השנה. לפחות ארבעה עיתונאים ועיתונאיות נעצרו אף הם לאחר שסיקרו את מתקפות החומצה.

עינייים והתאכזריות אחרות

עינייים וגילויי התאכזרות אחרים, בפרט במהלך מעצרים בטרם משפט, נותרו רווחים, והתאפשרו בין היתר על ידי מניעה שגרתית של ביקורי עורכי דין וחסינות מוחלטת למעשה של המענים. השיטות עליהן דווח כללו בידוד לפרקי זמן ממושכים, החזקה במרחבים קטנים עד כדי כאב, הכאות קשות ואיומים על בני משפחתם של העצורים. ככלל, הרשויות לא חקרו האשמות בעינויים ולא

הפילי לתוקף באוקטובר, עקב "קיומם של בעיות וחסימים חמורים המונעים את יישומי". בנוסף לכך, הצעת החוק ביקשה לתקן 19 סעיפים, במידה רבה במטרה לבטל את השיפורים שנעשו בסדר ההליך הפילי החדש, כולל בכל הקשור לביקורי עורכי דין.

בתי המשפט המשיכו להרשיע נאשמים שלא בנוכחותם של סנגורים או על סמך "הודאות" או ראיות אחרות שהושגו באמצעות עינויים והתאכזריות אחרות. בכמה מקרים, הרשויות שידרו את "הודעות" העצורים בטלוויזיה לפני המשפט, ובכך פגעו בחזקת החפות.

בספטמבר, העביר הקבינט הצעת חוק לעריכת דין שנוסחה בידי הרשות השופטת, והגיש אותו לאישור הפרלמנט. הצעת החוק הפלתה נגד לא-מוסלמים בכך שאסרה עליהם להיות חברים בדירקטוריון לשכת עורכי הדין האיראנית, והנבילה את עצמאות הלשכה.

אפליה אתנית ודתית

העובדה שרוחאני מינה יועץ מיוחד לנשיא לענייני מיעוטים אתניים ודתיים לא הובילה לצמצום האפליה הנרחבת נגד בני המיעוטים האתניים באיראן, כולל ערבים אהוזים במחוז ח'וויסטאן, אזרים, באלוצ'ים, כורדים וטורקמנים, או נגד בני מיעוטים דתיים, כולל אהל א-חאק (יאראסאנים), בהאים, מומרים לנצרות, סופים וסונים.

אפליית המיעוטים האתניים פגעה בגישתם לשירותים חיוניים כגון דיור, מים ותברואה, תעסוקה וחינוך. נאסר על בני מיעוטים אתניים להשתמש בשפתם כשפת הוראה וכן נשללו מהם הזדמנויות נאותות ללמדה.

בני מיעוטים אתניים היו נתונים גם בסיכון גבוה לתביעה משפטית בגין עבירות מעורפלות כמו "עיונות כלפי האל" או "שחיתות על אדמות", שדין במקרים מסוימים מוות. הרשויות הוציאו להורג בחשאי לפחות שמונה ערבים אהוזים לאחר שהורשעו בסעיפי אישום שכללו "עיונות כלפי האל" בתום משפטים בלתי הוגנים בעליל, וסירבו למסור את גופותיהם למשפחותיהם. באוקטובר, הרשויות החזיקו לפחות 33 גברים סונים, רובם בני המיעוט הכורדי, בהמתנה להוצאה להורג לאחר שהורשעו בסעיפי אישום שכללו "התאגדות וקשירת קשר נגד הבטחון הלאומי", "הפצת תעמולה נגד המשטר", "חברות בארגונים סליפים", "שחיתות על אדמות" ו"עיונות כלפי האל". אלה שהמירו את דתם משיעה לסונה היו נתונים לרדיפות גוברות.

בדצמבר, איימו הרשויות בהוצאה מיידית להורג ובצעדי ענישה אחרים נגד 24 אסירים כורדים ששבתו רעב במחאה על התנאים באגף 12 של הכלא המרכזי אורומייה שבמחוז מערב אזרבייג'ן, שם הוחזקו ביחד עם אסירים פוליטיים אחרים.

הגישו כתבי אישום נגד האחראים לעינויים, שלא לדבר על הענשתם.

הרשויות שללו באופן שיטתי מעצורים ואסירים כל גישה לטיפול רפואי הולם, כולל טיפול בפגיעות שנגרמו מעינויים או בבעיות רפואיות שהוחרפו עקב תנאי כליאה מחפירים.

סדר ההליך הפילי מתוקן שהועבר באפריל לא נתן מענה לליקויים בחוקי המדינה שאינם מקנים לעצירים הגנה אפקטיבית מפני עינויים וגילויי התאכזרות אחרים. הוא שלל מהעצורים את הזכות לביקור עורך דין למשך עד שבוע לאחר המעצר במקרים הנוגעים לבטחון לאומי ולמספר עבירות אחרות, ולא כלל הגדרה ברורה ומקיפה של עינויים בהתאם לחוק הבינלאומי.

מנגנוני בטחון ומודיעין הפעילו מתקני מעצר משל עצמם מחוץ לשליטת שירות בתי הסוהר, וזאת תוך הפרת החוק האיראני. עינויים וגילויי התאכזרות אחרים היו נפוצים במתקנים אלה. בכמה מקרים, השלטונות העלימו בכפייה אסירים שנידונו למוות על ידי העברתם למתקנים אלה בטרם הוצאתם להורג.

עונשי מלקות וכריתת איברים המשיכו להיות מוטלים בגין מגוון רחב של עבירות, כולל שתייה לשכרה, אכילה בפרהסיה בחודש הרמדאן וגניבה. גזרי דין אלה בוצעו יותר ויותר בפומבי.

באפריל, תקפו אנשי בטחון אסירים שהוחזקו באגף 350 של כלא אָוּוּן בטהראן במהלך חיפוש בתאיהם, הכו ופצעו רבים מהם. על פי המדווח, הרשויות לא חקרו את התקרית ולא הגישו כתבי אישום נגד האחראים לה, שלא לדבר על הענשתם. באוגוסט, דווח על שימוש בכוח מופרז נגד אסירים בכלא קָזַל חֶסָאר בְּכָרְגִי שמצפון-מערב לטהראן, שמחו נגד העברתם של 14 נידונים למוות לבידוד בטרם הוצאתם להורג.

משפטים בלתי הוגנים

הרשות השופטת לא זכתה בעצמאות ונותרה כפופה להתערבות של גופי הבטחון. המשפטים, בעיקר אלה שנערכו בבתי הדין המהפכניים, היו בלתי הוגנים ברובם.

סדר ההליך הפילי החדש אמנם הגביר את הגישה של עצירים לעורכי דין, אך לא הבטיח גישה כזו כבר בעת המעצר, דבר הנדרש כדי להגן על עצירים מפני עינויים. סדר ההליך הפילי התיר לתובעים למנוע מעורכי דין לעיין בכל העדויות נגד מרשיהם או חלקן, אם הגיעו למסקנה שעיון כזה יפגע ב"חתימה לגילוי האמת", ובתיקים הקשורים לבטחון פנים או בטחון לאומי אף הותר להם לפגוע בזכות להכנה נאותה של הגנה משפטית. באוגוסט, הגישה הוועדה הפרלמנטרית לחוק ומשפט הצעת חוק לדחיית כניסתו המתוכננת של סדר ההליך

הזכות לפרטיות

כל מגע מיני שמחוץ לנישואין נותר בגדר עבירה פלילית.

הרשויות המשיכו לרדוף אזרחים בגין זהותם המגדרית ונטייתיהם המיניות האמיתיות או המשוערות. גם בחוק העונשין האסלאמי המתוקן לא שונו הסעיפים המפלילים כל מגע מיני בהסכמה בין מבוגרים בני אותו המין. העונש הקבוע בחוק על מגע מיני כזה נע בין מאה מלקות למוות.

השלטונות חסמו ואסרו על פרסום כל חומר שדן בהומוסקסואליות או במגע מיני שמחוץ לנישואין הטרוסקסואליים, וזאת בהסתמך על סעיפי חוק פשעי הסייבר הנוגעים ל"עבירות נגד הצניעות" ו"סטייה מינית".

כל מי שלא קיים את הנורמות המקובלות של נשיות וגבריות היה נתון בסכנת אפליה ואלימות. טרנסג'נדרים לא קיבלו הכרה חוקית במגדרם ונשללו מהם זכויות, כולל הזכות לחינוך ולתעסוקה, אלא אם עברו ניתוחים לשינוי מין. בפברואר, אסרה התאחדות הכדורגל הרשמית של איראן על שבע כדורגלניות להתחרות בגין "העמימות המגדרית" שלהן.

הזכות לחינוך

הרשויות המשיכו להגביל את הזכות לחינוך ולמנוע ממאות סטודנטים להתקבל לאוניברסיטאות באיראן בגלל שמימשו את זכותם לחופש הביטוי או כל זכות אנושית אחרת ללא אלימות, וכן מנעו באופן שיטתי מבהאים להתקבל למוסדות להשכלה גבוהה. עשרות סטודנטים ואקדמאים אחרים, כולל מהמכון הבהאי לחינוך גבוה שנסגר על ידי השלטונות ב-2011 נשארו בכלא. מאמצי משרד המדע, המחקר והטכנולוגיה לאפשר לכמה סטודנטים ואקדמאים שהורחקו לשוב לאוניברסיטאות לא הביאו לידי צעדים קונקרטיים להפסקת ההדרה השירותית של סטודנטים מהחינוך הגבוה. נסיונות אלה נתקלו בהתנגדות השמרנים בפרלמנט.

המכסות המגדריות המשמשות את הרשויות לבלום את המגמה של השתתפות רבה יותר של נשים בהשכלה הגבוהה נותרו בעינן, אם כי היו הקלות מסוימות בשנת הלימודים 2013-14. המדינות הרשמיות המיועדות להשאיר את הנשים בבית בתפקידיהן ה"מסורתיים" כרעיות ואמהות לא השתנתה.

הרשויות הגבירו את רדיפת הבהאים על ידי סגירת עסקיהם והרס בתי הקברות שלהם. עשרות בהאים נותרו במאסר.

בספטמבר, עצרו הרשויות יותר מ-800 דרווישים ממחוז ג'ונאבאד - גברים ונשים - במהלך הפגנה שקטה בטהראן להזדהות עם תשעה דרווישים מגונאבאד ששבתו רעב בכלא. שובתי הרעב דרשו מהרשויות לכבד את זכויות האזרח של הדרווישים ולהתייחס אליהם כאל שווים.

אנשי דת שיעים שהביעו התנגדות למשטר ואחרים שביטאו חלופות לפרשנות הרשמית של האסלאם השיעי, כמו גם אתאיסטים, המשיכו להיות נתונים בסכנת רדיפה, כולל מעצר, מאסר ואף הוצאה להורג.

זכויות נשים

נשים המשיכו לסבול מאפליה נרחבת ושיטתית להלכה כמו גם למעשה. חוקי מעמד אישי שהכפיפו את הנשים לגברים בענייני נישואין, גירושין, משמורת על ילדים וירושה נותרו בעינם.

שתי הצעות חוק בענייני אוכלוסין שנבחנו בפרלמנט הגבילו את זכות הנשים לשירותי רפואת מין ופרייון, ובכך איימו לפגוע בזכותן לחיים, לפרטיות, לשוויון מגדרי ולחופש להחליט על מספר ילדיהן ומועדי הבאתם לעולם. הצעת חוק אחת ביקשה למנוע ניתוחים שנועדו למנוע הריונות לצמיתות על ידי נקיטת צעדים משמעותיים נגד רופאים שיבצעו ניתוחים כאלה. ההצעה השנייה ביקשה לצמצם את היקף הגירושין ולהוציא סכסוכים משפחתיים מתחום סמכותם של בתי המשפט, ובכך לתת עדיפות לשימור המשפחות על פני התמודדות עם אלימות נגד נשים. נכון לסוף השנה, לא הושלם תהליך חקיקתן של שתי ההצעות. הצעת חוק נוספת להגן על נשים מפני אלימות נתקעה לגמרי והרשויות לא נקטו צעדים להתמודדות עם אלימות נגד נשים ונערות, כולל נישואין מוקדמים וכפויים, אונס נשים נשואות והכאת נשים.

נשים התמודדו גם עם הגבלות בתחום התעסוקה. **נתונים רשמיים שפורסמו בספטמבר הראו שמספר הנשים המועסקות ירד במהלך שמונה השנים האחרונות בקצב של 100,000 בשנה. באוגוסט, הודיע ראש לשכת מבני הציבור של המשטרה כי אף אשה לא תועסק בבתי קפה או במסעדות איראניות מסורתיות, מלבד מאשר במטבח, הרחק מעיני הציבור. ביולי דווח כי עיריית טהראן אסרה על מנהליה להעסיק נשים במשרות פקידות ומנהל. המאמצים הרשמיים ליצירת מקומות עבודה נפרדים מגדרית גברו. עד סוף השנה, הרשויות גם אסרו על נגניות וזמרות להופיע על במות ב-13 מתוך 31 המחוזות באיראן. ביוני, עצרו אנשי בטחון אשה שהשתתפה בהפגנה שקטה מחוץ לאצטדיון אזאדי בטהראן, בדרישה לנישה שווה של נשים לאצטדיונים.**

עונש מוות

איראן השאירה את עונש המוות על כנו בגין מגוון רחב של עבירות, כולל פשעים מעורפלים כמו "עיונות כלפי האל", וב-2014 נרשם שיעור גבוה של הוצאות להורג. כמה מהן בוצעו בפרהסיה.

על פי חוק העונשין האסלאמי המתקן, בתי המשפט המשיכו להטיל עונשי מוות על עבירות שלא עמדו ברף של "פשעים חמורים במיוחד" הקבוע בחוק הבינלאומי, כמו גם על עבירות אחרות כמו "העלבת נביא האסלאם", שכלל אינן ראויות להיחשב כפשעים.

במקרים רבים, הטילו בתי המשפט עונשי מוות בתום הליכים שלא עמדו בדרישות הבינלאומיות למשפט הוגן, כולל קבלת "הודאות" שחולצו מנאשמים באמצעות עינויים או התאזרויות אחרות כראויות לכל דבר. הזכות לפגוש עורך דין במהלך החקירה שבטרם משפט נמנעה מעצירים רבים.

עשרות עבריינים קטינים, כולל כמה שדינם נגזר בשנים קודמות על עבירות שבוצעו בהיותם בני פחות מ-18, המשיכו להמתין להוצאה להורג, ואחרים הוצאו להורג. בתי המשפט דנו קטינים נוספים למוות. חוק העונשין האסלאמי המתקן התיר את הוצאתם להורג של עבריינים קטינים על סמך עקרונות קסאס (עין תחת עין) וחודוד (עבירות הנושאות עונשים קבועים עפ"י ההלכה האסלאמית), אלא אם נקבע כי העברין לא הבין את טבעה של העבירה או את השלכותיה, או שיכולתו השכלית מוטלת בספק. החוק הבינלאומי אוסר על גזר דין מוות לקטינים.

חוק העונשין האסלאמי המתקן גם הותיר על כנו את עונש הסקילה למוות בעוון ניאוף. על פי המדווח, לפחות סקילה אחת בוצעה בקא'אם-שאהר שבמחוז מאנְדְרָאן; יחד עם זאת לא דווח על מקרה כלשהו של סקילה למוות.

גונשה גבאמי, שנעצרה ונשפטה לשנת מאסר לאחר שמחתה נגד הדרת נשים מצפייה במשחקי כדור-עף בהם משחקים גברים

עיראק

(הרפובליקה של עיראק)

ראש המדינה: פואד מעטום

(החליף את ג'אל טלפאני ביולי)

ראש הממשלה: חידר אל-עבאדי

(החליף את נורי אל-מאלקי בספטמבר)

הצבאית המהירה של דאעש, שלוחמיו השתלטו ביוני על מוסול, העיר השנייה בגודלה בעיראק, ולאחר מכן על חלקים נרחבים ממחוזות אנבאר, דיאלה, כַּרְכּוּכַּ, נינווה, וסלאח א-דין. הדבר הוביל להחמרה דרמטית של המתחים העדתיים ולבריחה המונית של תושבים שהיו נתונים לסכנת תקיפה קרקעית מצד דאעש או תקיפה אווירית של כוחות הממשלה. בפרט, לוחמי הדמינה האסלאמית רדפו מיעוטים אתניים ודתיים, מה שאילץ את כל הלא-סונים והלא-מוסלמים לברוח מאזורים תחת שליטתה.

ב-30 ביוני, הכריז ארגון דאעש על כינון "חליפות", החליף את שמו למדינה האסלאמית בהנהגת אבו-בכר אל-בגדאדי העיראקי, וקרא למוסלמים בכל רחבי העולם להישבע לו אמונים.

באוגוסט השתלטו לוחמי המדינה האסלאמית על אזור סנג'אר שבמחוז נינווה, והרגו חטפו רבים מתושביו היזידים שלא הספיקו להימלט. בעקבות התקדמות הלוחמים וההוצאה הפומבית להורג של אזרחים בריטים ואמריקאים שנפלו בשבי, קואליציה של ארבעים מדינות בהנהגת ארה"ב פתחה כבר באותו חודש בתקיפות אוויריות נגד המדינה האסלאמית, והגבירה את התמיכה הצבאית ואת האימונים של כוחות הממשלה ומיליציות פְּשְׁמֶרְגָּה הכורדית הלוחמת במדינה האסלאמית.

באפריל התקיימו בחירות לפרלמנט על רקע העימות, ובמהלך נהרגו שני חברים בוועדת הבחירות העליונה הבלתי-תלויה ולפחות שלושה מועמדים, וכן הותקפו קלפיות באנבאר, דיאלה ואזורים סוניים אחרים בנשק חם. קואליציית "מדינת החוק" של נורי אל-מאלקי, השיעית בעיקרה, זכתה במספר המושבים הגדול ביותר, אך הוא לא הצליח להתמנות לכהונה שלישית כראש ממשלה והוחלף בספטמבר, על רקע הדרישה מבפנים ומבחוץ לכינון ממשלה שתשתף את הסונים באופן יותר משמעותי.

חוק ג'עפרי המוצע, שנועד להסדיר את המעמד האישי של השיעים בעיראק, הושעה לאחר ביקורת רחבה נגד פגיעתו בזכויות נשים ונערות, כולל עקב לגליזציה של נישואי ילדות מגיל תשע ומעלה.

המתחים בין שלטונות בגדאד לבין ממשלת האזור הכורדי האוטונומי למחצה בצפון שכנו לאחר הסכם זמני שנחתם בין שני הצדדים בנובמבר להסדרת חלוקת ההכנסות מנפט והעברות הכספים מהאזור לתקציב הפדרלי.

עימות מזוין פנימי

כוחות הממשלה ומיליציות שיעיות שחומשו על ידה ונהנו מתמיכתה ביצעו פשעי מלחמה והפרות של זכויות אדם, בעיקר ביישובים סוניים. באנבאר, מוסול ואזורים אחרים שבשליטת המדינה האסלאמית, ביצעו כוחות הממשלה

בשנה האחרונה נרשמה בעיראק התדרדרות ניכרת במצב זכויות האדם עם התעצמות העימות המזוין בין כוחות הממשלה לבין לוחמי ארגון המדינה האסלאמית (לשעבר דאעש), שהשתלטו על חלקים גדולים מצפון עיראק ומרכזה. לוחמי המדינה האסלאמית הרבו בפשעי מלחמה, כולל טיהור אתני של מיעוטים דתיים ואתניים שלווה בטבח המוני של גברים וחטיפה והתעללות מינית וגופנית בנשים ונערות. כוחות הממשלה ביצעו הפצצות והפגזות חסרות הבחנה באזורים שבשליטת המדינה האסלאמית, ומיליציות שיעיות שפעלו בתמיכת השלטונות חטפו והוציאו להורג עשרות גברים סונים באזורים שבשליטת הממשלה. העימות גרם למותם של כ-10,000 אזרחים מינואר עד אוקטובר, לעקירתם בכוח של כשני מיליון בני אדם מבתיים ולמשבר הומניטרי רחב ממדים. המשבר הוחרף עקב הזרימה המתמשכת של אלפי פליטים מסוריה, בעיקר לאזור הכורדי האוטונומי-למחצה בצפון עיראק. הממשלה המשיכה להחזיק באלפי עצורים, גברים כנשים, ללא כתב אישום או משפט, רבים מהם במתקנים סודיים ללא כל גישה לעולם החיצון. עינויים וגילויי התאכזרות אחרים במעצר נותרו רווחים, והליכים משפטיים רבים לא היו תקינים. בתי המשפט הרבו בעונשי מוות, בעיקר באשמת טרור; יותר מאלף אסירים המתינו להוצאה להורג, והוצאות להורג נמשכו בקצב מהיר.

רקע

בינואר התלקח עימות מזוין בין כוחות הממשלה לארגון המדינה האסלאמית בעיראק וא-שאם (דאעש), חודש לאחר שהשלטונות פיזרו בכוח מאהל מחאה שהוקם לפני כשנה בידי בני העדה הסונית ברמאדי שבמחוז אנבאר שבמערב המדינה. כוחות הממשלה השתמשו בהפגזות חסרות הבחנה כדי לכבוש מחדש את פלוג'ה וחלקים מרמאדי מידי דאעש, הרגו אזרחים והסבו נזק לתשתיות אזרחיות. הלחימה באזור נמשכה לאורך השנה על רקע האשמות כי ראש הממשלה דאז נורי אל-מאלקי סיכל נסיונות של מנהיגי שבטים להגיע לסולחה.

כשלונה של הממשלה ביישוב המשבר, כמו גם גורמים אחרים, מנעו מכוחותיה באנבאר לבלום את ההתקדמות

כוחות המדינה האסלאמית הרסו או חיללו אתרים הסטוריים ומקומות פולחן של כל העדות והדתות, הקימו בתי דין של השריעה באזורים שבשליטתם וקראו לאלה ששיתפו פעולה עם כוחות הממשלה או כוחות ארה"ב לחזור בתשובה. הם קבעו כללים נוקשים להתנהגות האישית, שחייבו נשים ונערות לעטות רעלות ולא לצאת מביתן ללא ליווי גבר מבני משפחתן, הפרידו בין המינים בבתי ספר ומקומות עבודה, ואסרו על העישון ופעילויות ואורחות חיים "מערביים".

אלימות נגד נשים ונערות

נשים ונערות, בעיקר יזידיות, נחטפו בידי לוחמי המדינה האסלאמית וחוטנו בכפייה, נאנסו וסבלו מהתעללויות מיניות אחרות. על פי המדווח, הן גם נמכרו לעבדות ונצלו מינית, הן בתוך עיראק והן באזורים שבשליטת המדינה האסלאמית בסוריה השכנה. בנובמבר, הצליחו יותר ממאתיים נשים וילדים, כמה מהם בני חודשים ספורים, לברוח משבי המדינה האסלאמית. אחת מהן היתה צעירה בת 18 שנחטפה עם קרובי משפחתה כשלוחמי המדינה האסלאמית פשטו על אזור סנג'אר באוגוסט ו"השיאוה" בכפייה ללוחם שאנס והכה אותה שוב ושוב לאחר שניסתה לברוח. היא נמלטה ביחד עם נערה בת 15 שנחטפה אף היא וניתנה ללוחם כ"אשה". נשים אחרות נפלו קורבן להוצאות להורג לאחר שמתחו ביקורת על המדינה האסלאמית או הפרו את הוראות לוחמיה. באוקטובר, הרגה המדינה האסלאמית חברת פרלמנט לשעבר, אימאן מוחמד יונס, לאחר שהחזיקה בשבי במשך שבועות.

מעצרים שרירותיים

השלטונות החזיקו אלפי עצירים ללא כתב אישום או משפט בכפוף לחוק המאבק בטרור. בפברואר, טען ראש וועדת הפרלמנט לזכויות האדם שכ-40,000 עצירים הוחזקו בכלא בהמתנים לחקירה. רבים מהם הוחזקו בבתי סוהר ומתקני כליאה המופעלים על ידי משרד ממשלה שונים.

במכתב שנשלח מבית הדין המרכזי לחקירות לראש המועצה השופטת העליונה ב-2013, שפורסם באפריל 2014, דיווח כי הרשויות המשיכו לבצע מעצרים בלתי חוקיים בהתאם לרשימה ובה שמות חלקיים של אלפי חשודים; הרשימה נשלחה מהמנהלה הכללית למאבק בטרור לתחנות משטרה בהקשר של סכסוכים עדתיים אלימים ב-2006 ו-2007. כפי הנראה הוביל השימוש ברשימה למעצרים מוטעים על בסיס העובדה שחלק משמות הנעצרים תאמו לשמות החלקיים ברשימה.

עינויים והתאכזריות אחרות

עינויים וגילויי התאכזרות אחרים המשיכו בכל בתי הכלא ומתקני המעצר, בפרט אלה שבשליטת משרדי הפנים וההגנה, ובוצעו ללא מורא החוק. מתקני המעצר היו סגורים בפני הנציב העליון הבלתי תלוי לזכויות האדם בעיראק (IHCHR). חוקרים עינו עצירים כדי לחץ מהם

הפצצות חסרות הבחנה של אזורים אזרחיים, כולל באמצעות פצצות חבית, שהרגו ופצעו אזרחים רבים. בספטמבר, קרא ראש הממשלה החדש חידר אל-עבאדי לכוחות הבטחון לחדול כליל מהפגזת אזורים אזרחיים, אך התקיפות האוויריות על אזורים בשליטת המדינה האסלאמית נמשכו, וגרמו לנפגעים אזרחיים.

כוחות הבטחון ומיליציות שיעיות חטפו או עצרו סונים וביצעו עשרות הוצאות להורג ללא משפט וללא מורא החוק. באזורים שבהם השיבו לידיהם את השליטה מידי המדינה האסלאמית, הם גם הרסו בתים וחנויות של תושבים סונים, כנקמה על תמיכתם לכאורה במדינה האסלאמית. מיליציות פשמרגה הכורדית הרסה אף היא בתי תושבים סונים במסגרת פעולות תגמול באזורים שכבשה מחדש מידי המדינה האסלאמית.

עוולות של ארגונים חמושים

ארגונים חמושים ביצעו פיגועי התאבדות ומכוניות תופת בכל רחבי עיראק, הרגו ופצעו אלפי אזרחים. עם השתלטותם על חלקים נרחבים מצפון-מערב עיראק, פתחו לוחמי המדינה האסלאמית במבצע שיטתי לטיהור אתני שבמהלכו ביצעו פשעי מלחמה, כולל הוצאות המוניות להורג וחטיפות, בעיקר של בני מיעוטים דתיים ואתניים, כולל נוצרים, יזידים, טורקמנים שיעים ושבטים שיעים.

מאות עצורים, רובם שיעים, נורו בידי לוחמי המדינה האסלאמית כשהשתלטו ביוני על הכלא המרכזי באדוש, ממערב למוסול. ביולי, גירשו לוחמי המדינה האסלאמית אלפי נוצרים מבתיהם ויישוביהם, ואיימו עליהם במוות אלמלא יתאסלמו. באוגוסט, נפלו בני המיעוט היזידי קורבן להרג המוני: לוחמי המדינה האסלאמית שתקפו את אזור סנג'אר חטפו אלפים מתוכם, והוציאו להורג מאות גברים ונערים בני 12 ומעלה בקינייה, קוצ'ו וכפרים אחרים. מאות ואולי אלפים, כולל משפחות שלמות, עדיין נעדרים. מאות נשים ונערות נחטפו וסבלו התעללות מינית.

לוחמי המדינה האסלאמית גם הרגו סונים שחשדו בהם בהתנגדות או בשיתוף פעולה עם הממשלה, עם כוחות הבטחון שלה או עם כוחות ארה"ב בעיראק בעבר. באוקטובר, הם הרגו יותר מ-320 מאנשי שבט אלבו נימר הסוני באנבאר בעקבות נסיונותיה של הממשלה לגייס ולחמש שבטים סונים למאבק במדינה האסלאמית.

לוחמי המדינה האסלאמית הוציאו להורג מאות שבויים, כולל חיילי ממשלה. ביוני, הם הוציאו להורג יותר מאלף חיילים ומתנדבים בצבא עיראק שנשבו כשנמלטו ללא נשקם מבסיס ספיצ'ר (האמריקאי לשעבר) ליד תכרית. המדינה האסלאמית העלתה לאינטרנט סרטון המתעד חלק מההוצאות להורג.

ביוני, פרסמה נציבות התקשורת הממשלתית הנחיות "מחייבות" להסדרת פעילות כלי התקשורת "במהלך המלחמה בטרור". הנציבות דרשה שכלי תקשורת לא יפרסמו מידע כלשהו על כוחות מורדים, יימנעו מביקורת על כוחות הממשלה וידווחו עליהם רק במונחים חיוביים.

המדינה האסלאמית חטפה והוציאה עיתונאים להורג באזורים הנתונים לשליטתה. באוקטובר, נערף ראשו של רא'אד מוחמד אל-עזאוי, צלם בערוץ הטלוויזיה "סמא סלאח א-דין", בסמארא' שמצפון לבגדאד לאחר שבי שנמשך חודש, על פי המדווח לאחר שסירב לשתף פעולה עם המדינה האסלאמית.

עקורים פנימיים

קרוב לשני מיליון בני אדם נאלצו לעקור מבתיים עקב הקרבות במחוזות אנבאר, דיאלה, כרכוכ, נינווה וסלאח א-דין; כמחציתם נמלטו לאזור הכורדי של עירק, שעד נובמבר כבר מצאו בו מפלט גם כ-225,000 פליטים מסוריה. אלפי פליטים עירקים חזרו לעירק מסוריה וממקומות אחרים, אך לא עלה בידם לשוב לבתיים, מה שהגדיל עוד יותר את מספר העקורים הפנימיים.

המשבר ההומניטרי חסר התקדים בעירק גרם לאו"ם לדרגו ברמת הדחיפות הגבוהה ביותר ולייעץ לממשלות לתת הגנה בינלאומית למבקשי מקלט עירקים ולהימנע מהחזרתם בכוח לארצם.

האזור הכורדי

למרות שמיליציות פשמרגה הכורדית לחמה במדינה האסלאמית בכמה אזורים בצפון עירק, שלושת המחוזות מהם מורכב האזור הכורדי האוטונומי-למחצה נותרו במידה רבה מוגנים מפני ההתלקחות האלימה שפקדה חלקים נרחבים מעירק. יחד עם זאת, בנובמבר התפוצצה מכונית תופת מחוץ בניין הממשל של מחוז ארביל; בפיגוע נהרגו לפחות ארבעה ונפצעו עוד 22.

הרשויות באזור הכורדי המשיכו לרדוף אזרחים שמתחו ביקורת גלויה על שחיתות הממשל או הביעו התנגדות לו. הרשות המבצעת המשיכה להתערב בעבודת הרשות השופטת ולהשפיע על התנהלות משפטים. נמשכו דיווחים על עינויים וגילויי התאכזרות אחרים. עצורים בחשד לפעילות טרור הוחזקו למשך פרקי זמן ארוכים ללא קשר עם העולם החיצון, ובפרט לא עם בני משפחה או עורכי דין.

הרשויות המשיכו להחזיק את העיתונאי ניאז עזיז סאלח במעצר ללא כתב אישום או משפט. סאלח נעצר בינואר 2012 לאחר שחשף כביכול פרטים על זיופי בחירות. על פי המדווח, שירות הבטחון הכללי ("אסאייש גישטי") בארביל סירב להעמידו לדין.

מידע ו"הודאות" שניתן יהיה להשתמש בהם נגדם במשפט; בכמה מקרים, עצירים עונו עד מוות. נציגי הממשלה שהשתתפו בביקורת התקופתית המקפת (UPR) של מועצת האו"ם לזכויות האדם מסרו שהרשויות חקרו 516 מקרי עינויים בין השנים 2008-2014, ושבמקרים רבים הובילו החקירות לכתבי אישום, אך לא סיפקו פרטים כלשהם ולא נקבו בשמם של מנגנוני הבטחון המעורבים.

עודאי טהא כורדי, עורך דין ואב לשניים, מת ביוני לאחר שהוחזק במשך 15 יום במתקן מעצר של המנהלה הכללית למאבק בטרור בבגדאד. במכתב ששלח ללשכת עורכי הדין העיראקית ביולי, מסר משרד הפנים כי כורדי סבל מ"בעיה רפואית" במעצר והובל לבית חולים, שם נפטר. המשרד מסר עוד כי שופט הגיע למסקנה שכורדי, שאחיו נעצר באשמת פעילות טרור, היה "ממנהיגי המדינה האסלאמית" וכן ל"משפחת טרור", וכי בתשובה לשאלת השופט, אמר כי לא עונה כפי שנטען. יחד עם זאת, בצילומים של גופתו בחדר המתים שהושגו על ידי אמנסטי אינטרנשיונל ניתן היה לראות חבלות, פצעים פתוחים וכוויות שנגרמו לו טרם מותו, ממצאים שעולים בקנה אחד עם החשד לעינויים.

משפטים בלתי הוגנים

הליקויים החמורים במערכת המשפטית בעיראק לא תוקנו ב-2014. הרשות השופטת לא נהנתה מעצמאות. שופטים ועורכי דין המעורבים במשפטיהם של חברי ארגונים חמושים המשיכו להיות יעד למעשי רצח, חטיפות והתקפות של ארגונים אלה. המשפטים, בפרט של נאשמים בטרור, היו לא פעם בלתי הוגנים; בתי משפט הרשיעו חשודים על סמך "הודאות" נגועות בעינויים, ששודרו במקרים רבים בערוץ הטלוויזיה הממלכתי אל-עירקיה. הרשעות אחרות התבססו על ראיות סודיות שהתקבלו ממודיעים שלא זוהו בשמם, ובמקרים רבים הובילו הרשעות אלו לעונש מוות.

בנובמבר, דן בית משפט בבגדאד את אחמד אל-עלוואני, חבר פרלמנט סוני מוביל לשעבר, למוות באשמת טרור לאחר משפט בלתי הוגן בעליל. כוחות הבטחון עצרו את אל-עלוואני בדצמבר 2013 לאחר שפיזרו בכוח את מאהל המחאה בן השנה באנבאר.

חופש ביטוי

העיתונאים בעירק עבדו בתנאים מסוכנים ביותר והיו נתונים לאיומים של גורמים רשמיים ולא-רשמיים כאחד. כמה מהם מתו או נפגעו בנסיגות התנקשות; אחרים הותקפו פיזית.

מוחמד בדאיווי א-שאמארי, מרצה באוניברסיטה ומנהל תחנת בגדאד של "רדיו עירק החופשית", נורה במרץ למוות במחסום בבגדאד בידי איש משמורת הנשיא בעקבות דין-ודברים בעניין הגישה למתחם הנשיאותי. באוגוסט, דן בית משפט את הקצין למאסר עולם.

הרשויות המשיכו לבצע הוצאות להורג תכופות, כולל של כמה אסירים בבת אחת. ב-21 בינואר, הוציאו הרשויות 26 אסירים להורג פחות משבוע לאחר שמזכ"ל האו"ם באן קי-מון הפציר בשלטונות עירק להשעות את כל ההוצאות להורג. ראש הממשלה דאד נורי אל-מאלכי דחה את הקריאה הזו במהלך מסיבת עיתונאים משותפת עם המזכ"ל.

עונש מוות

בתי משפט המשיכו להטיל עונשי מוות בגין מגוון עבירות. רוב הנאשמים הורשעו בסעיפים הקשורים לטרור, לא פעם לאחר משפטים בלתי הוגנים. באפריל, דיווח משרד המשפטים כי 600 אסירים, כולל נשים, ממתנים להוצאתם להורג בכלא א-נאסיריה בלבד, שם נבנו מתקני הוצאה להורג חדשים. באוגוסט, אמר שר המשפטים כי בסך הכל, 1,724 אסירים ממתנים להוצאתם להורג, כולל כמה אסירים שגזרי דינם טרם נחתמו סופית.

עקורים פנימיים בני העדה היידיית מוצאים מחסה בתוך אתר בנייה בעיראק.

© Donatella Rovera / Amnesty International

סוריה

(הרפובליקה הערבית של סוריה)

ראש המדינה: בשאר אל-אסד

ראש הממשלה: וא'אל נאדר אל-חלקי

הסכסוך המזוין הפנימי נמשך ללא הפוגה לאורך השנה כולה, ובמהלכו ביצעו הן כוחות הממשלה והן ארגונים חמושים לא-ממשלתיים פשעי מלחמה נרחבים והפרות בוטות של זכויות האדם ללא מורא החוק. כוחות הממשלה תקפו אזרחים במתכוון, הפגינו אזרחי מגורים ומתקנים רפואיים ללא הבחנה בתותחים, מרגמות, פצצות חבית ונשק כימי, והרגו אזרחים בניגוד לחוק. כוחות הממשלה גם הטילו מצורים ממושכים על אזרחים שנמנעו מהם אספקת מזון, טיפול רפואי וצרכים חיוניים אחרים. כוחות הבטחון עצרו באופן שרירותי או המשיכו להחזיק במעצר אלפי אזרחים, כולל פעילים לא אלימים, מגיני זכויות אדם, עובדי תקשורת וארגונים הומניטריים, וכן ילדים, העלימו כמה מהם בכפייה והחזיקו אחרים במעצרים ממושכים או העמידום למשפטים בלתי הוגנים. כוחות הבטחון עינו עצירים בשיטתיות והתאכזרו אליהם בדרכים אחרות ללא מורא החוק; אלפי עצורים מתו בעקבות עינויים או תנאי כליאה מחפירים. הארגונים החמושים הלא-ממשלתיים, שהשתלטו על כמה אזורים ונלחמו על שליטתם באחרים, הפגינו ללא הבחנה וצרו על אזורים ובהם אזרחים שנחשבו בעיניהם לתומכי הממשלה. כמה מארגונים אלה, ובפרט המדינה האסלאמית, ביצעו פיגועי התאבדות ופיגועים אחרים באזורים אזרחיים ללא הבחנה, וכן היו אחראים לשורה של מעשי הרג בלתי חוקיים, כולל הוצאות להורג ללא משפט של שבויים וחשודים בהתנגדות, ובכלל זה מגיני זכויות אדם, אותם חטפו, כלאו ועינו בטרם הריגתם.

רקע

הקרבות בין כוחות הממשלה לשלל הארגונים החמושים הלא-ממשלתיים המשיכו להשתולל בכל רחבי סוריה לאורך השנה כולה, וגרמו למותם ולפציעתם של אלפים וכן לעקירת המוני תושבים מבתיים ולבריחה המונית של פליטים, בעיקר לטורקיה, לבנון, ירדן, מצרים והאזור הכורדי של עיראק. עד סוף השנה, גרמו הקרבות למותם של כ-200,000 איש בסך הכל, לפי אומדן האו"ם. בנוסף לכך, 7.6 מיליון בני אדם היו לעקורים פנימיים וכארבעה מיליון אחרים היו לפליטים בארצות אחרות.

במסגרת המאמצים הבינלאומיים ליישוב הסכסוך המזוין, כינס האו"ם בינואר את ועידת ז'נבה השנייה, בתמיכת ארה"ב ורוסיה. בוועידה השתתפו נציגי ממשלת סוריה

והקואליציה הלאומית הסורית של ארגוני האופוזיציה, אך לא ארגונים חמושים שאינם נתונים לפיקוד הקואליציה. השיחות הסתיימו בפברואר מבלי שהושגה הסכמה.

מועצת הבטחון של האו"ם נותרה מפולגת בשאלת סוריה, מה שפגע במאמצים להשגת הסכם שלום. יחד עם זאת, היא קיבלה שורה של החלטות בנוגע למשבר. החלטה 2139 מפברואר התייחסה להתנהלות מעשי האיבה ולמעצרים שרירותיים, ודרשה מכל הצדדים לסכסוך לאפשר גישה לארגונים הומניטריים מעבר לקווי החזית ולתוך אזורים נצורים; אולם הצדדים לא נענו לדרישה. החלטה 2165 מיולי התמקדה באספקת סיוע הומניטרי בינלאומי לאזורים נצורים ומעבר לגבולות בין-לאומיים. באוגוסט, גינתה החלטה 2170 את ההוצאות הבלתי חוקיות להורג והפרות בוטות אחרות של זכויות אדם, כמו גם את גיוסם של לוחמים זרים בידי הארגונים החמושים המדינה האסלאמית (לשעבר דאעש) וק'ב'קה א-נוסרה, וכן הוסיפה ששה בני אדם הקשורים לארגונים אלה לרשימת חברי אל-קאעידה עליהם מטיל האו"ם סנקציות. מועצת הבטחון של האו"ם לא נקטה אמצעים אחרים כדי להתמודד עם החסינות מעונש בסוריה. רוסיה וסין הטילו וטו על הצעת החלטה להעביר את המצב בסוריה לעיון התובע בבית המשפט הפלילי הבינלאומי בהאג.

ועדת החקירה הבינלאומית הבלתי תלויה על הרפובליקה הערבית של סוריה, שהקימו האו"ם והמועצה לזכויות האדם ב-2011 המשיכה לעקוב ולדווח על הפרות של החוק הבינלאומי שביצעו כל הצדדים לסכסוך. יחד עם זאת, הממשלה עדיין מנעה ממנה מלהיכנס לסוריה.

ביוני, דיווח הארגון למניעת נשק כימי (OPCW) כי הממשלה השלימה את מסירת מאגר הנשק הכימי שלה להשמדה בידי גורמים בינלאומיים, בהתאם להסכם שחתמה בספטמבר 2013 עם ממשלות ארה"ב ורוסיה.

בספטמבר, פתחה קואליציה בינלאומית בהנהגת ארה"ב במתקפות אוויריות נגד המדינה האסלאמית וארגונים חמושים אחרים בצפון סוריה. עפ"י מועצת הבטחון של האו"ם, כ-50 אזרחים נהרגו בתקיפה.

ביוני, זכה הנשיא אסד בבחירות לנשיאות שהתקיימו באזורים שבשליטת הממשלה, וחזר לכהונה שלישית של שבע שנים בתפקיד. שבוע לאחר מכן, הוא הודיע על חנינה, שבמסגרתה שוחרר מספר קטן של אסירים; רובם העצום של אסירי המצפון ואסירים פוליטיים אחרים שבידי הממשלה נותרו בכלאם.

סכסוך מזוין פנימי - הפרות של כוחות הממשלה

שימוש בנשק אסור ובלתי מבחין

כוחות הממשלה ערכו מתקפות נגד אזורים שכוחות האופוזיציה החמושים שלטו בהם או ניסו להשתלט

את הגברים והנערים שמבין המפונים, והחזיקו רבים מהם במעצר לתקופות ארוכות לצורך "סינון".

תקיפת מתקנים רפואיים ועובדיהם

כוחות הממשלה המשיכו לתקוף מתקנים רפואיים ועובדיהם באזורים שבשליטת ארגוני האופוזיציה. הם תקפו בתי חולים, מנעו אספקה רפואית במשלוחי סיוע הומניטריים שיועדו לאזורים הנצורים, ועצרו וכלאו עובדים רפואיים ומתנדבים, כפי הנראה בנסיון מכוון לשבש ולמנוע שירותים רפואיים בסיסיים באזורים אלה. ארגון רופאים לזכויות אדם (PHR) האשים את כוחות הממשלה בתקיפות שיטתיות על מערכת הבריאות באזורים שבשליטת ארגוני האופוזיציה ובהרג 569 רופאים ואנשי מקצוע אחרים בין אפריל 2011 לאוקטובר 2014.

סכסוך מזוין פנימי - הפרות של כוחות האופוזיציה

הארגונים החמושים המתנגדים לממשלה ביצעו אף הם פשעי מלחמה והפרות בוטות של זכויות אדם. ארגונים אלה כללו את המדינה האסלאמית וג'בהת א-נוסרה, ששניהם נעזרים בלוחמים זרים, כמו גם ארגונים המהווים חלק מצבא סוריה החופשית או תומכים בו.

שימוש בנשק בלתי מבחין

מתנגדי הממשלה השתמשו בכלי נשק חסרי הבחנה, כולל פגזים שנוירו ממרגמות, טנקים ותותחים, במהל מתקפות על אזורים אזרחיים שבשליטת הממשלה, וגרמו לאבדות גדולות בקרב אזרחים. באפריל ומאי, תקפו ארגונים חמושים את שכונות סוף א-דולה, אל-מידאן וא-סוליאמאניה שבמערב חלב ועל פי המדווח ירו פגזי מרגמות ומטעני גז מאולתרים על אזורים אזרחיים. ג'בהת א-נוסרה ביצעה פיגועי מכוניות ומשאיות נפץ באזורים שבשליטת הממשלה, כולל בחומס, והרגה ופצעה אזרחים.

הרג בלתי חוקי

כוחות המדינה האסלאמית, בפרט, ביצעו הרג בלתי חוקי של חיילי ממשלה שנפלו בשבי ואזרחים חטופים, כולל פעילים לא אלימים ועובדי תקשורת, זרים, ועל פי המדווח גם אנשי ארגונים חמושים יריבים. באזורי א-ראקה שבצפון סוריה ובמזרח חלב, שעברו לשליטת המדינה האסלאמית, ושנאכפה בהן גרסא קיצונית של ההלכה האסלאמית, ביצעו אנשי הארגון כמה וכמה הוצאות פומביות להורג; הקורבנות הותקפו תחילה מילולית, ולאחר מכן נורו או שראשם נערף מול קהל שכלל לא פעם גם ילדים. רוב המוצאים להורג היו גברים, אך בכמה מקרים, כך דווח, הוצאו להורג גם נערים בני 15 ומעלה ונשים.

כוחות המדינה האסלאמית פרסמו כמה מפשעיהם ברבים למטרות תעמולה או לצורך סחיטה, ובין היתר העלו סרטונים לאינטרנט בהם צולמו כשהם עורפים את ראשם של שבויים, כולל חיילים סורים, לבנונים וכורדים, כמו גם עיתונאים ועובדי סיוע אמריקאים ובריטים שנחטפו בידי

עליהם תוך הרג בלתי חוקי של אזרחים; כמה מהמתקפות היו כרוכות בפשעי מלחמה או אף בפשעים נגד האנושות. כוחות הממשלה ביצעו שוב ושוב הן מתקפות ישירות והן מתקפות חסרות הבחנה, כולל תקיפות אוויריות והפגזות ארטילריה של אזורים בהם התגוררו אזרחים, לא פעם תוך שימוש בפצצות חבית בלתי-מונחות ובהן חומרי נפץ מסוכנים שהוטלו ממסוקים, מה שגרם למותם ולפציעתם של אזרחים רבים, כולל ילדים. **על אף דרישת מועצת הבטחון של האו"ם בהחלטתה 2139, שכל הצדדים לסכסוך ישימו קץ להתקפות חסרות הבחנה, בעשרת החודשים שלאחר קבלת ההחלטה הרגו כוחות הממשלה קרוב ל-8,000 אזרחים בהפגזות ותקיפות בלתי מובחנות אחרות, כך לפי נתוני עמותת המעקב המקומית "המרקו לתיעוד הפרות".** בתקריט אחת ב-29 באוקטובר, הטילו מסוקי הממשלה ארבע פצצות חבית על מחנה עקורים באדלב שבצפון-מערב סוריה, הרגו לפחות עשרה אזרחים ופצעו עשרות נוספים, כך לפי המרכז הסורי לזכויות אדם (SOHR), שמושב בבריטניה.

כוחות הממשלה ביצעו מספק התקפות שכללו שימוש בפצצות חבית או בתחמושת אחרת שהכילה כלור, למרות שאמצעים אלה אסורים בשימוש עפ"י החוק הבינלאומי. בין היתר, קבעה ועדת החקירה של האו"ם שנעשה שימוש בתחמושת אסורה כזו בהתקפות על העיירות כפר זיתא, א-טאמאנעה, ותל מיניס, גם הן בצפון-מערב המדינה. ועדת בדיקה של OPCW אישרה בספטמבר כי כוחות הממשלה השתמשו בכלור "באופן שיטתי וחוזר ונשנה" בתקיפות אלו. כוחות הממשלה גם השתמשו בפצצות מצרר, כלי נשק חסרי הבחנה שמפזרים פצצונות תבערה על פני שטח נרחב, ומסבים כוויות חמורות ולא פעם קטלניות.

מצור ומניעת אספקה הומניטרית

כוחות הממשלה המשיכו להטיל מצור לתקופות ארוכות סביב אזורים אזרחיים בדמשק ובקרבבתה, כולל במחנה הפליטים הפלסטיני ירמוק, ובפרוור דאראיה, במזרח עיטא, כמו גם במקומות אחרים, כולל המצור על העיר העתיקה של חומס שהסתיים במאי. לוחמי אופוזיציה חמושים היו לרוב נוכחים באזורים הנצורים ולעתים היוו אף הם סכנה לאזרחים. אזרחים שנלכדו באזורים הנצורים היו בסכנת מוות ברעב, מחסור בטיפול רפואי ושירותים בסיסיים, ונחשפו שוב ושוב להפגזות, הפצצות ואש של צלפי הממשלה. במרץ, ירו חיילי הממשלה על אזרחים שביקשו לצאת ממזרח עיטא והניפו דגל לבן; החיילים הרגו נשים, גברים וילדים. מחנה ירמוק בו מתגוררים קרוב לעשרית מלמעלה מ-180,000 הפליטים הפלסטינים בסוריה, כמו גם סורים שחיו באזור לפני הסכסוך, נכנס בדצמבר לשנה השלישית של מצור רציף. על אף שביתת נשק עליה הוסכם ביוני, המשיכו כוחות הממשלה למנוע אספקת מזון ומים ולחסום חלק מהסיוע ההומניטרי הבינלאומי. כשאפשרו פינוי אזרחים מהאזורים הנצורים, כוחות הממשלה עצרו

ימים ספורים. בלבנון כמו גם בירדן, הגבילו השלטונות את מעבר הפליטים מסוריה, וחשפו את הממתינים לאורך הגבולות להתקפות נוספות ולמחסור, והמשיכו לחסום את כניסתם של פליטים פלסטינים מסוריה, מה שהפך אותם לפגיעים במיוחד.

העלמה בכפייה

כוחות הבטחון של הממשלה המשיכו להחזיק באלפי עצירים לפרקי זמן ממושכים בלי שהוגש נגדם כתב אישום, רבים מהם בתנאים המהווים העלמה בכפייה לכל דבר ועניין. פעילים שנחשבו למתנגדי השלטונות, סיפקו עזרה הומניטרית ופעלו לקידום ולהגנה על זכויות אדם, או מימשו את זכויות האדם שלהם בכל דרך לגיטימית אחרת וללא שימוש באלימות, הורשעו לאחר משפטים בלתי הוגנים. מנגנוני הבטחון השונים המשיכו לעצור פעילים נוספים לאורך השנה כולה.

רבים מאלה שנעצרו בשנים קודמות נעלמו למעשה, וגובר החשש לשלומם. השלטונות מיעטו למסור מידע על עצירים ובמקרים רבים מנעו מהם להיפגש עם עורכי דין וקרובי משפחה.

המועלמים בכפייה כללו משפחות שלמות, וביניהם בני הזוג עבד-אל-רחמן יאסין ורנייה אל-עבאסי, ששת ילדיהם בני 15-3, ואשה נוספת שהיתה נוכחת כשכוחות הבטחון עצרו אותם בביתם במרץ 2013. הרשויות לא מסרו כל מידע אודותיהם אך עציר ששוחרר דיווח כי ראה את רנייה על-עבאסי ואת ילדיה בבסיס של המודיעין הצבאי המכונה "מתקן 291".

נכון לסוף השנה, טרם נודע מה עלה בגורלם של פרקליט זכויות האדם ח'ליל מע'תוק וידידו מוחמד ת'את'א לאחר שכוחות הבטחון עצרו אותם במחסום בקרבת דמשק ב-2 באוקטובר 2013 ומאז נעלמו עקבותיהם. הרשויות לא אישרו את דבר מעצרו ולא חשפו מדוע או היכן הוחזקו, והחשש לשלומם גובר.

פעיל זכויות האדם הכורדי ג'וואן עבד-אל-רחמן ח'אלד הועלם אף הוא לתקופה ממושכת. הוא נעצר בידי אנשי בטחון הפנים שפשטו על רובע ואדי אל-מְשְׁרִיעָה בדמשק בשעות המוקדמות של ה-3 בספטמבר 2012. מקום הימצאו וגורלו של ח'אלד, עציר פוליטי וקורבן עינויים בעברו, לא התבררו עד סוף 2014.

מוות בכלא

עיניים וגילויי התאכזרות אחרים כלפי עצורים שהוחזקו בידי כוחות הבטחון הפוליטי, המודיעין הצבאי, מודיעין חיל האוויר ומנגנוני בטחון ומודיעין אחרים של הממשלה בוצעו בשיטתיות ובהיקף נרחב גם השנה. העינויים המשיכו לגרום לשיעורי תמותה גבוהים בקרב העצורים.

ארגונים חמושים אחרים והועברו לידי המדינה האסלאמית או "נמכרו" לה. בכמה מקרים, כללו סרטוני העריפה איומים להרוג שבויים אחרים.

מצור, מניעת אספקה הומניטרית והתקפות על מתקנים רפואיים ועובדיהם

המדינה האסלאמית, ג'בהת א-נוסרה וארגונים חמושים אחרים צרו יחדיו או בנפרד על מספר אזורים שבשליטת כוחות הממשלה, כולל א-זהרא' ונוֹבֶל, מצפון מזרח לחלב, כמו גם האזור שסביב בית הכלא המרכזי של חלב, עד שכוחות הממשלה פרצו את המצור בן השנה במאי. מתנגדי הממשלה הפגינו כמה מהאזורים הללו ללא הבחנה, ומנעו אספקת מזון, מים ומצרכים אחרים לתושבים האזרחיים, שיבשו או מנעו העברת סיוע הומניטרי, השתמשו בבתי חולים למטרות צבאיות ותקפו, חטפו ועצרו עובדים רפואיים.

חטיפות

ארגונים חמושים היו אחראים לשורה של חטיפות ומעצרים של פעילים מקומיים, חשודים בתמיכה בממשלה, עיתונאים ועובדי סיוע זרים, ואחרים, עינו והתאכזרו לרבים מהם, והוציאו להורג כמה מהם ללא משפט. קורבנותיהם כללו ילדים; במאי, למשל, חטף ארגון המדינה האסלאמית יותר מ-150 נערים כורדים ממאנֶבֶג', השוכנת בין חלב לקֶבֶבֶאני, ועינו כמה מהם. כולם שוחררו עד אוקטובר.

האזורים הכורדיים

בצפון סוריה, שלטה מפלגת האיחוד הדמוקרטי (PYD) במידה רבה בשלוש מובלעות שרוב תושביהן כורדים – עֶפְרִין, קובאני (המכונה גם אין אל-ערב) וג'זירה – זאת בעקבות נסיגת כוחות הממשלה ב-2012 – עד שכוחות המדינה האסלאמית שבו ותקפו את קובאני באמצע השנה, ואילצו המונים לעקור מבתיהם. בינואר, פרסמה PYD חוקה חדשה לשלוש המובלעות, בהן הצליחה לבסס מערכת משפט מתפקדת המושתתת על "בתי דין עממיים". לאחר ביקורו באזור בפברואר, הפציר ארגון משמר זכויות האדם (HRW) ברשויות לחדול ממעצרים שרירותיים, להפסיק את גיוס הילדים כחיילים ושומרים במחסומים, לשפר את מנגנוני הפיקוח למניעת התעללות בעצורים ולחקור שורה של מעשי חטיפה ומעשי הרג שהונעו כפי הנראה ממניעים פוליטיים.

פליטים ועקורים פנימיים

הקרבות ברחבי סוריה אילצו המוני אזרחים לעקור מבתיהם. כארבעה מיליון פליטים ברחו מסוריה בין 2011 עד סוף 2014, והמשרד לתיאום עניינים הומניטריים של האו"ם (OCHA) דיווח כי עוד 7.6 מיליון בני אדם, כמחציתם ילדים, היו לעקורים פנימיים בתוך גבולות סוריה, עלייה של יותר ממיליון מאז דצמבר 2013. בספטמבר, גרמה המתקפה המחודשת של המדינה האסלאמית על קובאני לבריחתם של המוני פליטים, מתוכם רבבות שנמלטו לטורקיה בתוך

הנאשמים בבתי הדין הצבאיים, שרבים מהם היו אזרחים, לא היו זכאים לייצוג משפטי ודינם הוכרע על ידי קצינים בשירות קבע. לא ניתנה להם אפשרות לערער על גזרי הדין.

הפיסיקאית ופעילת הרפורמות פאתן רג'אב פוואז שנעצרה בדמשק בידי אנשי מודיעין חיל האוויר בדצמבר 2011 הועמדה על פי המדווח למשפט בבית דין צבאי בספטמבר השנה. סעיפי האישום נגדה לא נמסרו. בעקבות מעצרה, היא הוחזקה במספר מתקני מעצר, לעתים בבידוד שנמשך חודשים ארוכים, ועל פי המדווח גם סבלה עינויים וגילויי התאכזרות אחרים.

מאזן דרוויש, האני-א-זיתאני וחוסין ע'ריר, פעילים מהמרכז הסורי לתקשורת חופשית (SCM), הועמדו לדין באשמת "פרסום מעשי טרור", עבירה הנושאת עונש של עד 15 שנות מאסר. שלושת הגברים נעצרו במהלך פשיטה של מודיעין חיל האוויר על משרדי העמותה בדמשק בפברואר 2012. משפטם בפני בית הדין למאבק בטרור נדחה שוב ושוב מאז פברואר 2013; נכון לסוף 2014, הכרעת הדין בעניינם עודנה עלומה.

גבראיל מושה קורייה, נשיא הארגון הדמוקרטי האשורי - מפלגה שהוצאה מחוץ לחוק - נעצר בדצמבר 2013 בקמישלי שבצפון-מזרח סוריה. לאחר חודשי מעצר ארוכים במתקנים בהם נהוגים עינויים, הוא הואשם בהשתייכות ל"מפלגה סודית בלתי-מורשית" וב"הסתה למעשי אלימות נגד הממשלה" בפני שופט פלילי שהעבירו למשפט בבית הדין למאבק בטרור.

עונש מוות

עונש המוות עדיין בתוקף בסוריה, בגין שורה ארוכה של עבירות. לא ידוע כמה עונשי מוות נגזרו וכמה הוצאות להורג בוצעו במהלך השנה.

בינואר, בחן צוות של מומחים פתולוגיים ותובעים בעלי נסיון בינלאומי במשפטים על פשעי מלחמה תמונות של אלפי גופות עצירים שצולמו בבתי חולים צבאיים ודיווח כי שלטונות סוריה עינו והרגו עצירים בניגוד לחוק ובאופן שיטתי. הממשלה דחתה את טענות המומחים אך לא קיימה חקירה בלתי-תלויה על אף הדיווחים המתמשכים על עינויים ומות עצירים במהלך השנה.

על פי המדווח, עצירים רבים מתו גם כתוצאה מהתנאים הקשים במתקני מעצר שונים. אלה כללו את מתקן 235 של המודיעין הצבאי, המכונה גם "המתקן הפלסטיני". עציר משוחרר אחד דיווח שעצירים רבים במתקן 235 סובלים מגרדת (סקביאס) ומחלות עור אחרות, כמו גם ממחלות בדרכי העיכול, עקב צפיפות קיצונית, תברואה לקויה ומחסור במזון, מי שתייה נקיים וטיפול רפואי. לא פעם, בני משפחות העצירים לא קיבלו כל הודעה רשמית על מותם; במקרים אחרים, נאמר למשפחות שהעצירים מתו מהתקף לב, אך לא התאפשר להם לראות את גופותיהם, שלא הוחזרו לידיהם לשם קבורתן.

באוקטובר, קבע צוות שופטים-חוקרים מבריטניה כי הרופא הבריטי עבאס ח'אן נהרג בניגוד לחוק במתקן מעצר סורי בדצמבר 2013, ובכך סתר את ממצאי החקירה הממשלתית לפיהם התאבד. כוחות הבטחון עצרו את ד"ר ח'אן בנובמבר 2012 פחות מ-48 שעות לאחר שהגיע לסוריה כדי לעבוד בהתנדבות; על פי המדווח, הוא סבל מעינויים ומהתאכזריות אחרות במהלך חודשי מעצרו.

משפטים בלתי הוגנים

לא פעם בחלוף תקופות מעצר ממושכות, עשרות חשודים בביקורת ובהתנגדות לא אלימה לממשלה הועמדו למשפט בבית הדין למאבק בטרור שהוקם ב-2012 ולמשפט שדה בבתי דין צבאיים, שבהם נשלל מהם הליך הוגן. כמה מהנאשמים בבית המשפט למאבק בטרור הועמדו לדין על יסוד מימוש לגיטימי של חופש הביטוי או זכויות אחרות.

ילדים מסתכלים על אחת מ-9 פצצות מצרר תוצרת רוסיה ששוגרו על ידי כוחות ממשלת סוריה לעבר שכונת מגורים בחאלב, סוריה.

© Amnesty International

מצרים

(הרפובליקה הערבית של מצרים)

ראש המדינה: עבד-אל-פתח א-סיסי

(החליף את עדלי מנסור ביוני)

ראש הממשלה: אברהים מחלף

(החליף את חאזם נבלאווי במרץ)

השנה נמשכה ההתדרדרות הדרמטית במצב זכויות האדם במצרים בעקבות הדחתו של הנשיא מוחמד מורסי ביולי 2013. הממשלה הטילה מגבלות חמורות על חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות. אלפים נעצרו ונכלאו כחלק ממהלך גורף של דיכוי מתנגדי המשטר, ובכמה מהמקרים העצורים הועלמו בכפייה. תנועת האחים המוסלמים נשארה מחוץ לחוק ומנהיגיה נעצרו ונכלאו. עינויים וגילויי התאכזרות אחרים כלפי עצורים המשיכו להיות דבר שבשגרה והאחראים להם נהנו מחסינות מעונש. מאות נידונו לעונשי מאסר או מוות לאחר משפטים בלתי הוגנים בעליל. כוחות הבטחון השתמשו בכוח מופרז נגד מפגינים וביצעו הרג בלתי חוקי תוך חסינות מעונש. נשים סבלו מאפליה ואללימות. כמה פליטים הוחזרו בכוח לסוריה. נמשכה תופעת הפינויים בכפייה. עשרות בני אדם נעצרו ונרדפו בגין זהותם או העדפותיהם המיניות. בתי המשפט הטילו מאות עונשי מוות; ההוצאות הראשונות להורג מאז 2011 בוצעו ביוני.

רקע

בבחירות לנשיאות במאי נבחר מפקד הצבא לשעבר עבד אל-פתח א-סיסי. הוא נכנס לתפקידו ביוני, ובספטמבר התחייב בנאומו בעצרת הכללית של האו"ם לשמור על חופש הביטוי, על עצמאות הרשות השופטת ועל שלטון החוק. בפועל, ממשיכתו דיכאה את חופש הביטוי, החילה את סמכות השיפוט של בתי דין צבאיים גם על אזרחים, ואפשרה לכוחות הבטחון להשתמש בעינויים ובכוח מופרז ללא מורא החוק.

יותר מ-1,400 בני אדם נהרגו בהפגנות מחאה שהתקיימו מיולי 2013, מועד הדחתו של מוחמד מורסי מהנשיאות, ועד סוף 2014. רובם המכריע נהרגו מידי כוחות הבטחון כשאלה פיזרו שביתות שבת של תומכי מורסי בככרות רא בעה אל-עזווייה וא-נהדה שבקהיר רבתי ב-14 באוגוסט 2013. במסגרת הפעילויות לדיכוי המחאה גם נעצרו ונכלאו לפחות 16,000 חשודים, עפ"י אומדנים רשמיים שפורסמו בידי סוכנות הידיעות Associated Press; מאוחר יותר, אמדה עמותת ויקי-ת'אורה ("ויקי-מהפכה") את מספרם של אלה שנעצרו או שהוגש נגדם כתב אישום ב-40,000. רוב העצורים היו תומכי האחים המוסלמים, אך

הם כללו גם פעילי שמאל וחילונים ומתנגדי משטר אחרים.

התגברות הפיגועים של ארגונים חמושים נגד כוחות הבטחון גרמה למותם של לפחות 445 חיילים ואנשי בטחון, עפ"י מקורות רשמיים. רוב הפיגועים בוצעו בסיני, שם נהרגו לפחות 238 שוטרים וחיילים. בעקבות התחדשות הפיגועים באוקטובר, הכריזו השלטונות על מצב חירום בצפון סיני, סגרו את גבולה של מצרים עם עזה, והחלו ליצור אזור חיץ לאורך קו הגבול. תגבורות צבאיות נשלחו לצפון סיני כדי לבצע מבצע סריקות לאיתור "מחבלים" בקרב האוכלוסיה באזור, מה שהגביר את הסכנה להפרות נוספות של זכויות אדם.

פיקוח בינלאומי

בנובמבר, בדקו נציגי מועצת האו"ם לזכויות האדם את מצב זכויות האדם במצרים בכפוף למנגנון הביקורת התקופתית המקפת (UPR), והמליצו לרשויות להיאבק בתופעת העינויים, לחקור את מקרים של שימוש בכוח מופרז בידי כוחות הבטחון ולהסיר את ההגבלות על החברה האזרחית. מלבד ביקורת זו, מצרים חמקה במידה רבה מפיקוח בינלאומי על אף ההתדרדרות במצב זכויות האדם במדינה.

חופש ביטוי

השלטונות רדפו את מבקרי המשטר ומתנגדיו. אנשי תקשורת שתיעדו הפרות של זכויות או ערערו על ההשקפות הפוליטיות של השלטונות הסתכנו במעצר וברדיפה. עיתונאים שדיווחו על פעילויות הצבא הסתכנו במשפטים בלתי הוגנים בבתי דין צבאיים.

ביוני, דן בית משפט בקהיר שלושה מכתבי תחנת הטלוויזיה של אל-ג'זירה באנגלית לשבע עד עשר שנות מאסר לאחר משפט בלתי הוגן בעליל. בית המשפט הרשיע את מוחמד פהמי, בעל אזרחות כפולה, קנדי ומצרי, את האוסטרלי פטר נְרֶסְטָה, ואת המצרי באהר מוחמד בהאשמות שכללו סיוע לאחים המוסלמים ודיווח ידיעות "שקריות". התביעה לא הצליחה להביא ראיה ממשיה כלשהי נגדם, או נגד עובדי תקשורת אחרים שנשפטו בהעדרם.

מספר חשודים נתבעו ונכלאו בגין סעיפי אישום שכללו "הסתה לעימותים עדתיים" ו/או "השמצת הדת". הרשויות גם הגבירו את הפיקוח על הרשתות החברתיות.

חופש התאגדות

השלטונות סגרו ארגונים הקשורים לתנועת האחים המוסלמים שהוצאה אל מחוץ לחוק ומרכזי התנגדות אחרים, והטילו הגבלות חדשות וקשות על ארגוני זכויות אדם.

באפריל, הוצאה אל מחוץ לחוק תנועת צעירי 6 באפריל, אחד מארגוני הפעילים שהובילו את ההתקוממות של

מעצר שרירותי

אלפי מתנגדי משטר וחשודים בהתנגדות למשטר נעצרו במהלך הפגנות, בבתייהם או ברחובות. לרבים מהם לא נאמר מדוע נעצרו והם הוחזקו באופן שרירותי עד למשפטם למשך תקופות שעלו בכמה מקרים על שנה, או שהועמדו למשפט ונידונו לעונשי מאסר ממושכים לאחר משפטים בלתי הוגנים. רבים מהם גם הוכו או סבלו מהתעללות במהלך תפיסתם ומעצרם. בכמה מקרים, כוחות הבטחון עצרו בני משפחה או חברים של האדם המבוקש אם לא היה נוכח.

העלמה בכפייה

כמה עצורים הועלמו בכפייה והוחזקו בכלא עזולי שבמחנה הצבאי הענק אל-גלא' שליד איסמעיליה, כ-140 ק"מ מצפון-מזרח לקהיר. העצורים הוחזקו בכלא הצבאי ללא הכרה רשמית ונמנעה מהם גישה לעורכי דין וקרובי משפחה. העצורים, שכללו חשודים בהנהגת הפגנות וכאלה שהואשמו בעבירות הקשורות לטרור, הוחזקו במחנה לתקופות של עד תשעים יום ללא פיקוח משפטי, וסבלו מעינויים וגילויי התאכזרות אחרים מצד אנשי המודיעין הצבאי ושירות הבטחון הלאומי שנועדו לחלץ מפייהם "הודאות". התביעה מסרה למשפחות המועלמים כי אין לה סמכות שיפוטית בבתי כלא צבאיים.

עינויים והתאכזרות

הרשויות השתמשו בעינויים ובגילויי התאכזרות אחרים כלפי חשודים פוליטיים על מנת לחץ מפייהם "הודאות", להענישם ולהשפילם כדבר שבשגרה. על פי המדווח, הובילה התנהלות זו למותם של מספר עצורים. אנשי שירות הבטחון התמקדו ברדיפת חברים בתנועת האחים המוסלמים וחשודים בתמיכה בה, והחזיקו כמה מהם ועל פי המדווח גם עינום במתקני מעצר חשאיים, כולל משרדים של השירות ברחבי המדינה. שיטות עינויים עליהן דווח לעתים קרובות כללו שוקים חשמליים באיברי המין ואזורים רגישים אחרים, הכאות, תלייה על הגפיים תוך כבילתם מאחור, תנחלות מכאיבות ואונס.

הסטודנט עומר גמאל א-שַׁוַּיִיח' מאוניברסיטת אל-אזהר סיפר כי אנשי בטחון עצרוהו ועינוהו לאחר שהשתתף במרץ בהפגנה בקהיר. לדבריו, אנשי שירות הבטחון חישמלוהו והחדירו שוב ושוב עצמים לתוך פי הטבעת שלו עד ש"הודה בפשעיו" מול המצלמה. במאי, דן אותו בית משפט לחמש שנות מאסר על יסוד "הודאה" זו שבכפייה.

דווח על מספר מקרי מוות במעצר, שכמה מהם ניתן כפי הנראה לייחס לעינויים ולגילויי התאכזרות אחרים או לתנאים בלתי אנושיים בתחנות משטרה.

עזאת עבד אל-פתח מת במאי בתחנת המשטרה מאטאריה בקהיר. בדו"ח הנתיחה שלאחר המוות שפרסם המכון הפתולוגי נכתב כי המנוח סבל מפציעות שכללו

2011. בית המשפט האחראי למהלך פסק שכמה מחבריה ביצעו עבירות של "הפרת סדר ופגיעה בשלום הציבור".

באוגוסט, פירק בית משפט את מפלגת החירות והצדק שייסדו האחים המוסלמים, אשר זכתה במספר המושבים הגדול ביותר בבחירות לפרלמנט ב-2011-12.

ארגוני זכויות אדם קיבלו אימונים בסגירה ובתביעה פלילית, דבר שאילץ פעילים רבים לצמצם את היקף עבודתם או לצאת ממצרים. ביולי, נתן משרד הרווחה והשירותים החברתיים לעמותות ארכה בת 45 יום, שמאחר יותר הוארכה עד נובמבר, להירשם בכפוף לחוק העמותות הדכאני (חוק 84 משנת 2002), והזהיר כי ארגונים שלא יירשמו "יישאו בתוצאות". מאוחר יותר, הודיע המשרד כי יבחן את העמותות כל עמותה לגופה, מה שעורר ביקורת מצד מדינות אחרות במהלך ה-UPR של מצרים.

השלטונות שיבשו פעילויות שלוות של מספר עמותות, ופשטו במאי על משרדי המרכז המצרי לזכויות כלכליות וחברתיות באלכסנדריה לאחר שהמרכז קיים כנס לתמיכה בפעילות זכויות אדם שנעצרה.

בספטמבר, תיקנו השלטונות את חוק העונשין כדי לאסור על מימון פעולות המזיקות לאינטרס הלאומי של מצרים, לשלמותה הטריטוריאלית או לשלום הציבור בה, לשון התיקון. הממשלה גם הציע חוק עמותות חדש אשר, אם ייחקק, ייתן בידי הרשויות סמכויות נוספות לשלול מהעמותות רישום כחוק ולהגביל את פעילויותיהן ואת מימון.

בנובמבר, אישר הקבינט המצרי הצעת חוק אשר, אם תעבור בפרלמנט, תקנה לשלטונות סמכויות גורפות לסווג ארגונים כישויות טרור.

חופש התכנסות

כוחות הבטחון דיכאו מחאות באכזריות, ובתי המשפט עצרו עשרות בני אדם בגין השתתפות בהפגנות בלתי מורשות, כולל תומכי מורסי, פעילי אופוזיציה בולטים, ופעילי שמאל וזכויות אדם. השלטונות המשיכו לאכוף את חוק 107 משנת 2013 בעניין ההפגנות, שמחייב מפגינים לקבל אישור מוקדם; כוחות הבטחון השתמשו בכוח מופרז נגד מפגינים שלווים.

הסטודנטיות אבראר אל-ענאני ומְנַאטאלה מוסטפה, והמרצה יוסרה אל-חטיב, נידונו ב-21 במאי לעונש מאסר של שנתיים עד שש שנים בעוון הפגנה שקטה באוניברסיטת מנסורה.

בנובמבר, דן בית משפט באלכסנדריה 78 נערים לעונשי מאסר של שנתיים עד חמש שנים לאחר שהרשיעם בהשתתפות בהפגנה בלתי מורשית לתמיכה במורסי.

תשע צלעות שבורות, חתכים וזעזוע מוח.

הרשויות לא קיימו חקירות ראיות של חשדות לעינויים. במקרים שבהם ערכה התביעה חקירות, לרוב נסגרו התיקים בתואנה של חוסר ראיות. בכמה מקרים, הקורבנות ובני משפחותיהם אמרו כי המשטרה איימה עליהם כדי לגרום להם להסיר את תלונותיהם על עינויים.

חסינות מעונש

המערכת המשפטית לא העמידה מי מאנשי כוחות הבטחון לדין בעוון הפרות חמורות של זכויות אדם שבוצעו במהלך המהומות של 2013, כולל ההרג ההמוני של תומכי מורסי בככרות ראבעה אל-עַדְווייה וא-נְהֶדָה שבקהיר רבתי ב-14 באוגוסט. ב-7 ביוני 2014, ביטל בית דין לערעורים את פסקי הדין נגד ארבעה שוטרים שהורשעו בהרג 37 עצורים באוגוסט בשנה הקודמת.

במשפטו החוזר של הנשיא חוסני מובארכ באשמת הרג מפגינים במהלך ההתקוממות של 2011 נסגר התיק נגדו בנובמבר בגלל סעיף טכני. שר הפנים וכמה מבכירי מנגנוני הבטחון שלו זוכו אף הם מאותן האשמות.

ועדת בדיקה ממשלתית שהוקמה לאחר שכוחות הבטחון הרגו מאות מפגינים ב-14 באוגוסט 2013 פרסמה את ממצאיה בנובמבר. חברי הוועדה התעלמו מהפער במספרי הנפגעים מבין כוחות הבטחון והמפגינים והגיעו למסקנה כי המפגינים הם שיזמו מעשי האלימות. הוועדה המעיטה בערך הפרות זכויות האדם של כוחות הבטחון, והסתפקה בכך שקראה לתת להם הכשרה נוספת בפניו מפגינים.

משפטים בלתי הוגנים

בתי משפט בכל רחבי מצרים דנו מאות מחברי האחים המוסלמים ופעילי אופוזיציה אחרים לעונשי מאסר ממושכים ואף למוות לאחר משפטים בלתי הוגנים בעליל, לא פעם על סמך האשמות מצוצות מן האצבע. בתי המשפט גם דנו קטינים למוות, וזאת בניגוד לחוק הבינלאומי והמצרי כאחד.

הנשיא לשעבר מוחמד מורסי הועמד לדין ארבע פעמים, כולל בעוון עבירות שדין מוות. בכירים אחרים באחים המוסלמים נכלאו ונידונו למוות.

משפטים פליליים התנהלו תוך הפרות של ההליך התקין. כמה משפטים החלו בהעדרם של הנאשמים ועורכי דינם. במקרים אחרים, מנעו השופטים מהנאשמים או מעורכי דינם להציג עדויות להגנתם או לא אפשרו חקירה נגדית של עדי התביעה. במקרים רבים, הרשיעו בתי המשפט נאשמים למרות העדר ראיות של ממש נגדם.

משפטים רבים התנהלו בתחנת המשטרה טורה, בסמוך

למתחם בתי הכלא טורה, דבר שמנע מקרובי משפחה ומכלי תקשורת עצמאיים להיות נוכחים. כמו כן, לא התאפשר לנאשמים לשוחח עם פרקליטיהם במהלך הדיונים המשפטיים כיוון שהוחזקו מאחורי זגוגית כהה.

יותר ויותר, התביעה לא ביקשה לקבוע אחריות פלילית פרטנית של הנאשמים, אלא הגישה כתבי אישום זהים נגד קבוצות של נאשמים, תוך הסתמכות כבדה על דיווחים ועדויות של שוטרים ואנשי בטחון. לפיכך, קיים חשד כבד שהחקירות לא היו בלתי תלויות וחסרות משוא פנים.

באוקטובר, אישר הנשיא א-סיסי לבתי הדין הצבאיים לשפוט אזרחים על עבירות נגד "מתקני ציבור חיוניים". קיים חשש שהחלטה זו תביא לחידוש הנוהג הפסול של משפטים המוניים בלתי הוגנים של אזרחים בבתי דין צבאיים, כולל משפטים של מפגינים שלווים וסטודנטים.

זכויות האשה

הנשים המשיכו לסבול מאפליה להלכה ולמעשה, כולל רמות גבוהות של אלימות מגדרית.

ביוני, אישר הנשיא היוצא עדלי מנסור חוק למאבק בהטרדה מינית. התחדשות התקיפות המיניות של נשים בכך תחריר בידי אספסוף של גברים במהלך השבעות של הנשיא א-סיסי עורר את המשטר החדש להבטיח שינקוט צעדים נגד התופעה. ואמנם, הרשויות הודיעו על שורה של צעדים למאבק באלימות נגד נשים, כולל שיטור משופר וקמפיינים להעלאת מודעות הציבור; יחד עם זאת, צעדים אלה לא ננקטו בפועל עד סוף השנה.

זכויות להט"ב

גברים שנחשדו בקיום יחסי מין בהסכמה עם גברים אחרים, כמו גם טרנסג'נדרים, הסתכנו ברדיפה ובמעצר באשמת זנות והפרת המוסר הציבורי בכפוף לחוק ההוללות (חוק 10 משנת 1961). הרשויות חייבו כמה מהחשודים לעבור בדיקות בכפייה בפי הטבעת, ובכך הפרו את האיסור על עינויים וגילויי התאכזרות אחרים.

בנובמבר, עצרו כוחות הבטחון יותר משלושים גברים בפשיטה על בית מרחץ בקהיר, והאשימום ב"הוללות".

במקרה אחר בנובמבר, נידונו שמונה גברים לעונש מאסר של שלוש שנים בעוון השתתפות לכאורה בחתונה חד-מינית על סירה שהפליגה בנילוס.

אפליה - מיעוטים דתיים

הרשויות לא התמודדו עם אפליה נגד מיעוטים דתיים, כולל נוצרים קופטים, מוסלמים שיעים ובהאים. קהילות הקופטים, בפרט, דיווחו על מתקפות חדשות ועל הגבלות על בניית אתרי פולחן ותחזוקתם.

עונש מוות

בתי המשפט במצרים עשו שימוש חסר תקדים בעונש המוות. הם הטילו עונשי מוות, בעיקר בהעדר הנאשמים, לאחר משפטים בלתי הוגנים בעליל. רוב מהנידונים הורשעו במעשי אלימות במהלך המחאות הפוליטיות של 2013. רבים מהם היו חברי האחים המוסלמים ותומכיהם. ההוצאות הראשונות להורג מאז 2011 בוצעו בינוי.

בית משפט באל-מיניה שבמצרים העלית דן 37 נאשמים למוות באפריל, כולל לפחות שני קטינים, ובינוי דן עוד 183 נאשמים למוות לאחר משפטים בלתי הוגנים בעליל בעקבות התקפות על תחנות משטרה במהלך 2013. בית המשפט המליץ להטיל עונש מוות על יותר מ-1,200 נאשמים אך חזר בו לאחר התייעצות עם המופתי הגדול, הליך משפטי שחייב להתקיים עפ"י החוק המצרי לפני שבית משפט מודיע רשמית על גזר הדין.

זכויות דיור - פינוי בכפייה

כוחות הבטחון פינו בכפייה אלפים מבתיים בקהיר וברפיח המצרית, בלי לספק להם דיור חלופי וכלי לתת להם פיצוי נאות.

זכויות פליטים ומהגרים

השלטונות לא כיבדו את זכויותיהם של פליטים, מבקשי מקלט מדיני ומהגרי עבודה. באוגוסט, הוחזרו בכוח 13 פליטים פלסטינים לסוריה ו-180 פליטים סורים לסוריה, לבנון וטורקיה. פליטים אחרים מסוריה סבלו ממעצרים שרירותיים או עוכבו בניגוד לחוק.

כוחות הבטחון עצרו פליטים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה שביקשו להיכנס למצרים או לצאת ממנה שלא באישור, לא פעם תוך שימוש בכוח מופרז. על פי המדווח, כנופיות פשע שפעלו בסיני החזיקו פליטים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה בשבי למטרות כופר.

תומכים בממשלה נאספים בכיכר תח'יר בקהיר לציון יום השנה ה-3 להפסקה, 25 בינואר 2014

© Hamada Elrasam for VOA

טורקיה

(הרפובליקה של טורקיה)

ראש המדינה: רג'פ טאייפ ארדאן

(החליף את עבדאללה גול באוגוסט)

ראש הממשלה: אחמט דאבוטאולו

(החליף את רג'פ טאייפ ארדאן באוגוסט)

בחברות בארגון "אָרְנֶקוֹן" הלאומני-חילוני שהואשמו בקשר להפלת הממשלה נמשכו. רבים מהנאשמים שוחררו לאחר שמעצרים נמשך מעבר לפרק הזמן המרבי של חמש שנים. נאשמים אחרים שוחררו בעקבות פסקי דין של בית המשפט לחוקה. כמו כן, תביעות נגד פעילים כורדים בגין חשד לחברות באגודת הקהילות הכורדיות הקשורה למיליצית PKK נמשכו בכל רחבי המדינה, אך רבים מהנאשמים שוחררו ממעצרים בטרם נשפטו.

באוגוסט, הפך ראש הממשלה המכהן ארדאן לנשיא הראשון שנבחר בטורקיה בבחירות ישירות, דבר שהקנה לתפקיד עוצמה והשפעה גדולות בהרבה למעשה, גם אם לא להלכה.

באוקטובר, שוחררו 49 בני ערובה מהקונסוליה הטורקית במוסול לאחר שלושה חודשים בהם הוחזקו בידי המדינה האסלאמית. הממשלה סירבה לגלות מה הובטח למדינה האסלאמית בתמורה. הטענה היתה ש-180 אסירים בטורקיה שוחררו בתמורה לבני הערובה.

ההליך השלום בן השנתיים וחצי בין הרשויות לבין ה-PKK נמשך, אך נראה היה שברירי מתמיד לנוכח התנגשויות צבאיות, זליגה של עימותים בסוריה ועיראק והיעדר התקדמות קונקרטיים כלשהי.

חופש ביטוי

תביעות פליליות שאיימו על חופש הביטוי המשיכו להיות מוגשות נגד עיתונאים, פעילים ואחרים שמתחו ביקורת על המשטר, על אף שב-2013 הועברו תיקונים שנועדו לחזק את חופש הביטוי. לצד תקנות נגד טרור, נעשה שימוש בחוקים נגד השמצה והסתה לשנאה דתית. עצמאות כלי התקשורת המרכזיים המשיכה להתערער עקב קשרים עסקיים הדוקים עם גורמי שלטון. עיתונאים בעלי תפיסות עולם עצמאיות יותר פוטרו על ידי עורכים שחששו מזעם בעלי הבית והשלטונות. צווי איסור פרסום שימשו כדי להחניק מספר ידיעות חדשותיות, כולל נפילתם בשבי של 49 בני ערובה בקונסוליה הטורקית בעיראק, בנימוק של "בטחון לאומי".

במרץ, העביר הפרלמנט תיקונים דרקוניים לחוק האינטרנט, שחייקו את סמכויות השלטונות לאסור או לחסום תכנים ולפגוע בפרטיות המשתמשים. בעקבות התיקונים, השתמשו השלטונות בצווים מנהליים כדי לחסום את הגישה לאתרי YouTube ו-Twitter לאחר שהועלו אליהם פוסטים שהביכו את הממשלה לקראת הבחירות המקומיות במרץ. על אף צווי בית משפט שדרשו לבטל את החסימות, האתרים נותרו חסומים למשך שבועיים וחודשיים, בהתאמה, עד לפסיקת בית המשפט לחוקה שחייבה את הסרת החסימות.

בעקבות המחאות בפארק ג'זי שבאיסטנבול והנתק בין ארדאן לבין בעל בריתו לשעבר, פטהוללה גילן, החלו השלטונות לנקוט יד קשה נגד מבקריהם. הם שחקו את עצמאות הרשות השופטת, הטילו הגבלות חדשות על חירויות האינטרנט והאצילו סמכויות חסרות תקדים לשירות הבטחון. זכויותיהם של מפגינים שקטים הופרו ושוטרים נהנו מחסינות כמעט מוחלטת מעונש לאחר שימוש בכוח מופרז. משפטים בלתי הוגנים נמשכו, במיוחד בכפוף לחוקי המאבק בטרור, אך השימוש המופרז במעצרים בטרם משפט ומשכם הצטמצמו. הרשויות התעלמו מזכויותיהם של סרבני מצפון, כמו גם מאלו של לסביות, הומוסקסואלים, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים (להט"ב), ולא נקטו את הצעדים הנדרשים למניעת אלימות נגד נשים. עד סוף השנה, הגיע מספר הפליטים הסורים בטורקיה ל-1.6 מיליון, רובם חסרי כל.

רקע

הרשויות פעלו לטיוח חקירה פלילית של חשדות לשחיתות בחוג הפנימי של ראש הממשלה ארדאן שהתפרסמו ב-17 בדצמבר 2013. שוטרים ותובעים שעבדו על התיק הועברו לתפקידים אחרים. התיק נסגר רשמית על ידי התביעה ב-16 באוקטובר 2014. הממשלה הגדירה את החקירה קנוניה של תומכי איש הדת רב ההשפעה פטהוללה גילן, והצהירה כי תנקוט צעדים נוספים נגד גילן ו"רשת תומכיו" במטרה ובמערכת המשפט.

באפריל, העביר הפרלמנט תיקוני חקיקה שהקנו לשירות הבטחון הלאומי סמכויות מעקב חסרות תקדים, ולאנשי חסינות כמעט מוחלטת מתביעה.

במאי, נהרגו בסומה שבמערב טורקיה 301 כורים בעקבות פיצוץ במכרה פחם. אסון זה שפך אור על הבטיחות התעשייתית הלקויה בטורקיה, המתאפיינת בשיעור תאונות עבודה קטלניות מהגבוהים בעולם.

הרשעותיהם של קציני צבא שביקשו כביכול להפיל את ממשלת "הצדק והשוויון" בתיק המכונה "קורנס" בוטלו על ידי בית המשפט לחוקה ב-18 ביוני 2014, והתיק הועבר למשפט חוזר. התביעות נגד אזרחים החשודים

חופש התכנסות

זכויותיהם של מפגינים שקטים נשללו על ידי הרשויות, שאסרו, מנעו או פיזרו הפגנות מחאה תוך שימוש בכוח מופרז שלא לצורך בידי שוטרים שפעלו לא פעם למטרות ענישה. משתתפים בהפגנות שהוגדרו "בלתי חוקיות" הסתכנו בתביעה פלילית, לא פעם בהאשמות מצוצות מן האצבע כאילו הם שנהגו באלימות. חוק הכינוסים וההפגנות המשיך להגביל באופן חמור את חופש ההתכנסות הלא-אלימה, על אף תיקונים שטחיים שהוכנסו בו במרץ. החוק הגביל באופן בלתי הוגן את משכן ומיקומן של אספות ציבוריות, וכן הטיל דרישות מכבידות של הודעה מראש מטעם המארגנים ושלל לחלוטין כל אפשרות להפגין באופן ספונטני.

ב-1 במאי, שימשו לא פחות מ-39,000 שוטרים וחמישים תותחי מים כדי למנוע מפעילי איגודים מקצועיים ואחרים לצעוד אל ככר טֶקְסִים שבאיסטנבול, היכן שהתקיימו הפגנות האחד במאי במשך מספר שנים ברציפות. ב-2013 ו-2014 נאסר על קיום ההפגנות ואירעו התנגשויות בין המשטרה למפגינים שניסו להגיע לככר. הרשויות הכריזו כי הככר תהיה מחוץ לתחומן של הפגנות גדולות כלשהן, לצמיתות, ותחת זאת הציעו שני אתרים מחוץ למרכז העיר. מדיניות דומה יושמה בערים אחרות ברחבי טורקיה. ביוני, נפתח משפטם של חברי "סולידריות טקסים", ארגון גג של יותר ממאה עמותות שוקם כדי למחות על עבודות הפיתוח בפארק גזי וככר טקסים. חמישה מחברי הארגון הבולטים הואשמו ב"הקמת ארגון פלילי", עבירה שעונשה עד 15 שנות מאסר, בעוד שכל 26 הנאשמים במשפט הואשמו ב"סירוב לפזר הפגנה בלתי חוקית" בכפוף לחוק הכינוסים וההפגנות. נכון לסוף השנה, המשפט היה בעיצומו.

עינויים והתאכזריות אחרות

מספר מקרי העינויים המדווחים במתקני מעצר רשמיים היה נמוך בהרבה מאשר בשנים עברו. בחלוף יותר משנתיים לאחר אשרור הפרוטוקול האופציונלי של אמנת האו"ם נגד עינויים, מנגנון היישום הפנימי הנדרש טרם הוקם. המוסד הלאומי לזכויות אדם הוגדר על ידי הרשויות כמועמד לתפקיד זה, אך לא היו לו המיומנויות, המשאבים והערבויות הנדרשות לעצמאות.

שימוש בכוח מופרז

שוטרים המשיכו לנצל את מרותם לרעה ולהשתמש לעתים קרובות בכוח מופרז במהלך הפגנות, כולל ירי של רימוני גז מדמיע בכינון ישיר מטווח קרוב, שימוש בתותחי מים והכאת מפגינים לא-אלימים. הם התעלמו במידה רבה מהנחיות משרד הפנים שניתנו ביוני ויולי 2013 כדי למתן את השימוש בכוח מופרז שלא לצורך.

בכמה מקרים, שוטרים ירו תחמושת חיה על מפגינים, מה שגרם לפציעות ולמוות.

חסינות מעונש

חקירות מקרים של הפרות זכויות אדם בידי גורמים שלטוניים נותרו שטחיות, והסיכויים לעשיית צדק עם קורבנותיהם נותרו קלושים. בהעדר מנגנון עצמאי לתלונות נגד המשטרה – שהובטח זה מכבר אך לא הוקם בפועל – יחידות משטרה הן שהיו אחראיות למעשה על חקירת חשדות לעבירות שלהן עצמן, תחת פיקוח תובעים הכורעים תחת העומס. המשטרות, מצדן, כמעט אף פעם לא סיפקו את הראיות הבסיסיות ביותר שנדרשו לצורך החקירות.

אף תיק פלילי לא נפתח נגד ששה שוטרים שצולמו באמצעות סמרטפון כשהם מכים את האקאן יאמאן וגוררים אותו למדורה, בסמוך למקום ההפגנה בפארק גזי ביוני 2013. כתוצאה מאלימות השוטרים, איבד יאמאן את הראייה בעין אחת וסבל מכוויות ושברים שהצריכו שישה ניתוחים. נכון לסוף השנה, המשטרה לא סיפקה לחוקרים צילומי מצלמות אבטחה מהאזור ותמונות של שוטרים שהיו בתפקיד בעת התקרית. חקירה מנהלית מקבילה הסתיימה ללא תוצאות בתואנה שלא ניתן לזהות את השוטרים, זאת על אף מספרו של תותח המים שהפעילו היה ניכר לעין בבירור מהסרט שצולם באמצעות הסמרטפון.

באוקטובר, נהרגו יותר מארבעים ועשרות נפצעו באזור הכורדי ברובו של דרום-מזרח טורקיה במהלך עימותים בין ארגונים יריבים לבין המשטרה, לאחר שפרצו הפגנות נגד מתקפת המדינה האסלאמית על העיר הכורדית קובאני שבצפון סוריה. התקבלו דיווחים רבים על כך שלא נערכו חקירות מהירות בזירת הפשע וכן שלא תושאלו חשודים בביצוע התקיפות.

בעיר סירט, אף היא באזור הכורדי, נהרג ב-8 באוקטובר דאבוט נאז במהלך הפגנה הקשורה להתרחשויות בקובאני. המושל המחוזי הודיע כי הוא נהרג מידי מפגינים ומת מפגיעה בצוואר בעוד שעדי ראייה דיווחו כי נורה בידי שוטרים שהשתמשו בתחמושת חיה. משפחתו דיווחה כי בגופה התגלו שלושה חורי קליעים, אך לא בצוואר. לא נערכה בדיקת זיהוי פלילי כלשהי בזירת הפשע והחקירה הפלילית של התקרית לא התקדמה עד סוף השנה.

משפטים בלתי הוגנים

תיקוני חקיקה שהועברו ביולי ביטלו את בתי המשפט שניתנו בידם סמכויות מיוחדות למאבק בטרור ובפשע המאורגן, אך האשמים בעבירות הקשורות לטרור עדיין הסתכנו בהרשעה בלי ראיות מהותיות ומשכנעות גם בבתי משפט רגילים. תיקוני חקיקה שהועברו ב-2013 ושקבעו משך מעצר מרבי של חמש שנים בטרם משפט והקנו הגנות משמעותיות יותר נגד ניצול פרק הזמן הזה לרעה הניבו תוצאות והקטינו את מספר המעצרים ומשכם.

בתחמושת חיה, הכאות וגירוש פליטים בחזרה אל סוריה שסועת הקרבות.

על פי האומדן, 30,000 פליטים כורדים יזידים הגיעו מעיראק באוגוסט (ר' דו"ח עיראק), אך בניגוד לסורים, לא ניתן להם "מעמד מוגן זמני" על כל הזכויות והזכאויות שהוא מקנה. הפליטים היזידים התווספו לכמאה אלף מבקשי מקלט ממדינות אחרות שחיים כיום בטורקיה, ושכולם סובלים מעיכובים חמורים בטיפול בבקשות המקלט שלהם.

סרבני מצפון

טורקיה לא הכירה בזכות לסירוב מצפוני לשירות צבאי, על אף פסקי דין מפורשים של בית המשפט האירופי לזכויות האדם שדרשו זאת ממנה. תחת זאת, הרשויות המשיכו להגיש כתבי אישום חוזרים-ונשנים נגד סרבני מצפון בגין "עריקה" ועבירות דומות.

באוקטובר, הרשיע בית דין צבאי את סרבן המצפון אלי פיקרי אישיק בן ה-56 בשלושה סעיפי עריקה, וזן אותו ל-25 חודשי מאסר או קנס של 15,200 לירות (כ-24,000 ש"ח). הוא נשפט על "עריקה" לאחר שסירב לשירות צבאי בשנות השמונים מטעמי מצפון. בגיל 56, הוא היה כבר מבוגר מכדי לשרת וכבר שוחרר עקב "חוסר התאמה". נכון לסוף השנה, ערעורו לבית הדין הצבאי העליון טרם הוכרע.

זכויות להט"ב

להט"ב המשיכו להיות מופלים לרעה במקומות עבודה ובמגעים עם הרשויות. לא נרשמה התקדמות בחקיקה לאיסור על אפליה מטעמי נטייה מינית וזהות מגדרית, בין אם דרך תיקונים לחוקה או תיקוני חוקים. במהלך השנה דווח על כמה מקרי רצח של טרנסג'נדריות.

משפט הרצח של אחמט ילדיז, הומוסקסואל שנהרג על פי החשד ביולי 2008 על רקע "כבוד המשפחה" לא התקדם במהלך 2014, ואביו - החשוד היחיד בתיק - טרם נתפס. הרשויות לא חקרו את האיומים על חייו של אחמט ילדיז לפני רציחתו ולא יזמו חקירה מהירה ואפקטיבית לאחר מעשה.

עצמאות הרשות השופטת נפגעה עקב שינויים שנערכו בגוף המנהל של מערכת המשפט, המועצה העליונה לשופטים ותובעים, שהעניקו סמכויות נרחבות יותר למשרד המשפטים ואפשרו את העברתם של מאות שופטים ותובעים מתפקידם.

זכויות דיור

השלטון המרכזי והרשויות המקומיות בשליטת כל המפלגות העיקריות ביצעו פרויקטים לחידוש עירוני תוך הפרת זכויותיהם של תושבים להתייעצות נאותה, פיצויים או דיור חלופי.

תושבי סאריג'ל, שכונת עוני באיסטנבול בעלת אוכלוסיית צוענים גדולה, פונו בכוח מבתיהם במסגרת פרויקט שנועד להחליף בתים מטים לנפול בשיכונים מודרניים. עלות הבתים החדשים היתה גבוהה בהרבה מהישג ידם של רוב התושבים והפיצויים לאלה שאיבדו את בתיהם לא היו נאותים. לרבות מהמשפחות שהפכו למחוסרות דיור בעקבות הפרויקט לא היו שטרי בעלות על הקרקע על אף שהתגוררו בשכונה במשך דורות רבים.

אלימות נגד נשים

יישום החוק משנת 2012 להגנת המשפחה ומניעת אלימות נגד נשים נותר לקוי בהעדר משאבים, כך שלא הועיל רבות בהתמודדות עם התופעה. על פי המדווח, מספר נשים שקיבלו את הגנת הרשויות נרצחו. מספר המקלטים לקורבנות אלימות במשפחה נותר נמוך בהרבה מהנדרש על פי החוק.

פליטים ומבקשי מקלט מדיני

בסוף השנה, העריכה הממשלה כי מספר הפליטים הסורים בשטחה הגיעה ל-1.6 מיליון, בהשוואה ל-700,000 בינואר. עיקר הנטל הכספי הוטל על כתפי הרשויות בטורקיה, ללא עזרה רבה מצד הקהילה הבינלאומית. יותר מ-220,000 מהפליטים התגוררו במחנות ממשלתיים שהיו ערוכים היטב לקליטתם, אך רבים מבין כל אלה שהתגוררו מחוץ למחנות היו חסרי כל וקיבלו עזרה מועטה אם בכלל. על אף מדיניות הגבולות הפתוחים לכאורה של טורקיה, התקבלו דיווחים חוזרים-ונשנים על שימוש בלתי חוקי מצד משמר הגבול הטורקי במעברי גבול בלתי רשמיים, לעתים תוך הפרת זכויות אדם, כולל שימוש

פליטים סורים במחנה הפליטים
סורוק שבטורקיה

© Amnesty International

איטליה

(הרפובליקה של איטליה)

ראש המדינה: ג'ורג'ו נפוליטנו

ראש הממשלה: מתיאו רנצי

שהגיעו ללא אשרה לסכנת התאכזרות ועוולות אחרות בכך שהחזירה אותם ליוון, כמו גם לסכנה הנוספת של עינויים ומוות במקרה של גירושם לאפגניסטאן.

פליטים ומבקשי מקלט, כולל ילדים, נותרו בסכנת עוני מנוול.

באפריל, העביר הפרלמנט הצעת חוק שחייבה את הממשלה למחוק מספר החוקים את העבירה של "כניסה ושהות ללא אשרה" בתוך 18 חודשים. על פי ההצעה, רק מהגרים ללא אשרה שישבו לאיטליה לאחר גירושם יהיו נתונים לסנקציות פליליות. יחד עם זאת, "כניסה ושהות ללא אשרה" נותרה עבירה פלילית עד סוף השנה.

בספטמבר, הסמך משרד הפנים את המשטרה להשתמש בכוח כדי לאסוף טביעות אצבעות בתהליך הזיהוי של פליטים ומהגרים. מייד לאחר מכן התקבלו דיווחים על שימוש בכוח מופרז בתהליכי זיהוי.

באוקטובר, התקבלה הצעת חוק לצמצום משך הכליאה המרבי של מהגרים ללא אשרה הממתינים לגירושם מ-18 חודשים ל-90 יום. התנאים במתקני המעצר של מהגרים ללא אשרה נותרו לקויים.

מהגרי עבודה המשיכו להיות מנוצלים וחשופים לעוולות, ובמקרים רבים לא היתה להם גישה נאותה להליך משפטי.

אפליה - צוענים

אלפי משפחות צוענים המשיכו לחיות בתנאי עוני במחנות ומתקנים מופרדים מיתר האוכלוסיה, כולל יותר מ-4,000 ברומא לבדה. הממשלה לא יישמה את "האסטרטגיה הלאומית לשילוב הצוענים", ובפרט לא באשר לדירוג הולם. דווח על מספר פינויים בכפייה של צוענים ברחבי המדינה.

במהלך השנה נמשכה חקירת הנציבות האירופית בדבר חשדות להפרת הוראת האיחוד לעניין שוויון גזעי בהקשר של גישת הצוענים לדירוג הולם.

משפחות צועניות שהועברו ממחנה צ'זארניה המאושר ברומא בדצמבר 2013 כדי לאפשר את שיפוצו המשיכו לחיות בתנאים מחפירים במתקן קליטה שנועד לצוענים בלבד. עיריית רומא הודיעה כי תחזיר את המשפחות למחנה ברגע שהעבודות יסתיימו. בינתיים, לא הועמדו לרשותם חלופות דיור הולמות.

הצוענים עדיין היו מנועים מגישה לדיור סוציאלי. רשויות הדיור ברומא לא ביטלו חוזר מינואר 2013 שהפלה נגד משפחות הצוענים המתגוררים במחנות מאושרים בהקצאת דיור סוציאלי. יחד עם זאת, ביוני, בהקשר של החקירה בעניין הוראת האיחוד לעניין שוויון גזעי, הן הצהירו שבכוונתן ליישם את החוזר באופן בלתי מפלה.

יותר מ-100,000 פליטים ומהגרים שניסו להגיע מצפון אפריקה לאיטליה בכלי שיט רעועים ניצלו בלב ים בידי הרשויות האיטלקיות במסגרת מבצע "מארה נוסטרו". החלטת הממשלה להפסיק את המבצע בסוף אוקטובר עוררה חששות מפני עלייה משמעותית במספר מקרי הטביעה. הרשויות לא דאגו לתנאי קליטה הולמים למספר הרב של פליטים ומהגרים שהגיעו בדרך הים. האפליה נגד צוענים נמשכה, ואלפים מהם הוחזקו במחנות הפרדה. איטליה לא השלימה את הליכי החקיקה שנועדו להוציא את העינויים מחוץ לחוק ולהקים מכון לאומי בלתי תלוי לזכויות האדם.

זכויות פליטים ומהגרים

יותר מ-150,000 פליטים ומהגרים הגיעו לאיטליה בדרך הים, כולל יותר מ-10,000 ילדים ללא ליווי הורים. רובם העצום יצאו מלב. מעל 100,000 מתוכם ניצלו עד סוף אוקטובר מסכנת טביעה בזכות מבצע "מארה נוסטרו" ("הים שלנו"). עוד 13,000 בני אדם ניצלו בזכות הרשויות האיטלקיות בנובמבר ודצמבר. על אף המאמצים החד-צדדיים הללו, יותר מ-3,400 פליטים ומהגרים טבעו על פי האומדן בבסיסין לחצות את הים התיכון. ב-31 באוקטובר, הודיעה הממשלה על סיום המבצע, במקביל לתחילתו של "טריטון" ב-1 בנובמבר - מבצע מצומצם יותר של רשות הגבולות האירופית Frontex שהתמקד בשמירת הגבולות. כמה עמותות ביטאו את החשש שהדבר יסכן חיי אדם.

הרשויות עשו מאמצים להבטיח תנאי קליטה נאותים לרובות הפליטים והמהגרים שמגיעים לנמלי סיציליה ואזורים אחרים בדרום המדינה, כולל ניצולי אסונות ימיים פגועי טראומה, ולהגן על אלפי הילדים המגיעים ללא ליווי הורי.

לא נרשמה כל התקדמות בחקירת נסיבות מותם של כמאתיים איש שטבעו כשספינת מכמורת ועליה יותר מ-400 נוסעים - רובם פליטים ומהגרים סורים - טבעה ב-11 באוקטובר 2013. קיים חשש שמחדלים של הרשויות במלטה ובאיטליה עיכבו את הצלתם.

באוקטובר, פסק בית הדין האירופי לזכויות האדם בתיק שאריפי ואח' נגד איטליה ויוון כי איטליה הפרה את האיסור על גירוש קולקטיבי וחשפה ארבעה אזרחים אפגנים

באפריל, סמך בית המשפט לערעורים של פְּרוֹג'ה את ידו על הרשעתו של לאלדו ביאנצינו בזיוף מסמכים ובאי-מתן עזרה שמת ב-2007 בכלא בפרוג'ה יומיים לאחר מעצרו. בפסק הדין נקבע כי אמנם נמצאו ליקויים בחקירה הראשונית.

המשפט בתיק של ג'וזפה אוה שמת ביוני 2008 בבית חולים בווארְגָה זמן קצר לאחר מעצרו בידי המשטרה התחדש, ושבעה שוטרים הואשמו בהריגה, מעצר בלתי חוקי וניצול לרעה של סמכותם. באוקטובר 2013, סירב שופט לבקשת התובע לסגור את התיק והורה על חקירה מחודשת. נתיחת הגופה בדצמבר 2011 העלתה חשד שמא אובה נאנס וסבל מהתעללויות אחרות.

באוקטובר, זיכה בית המשפט לערעורים ברומא רופאים, אחים ושוטרים – גברים ונשים – בהריגת סטפנו קוצ'י, שמת ב-2009 באגף השמור של בית חולים ברומא שבוע בלבד לאחר מעצרו. הראיות מנתיחת הגופה לא היו חד-משמעיות. משפחתו של קוצ'י הביע חשש שסימני ההתעללות לא קיבלו התייחסות מספקת.

התפתחויות משפטיות, חוקתיות ומוסדיות
איטליה לא הקימה מכון לאומי לזכויות אדם בהתאם ל"עקרונות הנוגעים של מוסדות לאומיים" ("עקרונות פריז"), וזאת על אף שהתחייבה שוב ושוב לעשות זאת.

בטחון ומאבק בטרור

בית המשפט לחוקה פסק בפברואר כי לממשלה יש שיקול דעת מוחלט בהחלת דוקטרינת "סודות המדינה" במקרים הנוגעים לבטחון לאומי. בית המשפט העליון של איטליה אשר את פסיקת בית המשפט לחוקה ובהתאם לכך ביטל את הרשעותיהם של קציני מודיעין איטלקים בכירים, שהורשעו בקשר לחטיפת אוסאמה מוסטפה חסן נאסר (המכונה אבו עומר) מרחוב במילאנו ב-2003. לאחר חטיפתו, נמסר אבו עומר לידי הסוכנות המרכזית לביון של ארה"ב (CIA), שהעבירה אותו למתקן מעצר סודי במצרים, שם עונה.

במרץ, סמך בית המשפט העליון את ידו על הרשעותיהם של שלושה בכירים ב-CIA, כולל ראש תחנת רומא לשעבר ג'ף קאסטלי וראש תחנת מילאנו לשעבר רוברט סלדון לייד, בחטיפת אבו עומר. בית המשפט פסק שסוכני ה-CIA אינם מוגנים על ידי חסינות דיפלומטית. בסך הכל, 26 אזרחים אמריקאיים הורעו בהיעדרם בתיק אבו עומר.

עינויים והתאכזריות אחרות

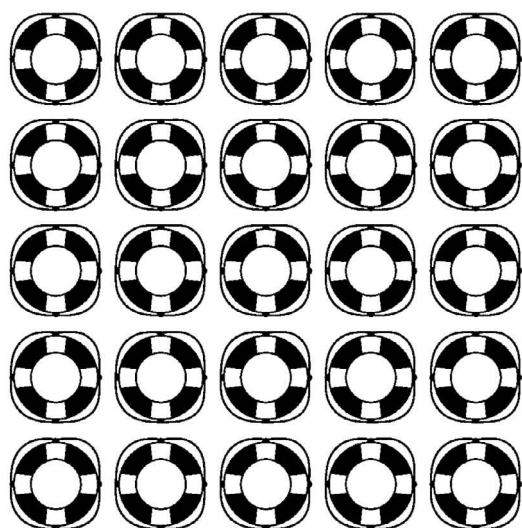
הנסיגות להוסיף את עבירת העינויים לספר החוקים של איטליה כשלו שוב, דבר המהווה הפרה בת 25 שנה של חובות המדינה בכפוף לאמנת האו"ם נגד עינויים.

בנובמבר, ביטל בית המשפט העליון את הרשעתו של פרנצ'סקו קולוצ'י בעדות שקר. קולוצ'י היה מפקד משטרת גנואה בעת ששוטריה עינו והתאכזרו לעשרות מפגנים במהלך כינוס ועידת "שמונה הגדולות" (G8) ב-2001. על פי הכרעת הדין, קולוצ'י ניסה למנוע עשיית צדק עם מפקד המשטרה הארצית דאז ג'אני דה ג'נארו ועם קצין בכיר באגף למבצעים מיוחדים של משטרת גנואה. תקופת ההתיישנות של עבירה זו הסתיימה בדצמבר, ועל כן לא יתאפשר משפט חוזר.

צפיפות-יתר ותנאים לקויים היו חזיון נפרץ בבתי הכלא באיטליה גם ב-2014. חוקים שנועדו להגביל את עונשי המאסר על עבירות מסוימות ולהרחיב את השימוש בנזרי דין חלופיים התקבלו באוגוסט 2013 ובפברואר 2014 במטרה להתמודד עם בעיית הצפיפות. כמו כן מונה לראשונה נציב תלונות ארצי לזכויות האסירים. צעדים אלה ננקטו בעקבות פסק דין של בית הדין האירופי מ-2013 ולפיו איטליה הפרה את האיסור על עינויים ויחס בלתי-אנושי או משפיל בכך שכלאה אסירים בתנאים לקויים להחריד עקב הצפיפות המופרזת בתאי המאסר והמחסור במרחב מחייה בבתי הכלא.

מוות במעצר

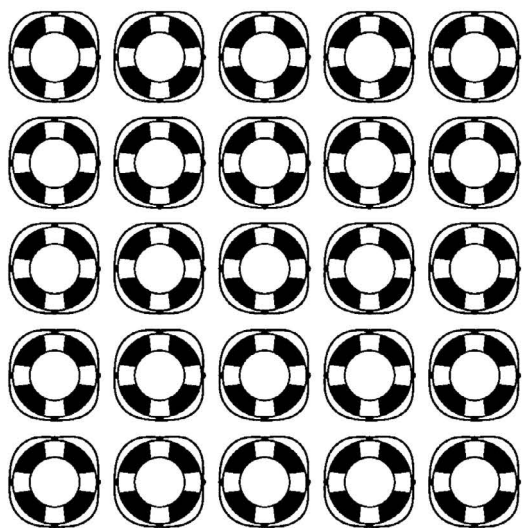
על אף ההתקדמות שהושגה בכמה מקרים, טרם הוזמו החשדות בנוגע לאי-עשיית צדק במקרים של מוות במעצר, וזאת לאור פגמים בחקירות המקרים וליקויים בהליכים המשפטיים.

איטליה הצילה

מעל 100,000

מהגרים מטביעה, במבצע "מארה נוסטרום" ("הים שלנו")

אריתריאה

(מדינת אריתריאה)

ראש המדינה והממשלה: איסאייס אפֶנוֹרְקִי

G15 - קבוצת פוליטיקאים ידועים המוחזקים בכלא מאז 2001 - מתו בכלאם כתוצאה ממחלות שונות, כמו גם כמה מהעיתונאים שנעצרו עמם. כמו כן התקבלו דיווחים שלא אושרו, ולפיהם שמונה אסירים שהוחזקו מאז 2005/2006, ביניהם פקידי מדינה ורופאים, שוחררו באפריל 2014.

חופש דת ופולחן

המשטר אפשר רק למאמיני ארבע הדתות המוכרות - הכנסיות האריתריאית-אורתודוקסית, הרומאית-קתולית והלותראנית, וכן האסלאם - ליהנות מחופש פולחן. מאמיני הדתות האסורות, כולל נוצרים פנטקוסטלים ואוונגלים, המשיכו לסבול ממעצרים שרירותיים, עינויים וגילויי התאכזרות אחרים בגין פולחנם הדתי.

שירות צבאי

כל הגברים והנשים בגילאי 18-50 עדיין היו חייבים בשירות צבאי, ללא כל אפשרות לסירוב מצפוני. כל תלמידי התיכון נדרשו להשלים את שנת לימודיהם האחרונה במחנה האימונים סאווא, דבר השקול למעשה לגיוס ילדים לצבא. תקופת השירות הלאומי הראשונית של שנה וחצי עדיין הוארכה לעתים תכופות עד להודעה חדשה. המגויסים קיבלו שכר זעום ולא ניתנה להם כל אפשרות לבחור את סוג העבודה שהוטלה עליהם במסגרת שיטה המהווה למעשה עבודה בכפייה. העונשים על התחמקות משירות היו קשים, כולל מעצר שרירותי, עינויים וגילויי התאכזרות אחרים. הילדים בסאווא הוחזקו בתנאים מחפירים ונענשו בחומרה על הפרת הכללים.

עינויים והתאכזרות

על פי המדווח, עינויים והתאכזרות המשיכו לשמש במקרים רבים לצורך ענישה, חקירה וכפייה. שיטות נפוצות כללו קשירה בתנחות מכאיבות למשך פרקי זמן ארוכים או מאסר ממושך בתנאי בידוד.

תנאי הכליאה הגיעו עד כדי עונש או יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל. אסירים רבים הוחזקו בתאים צפופים מדי מתחת לפני האדמה או בקונטיינרים ממתכת, לא פעם במדבר, ולפיכך סבלו מתנאי חום וקור קיצוניים. הם לא קיבלו די מזון או מים, ותנאיהם הסניטריים היו מחפירים.

פליטים

נכון לינואר 2014, דיווחה סוכנות הפליטים של האו"ם, UNHCR, על 308,022 פליטים ו-30,038 מבקשי מקלט מדיני מאריתריאה, או 338,129 בסה"כ. כ-3,000 בני אדם ברחו מהמדינה מדי חודש בחודשו.

רשתות מברחים המשיכו להתעמר באריתריאים הנמלטים מארצם, כולל בסודן ובמצרים. קורבנותיהם הוחזקו בשבי, לעתים למשך שנה או יותר, והיו נתונים לאלימות מצד כנופיות פשע שניסו לסחוט כופר ממשפחותיהם. קבוצת

המדינה לא התירה פעילות של מפלגות אופוזיציה, כלי תקשורת עצמאיים, ארגוני חברה אזרחית או קהילות דתיות בלתי רשומות. גיוס לשירות צבאי היה חובה, והשירות הוארך לא פעם ללא הגבלה. אלפי אסירי מצפון ואסירים פוליטיים המשיכו להיעצר באופן שרירותי ולהיכלא בתנאים מחרידים. עינויים וצורות אחרות של התאכזרות, התעללות והשפלה היו תופעות שכיחות. המוני אריתריאים המשיכו להימלט מארצם.

רקע

ב-21 בינואר 2013, השתלטו כמאתיים חיילים על משרד המידע בבירה אסמרה, ככל הנראה בנסיון לבצע הפיכה. מנהל הטלוויזיה הממלכתית אולץ להקריא הודעה בשידור חי ובה דרישות החיילים, כולל שחרור כל האסירים הפוליטיים, יישום החוקה של 1997, ומינוי ממשלת מעבר. השידור נקטע באמצע המסר.

ביולי 2013, זיהתה קבוצת המעקב של האו"ם על סומליה ואריתריאה "סדקים ראשונים בהנהגה המדינית והצבאית" באריתריאה. הקבוצה דיווחה גם על שימוש מתמשך באמצעי כפייה לגביית "מס הגלות" - היטל בגובה 2% מההכנסות הנגבה מאזרחים אריתריאים המתגוררים בחו"ל - בכמה וכמה ארצות. לאחר שמאות אריתריאים טבעו בנסיון להגיע לאי האיטלקי לִמְפֵדוֹזָה באוקטובר 2013, פרסמו ארבעה הגמונים קתולים אריתריאים מכתב במאי 2014. בגילוי נדיר של התנגדות למשטר, הם מתחו ביקורת על המצב הדוחק רבים כל כך לעזוב את ארצם שנה אחר שנה.

אסירי מצפון

אלפים נעצרו באופן שרירותי והוחזקו בבידוד, ללא כתב אישום או משפט מסיבות שונות כגון מתיחת ביקורת על מדיניות הממשלה או פעולותיה, בגין עבודתם כעיתונאים, בשל חשד להתנגדות למשטר, בגין פולחן דתי שלא זכה להכרה ממלכתית, התחמקות משירות צבאי או עריקה, או נסיון לברוח מהמדינה. אחדים נכלאו במקומם של בני משפחה שברחו. ברוב המקרים, קרובי משפחתם של הכלואים לא היו מודעים למקום הימצאם. כמה אסירי מצפון נכלאו ללא כתב אישום או משפט במשך עשרים שנה.

השלטונות התמידו בסירובם שלא לאשר דיווחים על פיהם תשעה מתוך 11 האסירים המשתייכים לקבוצת

הכללית של האו"ם באוקטובר 2013 ו-2014. בקשותיה של הדווחתי המיוחדת להיכנס לאריתריאה לא נענו מאז מינויה ב-2012.

ביוני 2014, הוקמה ועדת חקירה של האו"ם והוטל עליה לחקור במשך שנה את כל החשדות להפרת זכויות אדם באריתריאה שפורטו בדו"חות הדווחית.

המעקב של האו"ם בדיווחה כי זיהתה חשבון בנק בשווייץ ששימש להפקדת תשלומים כאלה.

באפריל 2014, שוחררו 266 פליטים ומבקשי מקלט אריתריאים ממעצרם בג'יבוטי השכנה, והועברו למחנה פליטים בדרום הארץ.

פיקוח בינלאומי

אריתריאה היתה נתונה לפיקוח בינלאומי מוגבר. שילה קית'ארוט', שמונתה באוקטובר 2012 לתפקיד החדש של דווחית מיוחדת של האו"ם לענייני זכויות האדם באריתריאה, הציגה קשת רחבה של בעיות והמלצות בדיווחיה למועצת זכויות האדם של האו"ם ביוני 2013 ו-2014, וכן לעצרת

הפגנת מבקשי מקלט אריתריאים המבקשים לעלות בישראל מודעות למתחולל בארצם.

© Amnesty International

נערכה לבחירות ארציות ב-2015.

חופש הביטוי

השלטונות החריפו את ההגבלות על חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות בכל רחבי המדינה, במסגרת מה שנראה כמאמץ מתואם למנוע כל שיח עצמאי. הממשלה המשיכה להשתמש בשירות המודיעין והבטחון הלאומי (NISS) ובמנגנוני בטחון אחרים כדי לעצור באופן שרירותי את אלה שנחשבו ליריבי מפלגת הקונגרס הלאומי השלטת, לצנזר את כלי התקשורת, לסגור פורומים ציבוריים ולשתק מחאות. המעצר השרירותי של פעילים, מגני זכויות אדם ובכירים באופוזיציה נמשך ללא הפוגה. ההגבלות הללו פגעו קשות בפעילויות החברה האזרחית ומנעו דיון ציבורי משמעותי בחוקתה החדשה של סודן, שעל פי הכרזת הממשלה תתבסס על דין השריעה.

עיתונים המשיכו להיסגר ולהיות נתונים לצנזורה בני פרסומים שנחשבו כביקורת נגד מפלגת הקונגרס הלאומי השלטת. עיתונאים קיבלו איומים מה-NISS, שגם החרימם מהדורות מודפסות שלמות וגרם בכך נזק כספי ניכר לעיתונים. על פי המדווח, מהדורותיהם של 18 עיתונים הוחרמו חזר והחרם בחודשים ינואר-ספטמבר. עד סוף השנה, החרימו השלטונות עיתונים ב-48 מקרים נפרדים. היומון העצמאי אל-ג'רידה הוחרם באופן שרירותי בידי NISS ב-24 בספטמבר. עד סוף השנה, נאסרה הוצאתו לאור בידי NISS תשע פעמים. ב-6 ביוני, נסגר העיתון א-סיהא בידי NISS עד להודעה חדשה.

הממשלה גם ביטלה את האיסורים שהוטלו על שלושה עיתונים. ב-29 בינואר, הסירה הממשלה צו סגירה של שנתיים שהוטל על העיתון ראי א-שעב, המזוהה עם מפלגת הקונגרס העממי. צו הסגירה שהוטל על א-טאיאר הוסר ב-5 במרץ. צו הסגירה שהוטל ב-3 במאי 2012 על אל-מידאן, המזוהה עם המפלגה הקומוניסטית הסודנית, הוסר ב-6 במרץ.

תאג' א-דין עַגְרִה, פעיל ובלוגר בן 23 מדפור, שוחרר מכלאו ב-11 במאי. הוא נעצר בידי NISS בחרטום ב-26 בדצמבר 2013 לאחר שמתח ביקורת מילולית נגד הנשיא עומר אל-בשיר ועמיתו מצי'אד אידריס דְּבִי, במהלך מסיבת עיתונאים משותפת שקיימו. על פי המדווח הוא עונה בכלאו.

סכסוך מזוין דרפור

הפרות זכויות אדם נמשכו בהיקף נרחב לאורך השנה בכל רחבי החבל. אזרחים בהמוניהם נעקרו מבתייהם כתוצאה מהתנגשויות בין קהילות עוינות ומתקפות של מיליציות פרו-ממשלתיות וארגוני אפוזיציה חמושים.

בסוף פברואר, פרסו השלטונות לוחמי RSF בדרפור.

סודן

הרפובליקה של סודן

ראש המדינה והממשלה: עומר חסן אחמד אל-בשיר

חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות הוגבלו באופן חמור, וננקטו צעדים קשים נגד כלי התקשורת, השיח הציבורי והפגנות. הסכסוכים האלימים באזורי דרפור, דרום קורדופאן והנילוס הכחול המשיכו לעקור המונים מבתייהם ולגרור לאבידות בקרב אזרחים; כל הצדדים לסכסוכים אלה הפרו זכויות אדם. הכוחות המזוינים של סודן היו אחראים להרס מבנים אזרחיים כולל בתי ספר, בתי חולים ומרפאות באזורי הסכסוך, והגבילו את גישתם של ארגונים הומניטריים לאזרחים שנעקרו מבתייהם או הושפעו מפעולות האיבה בדרכים אחרות.

רקע

בינואר, הודיע הנשיא עומר אל-בשיר על תכניותיו להביא לשלום בסודן ולהגן על הזכויות המעוגנות בחוקה באמצעות "דיאלוג לאומי", שיהיה פתוח לכל המפלגות ואפילו לארגונים חמושים. באפריל הוא הוסיף לכך הבטחה לשחרר את כל האסירים הפוליטיים. אולם על אף הודעתו זו, נמשכו ההגבלות הנרחבות על חופש הביטוי, ההתאגדות וההתכנסות, ופגעו בכל נסיון משמעותי לקיים דיאלוג לאומי. הדיאלוג הלאומי פסק בעקבות מעצרו של א-סאדק אל-מהדי, מנהיג מפלגת אומה הלאומית (NUP), בעקבות הצהרותיו בנוגע למיליציות הפרו-ממשלתיות המכונות "כוחות להתערבות מהירה" (RSF), אותן האשים בפשעים נגד אזרחים.

באוגוסט, חתמו מפלגת אומה והחזית המהפכנית של סודן על הצהרת פריס, הודעה משותפת שקראה לרפורמות מקיפות בסודן. שתי המפלגות הודיעו כי יחרימו כל בחירות כלליות שיתקיימו בעתיד אלמלא תוקם קודם לכן ממשלת מעבר כדי "להקנות חירויות ציבוריות" ולשים קץ לסכסוכים המתמשכים באזורי דרפור, הנילוס הכחול ודרום קורדופאן. מפלגת הקונגרס הלאומי השלטת סירבה להכיר בהצהרת פריס.

הסכסוכים בדרפור, דרום קורדופאן והנילוס הכחול נמשכו ללא הפוגה. כוחות הממשלה והמיליציות התומכות בהם המשיכו להפר את זכויות האדם ואת החוק ההומניטרי הבינלאומי ופגעו באזרחים לאורך השנה בכל שלושת האזורים הללו, הפרות שהתפשטו גם למחוז צפון קורדופאן. בדרפור המשיכה הממשלה להיכשל בהגנתה על אזרחים במהלך הסלמה בלחימה על אדמות ומשאבי טבע אחרים. בין ארגוני הלוחמים, שרובם המכריע ממוצא ערבי, השתתפו מיליציות תומכות בממשלה. הממשלה

תושבים להימלט מבתייהם.

סודן המשיכה להכביד על גישתם של ארגונים הומניטאריים לאזורים שבשליטת SPLA-North. שני הצדדים לסכסוך לא עמדו בחובתם לאפשר גישה הומניטארית.

חופש ההתכנסות

על אף הקריאות הפומביות לדיאלוג לאומי ולהסדר פוליטי, סודן המשיכה להטיל הגבלות על הפעילויות הלגיטימיות של מפלגות אופוזיציה והחברה האזרחית בכלל. ב-8 במרץ, מנע NISS מכ-30 עמותות לציין את יום האשה הבינלאומי בבירה חרטום.

ב-11 במרץ נהרג עלי אבאקאר מוסא מירי כוחות הבטחון, שפתחו באש במהלך הפגנה באוניברסיטת חרטום. ההפגנה התקיימה מייד בתום דיון ציבורי שארגנה התאחדות הסטודנטים של דרפור בעניין ההסלמה באלימות בדרום דרפור. הסטודנטים צעדו לשער האוניברסיטה הראשי, שם נתקלו בשוטרים, אנשי NISS ומיליציות סטודנטים. שירותי הבטחון ירו עליהם גז מדמיע, כדורי גומי ותחמושת חיה.

ב-15 במרץ, אסרו השלטונות על כוחות הקונצנזוס הלאומי – קואליציה של 17 מפלגות אופוזיציה – לקיים אירוע ציבורי בצפון חרטום והציבו מאות סוכני בטחון כדי למנוע את קיומו. ב-1 במאי, דחתה המועצה הממשלתית לענייני מפלגות את בקשת המפלגה הרפובליקנית להירשם כחוק; מפלגה זו נחשבה כופרת בגלל דעותיה המתקדמות בנוגע לאסלאם. מייסד המפלגה, מחמוד מוחמד טהא, הוצא להורג בעוון כפירה עוד בשנת 1985.

ב-29 במאי, ב-13 ביוני וב-17 באוגוסט, סירבו השלטונות לאשר לפעילים פוליטיים ולפעילי חברה אזרחית להגיש מזכרים בנוגע להפרות של זכויות אדם על ידי הממשלה ולשכת נציבות זכויות האדם הלאומית של סודן בחרטום.

ב-28 באוגוסט, מנעו כוחות הבטחון בכוח ממפגינות לתבוע את שחרורן של אסירות פוליטיות מול כלא הנשים באומדורמן. שירותי הבטחון עצרו 16 פעילות והשתמשו בגז מדמיע ואלות כדי לפזר את ההפגנה.

שלושה מנהיגים פוליטיים בכירים נעצרו בגין התבטאויות פוליטיות או השתתפות בפעילויות פוליטיות לא אלימות. ב-17 במאי, נעצר א-סאדק אל-מהדי, ראש הממשלה לשעבר ומנהיג NUP שבאופוזיציה, לאחר שהאשים את RSF בהפרת זכויות ובהתעללות באזרחים. הוא שוחרר ב-15 ביוני בלא שהוגש נגדו כתב אישום. ב-8 ביוני, נעצר מנהיג מפלגת הקונגרס הסודאני אברהים א-שייח' עבד-אל-רחמן בנוהד שבמערב קורדופאן בעקבות ביקורת שמתח על RSF. ב-15 בספטמבר, שוחרר אף הוא ללא כתב אישום. מריאם א-סאדק אל-מהדי, סגנית ראש

רבים ממגויסי כוחות אלה הם לוחמים לשעבר במיליציות ג'נג'אויד שהיו אחראיות בעבר להפרות חמורות של זכויות אדם, כולל מעשי רצח ואונס. מיליציות RSF החריבו עשרות כפרים וגרמו לעלייה משמעותית במספר העקורים והאבדות בקרב האזרחים.

בחודשים ינואר-יולי נעקרו מבתייהם כ-388,000 מתושבי דרפור, וזאת בנוסף לשני מיליון שאיבדו את בתייהם מאז פרץ הסכסוך בחבל ארץ זה ב-2003. רבים מהעקורים הפנימיים הללו התגוררו באזורים מרוחקים בהם קיבלו סיוע הומניטרי מועט, אם בכלל, והיו חשופים להתקפות, חטיפות ואלימות מינית. ב-22 במרץ, הותקף מחנה העקורים חור אַבְצָ'ה בדרום דרפור בידי קבוצת חמושים שבזזו ושרפו אותו עד אפר.

הממשלה המשיכה להגביל את הגישה של האיחוד האפריקאי, משלחת האו"ם לדרפור (UNAMID) וארגונים הומניטאריים לאזורי העימות בחבל. בפברואר, הושעו עיקר פעילויות הצלב האדום בדרפור, בעוד שנציגויותיהם של ארגונים אחרים, כגון הסוכנות לשיתוף פעולה ופיתוח טכני (ACTED), נסגרו.

ב-2 ביולי, הודיע מזכ"ל האו"ם באן קי מון על בדיקה של החקירות והביקורות על תפקוד UNAMID שנערכו במהלך השנתיים האחרונות. הצעד ננקט בעקבות האשמות כי עובדי UNAMID טיחו מקרים של הפרות זכויות אדם בדרפור. ממצאי הבדיקה לא מצאו ראיות שיתמכו בטענות, אך הממצאים חושפים כי UNAMID פעל במגמה של אי-דיווח ותחזוק שקט במדיה בתקירות המערבות הפרות זכויות אדם.

דרום קורדופאן והנילוס הכחול

הסכסוך המזוין בין כוחות הממשלה לבין צבא השחרור של העם הסודאני-צפון (SPLA-North) נמשך במחוזות דרום קורדופאן והנילוס הכחול, ולווה בהתקפות חסרות הבחנה של שני הצדדים. הכוחות הסודאניים הפציצו והפגינו אוכלוסיה אזרחית בכפרים ללא הבחנה. הם גם השתמשו במיליציות אוהדות לצורך מתקפות קרקעיות, כולל RSF. מיליציות אלו גם ביצעו הפרות של זכויות אדם.

רבים מלמעלה ממיליון העקורים שאיבדו את בתייהם בשלוש שנות הסכסוך נותרו בסודן. יותר מ-200,000 חיו במחנות פליטים בדרום סודן או באתיופיה.

ב-14 באפריל הודיעו השלטונות כי פתחו במבצע צבאי שכונה "קיץ מכריע" במטרה "לשים קץ לכל ההתקוממות" בדרום קורדופאן, בנילוס הכחול ובדרפור. מתחילת המבצע, ביצעו הכוחות המזוינים של סודן הפצצות מתמשכות בקא ודה, עיר גדולה במחוז הייבאן, ובסביבותיה וכן הפציצו והפגינו יעדים במחוזות אום דֶרְיִין וְדֶלְאמי, והרסו בתי ספר, מרפאות, בתי חולים ומבנים אזרחיים אחרים, וכן אילצו

אסירים משוחררים דיווחו כי סבלו מעינויים ומגילויי התאכזרות אחרים בעת שהותם בכלא.

חופש ההתאגדות

ב-23 ביוני, ביטל משרד המשפטים את רשיון הפעילות של מרכז סלמה למשאבי נשים - ארגון מוביל לזכויות האשה בסודן - והחרים את נכסיו.

UNP, נעצרה בחרטום ב-11 באוגוסט לאחר שהשתתפה בשיחות בפרס בין מפלגתה לבין החזית המהפכנית הסודנית; היא שוחררה חודש לאחר מכן, גם היא ללא כתב אישום.

בנסיון לסכל סדרת אירועים שאורגנו לציון מותם של מפגינים בספטמבר 2013, ביצע NISS סידרה של מעצרי מנע בין ה-17 ל-23 בספטמבר, בהסתמך על סמכויות שמוקנות לו על פי חוק. שבעים העצורים שוחררו ללא כתב אישום בתחילת אוקטובר.

אלפי אנשים מוצאים מחסה באזור בטוח הצמוד לבסיס משימת האו"ם בדברפור (UNAMID), לאחר שברחו מכפרים שהותקפו.

© Hamid Abdulsalam, UNAMID
flic.kr/p/q2kjPF

עם קהל תומכיהם בנוגע למבנה של ממשלת מעבר. ההחלטה שבה וחייבה את הצדדים לשים קץ למעשי האלימה, וקבעה כי כל הפרה נוספת של הסכם שביתת הנשק תביא לידי הקפאת נכסים, איסורי נסיעה ואמברגו נשק. עוד הסמיכו מנהיגי IGAD את מדינות האזור להתערב במישרין בדרום סודן כדי להגן על חיי אדם ולהשיב את השקט על כנו.

ב-24 בדצמבר 2013, אישרה מועצת הבטחון את הגדלת כוחה הצבאי של משלחת האו"ם לדרום סודן (UNMISS) עד ל-12,500 חיילים ואת הגדלת כוח השיטור של המשלחת לתקרה של 1,323 שוטרים. במאי 2014, עדכנה מועצת הבטחון את המנדט של UNMISS כך שתתמקד מאותה עת בהגנה על אזרחים, פיקוח וחקירה בנושאי זכויות אדם, יצירת התנאים למתן סיוע הומניטרי, ותמיכה ביישום הסכם שביתת הנשק.

במרץ 2014, הקים האיחוד האפריקאי ועדת חקירה, אך נכון לסוף אותה שנה, הדו"ח הסופי שלה טרם פורסם. מועצת האיחוד לשלום ובטחון (PSC) גינתה שוב ושוב את הרג האזרחים והפרות הסכם שביתת הנשק מה-23 בינואר על ידי שני הצדדים לסכסוך. המועצה גם ביטאה את נכונותה, בכפוף להמלצת IGAD, להטיל סנקציות ממוקדות וצעדים נוספים כנגד כל צד שיפגע במאמץ להגיע ליישוב הסכסוך.

עימות צבאי פנימי

הן כוחות הממשלה והן כוחות האופוזיציה התעלמו במופן מכללי המשפט ההומניטרי הבינלאומי. ארגונים חמושים אחרים, כולל "הצבא הלבן" שתמך באופוזיציה והתנועה הסודאנית לצדק ושוויון (JEM) שלחמה לצד הממשלה, הפרו אף הם את כללי המשפט ההומניטרי הבינלאומי.

בימים שלאחר פרוץ הקרבות בג'ובה, רדפו חיילי הממשלה והרגו בני אדם על בסיס מוצאם האתני והעדפותיהם הפוליטיות המשוערות. מאות אזרחים וחיילי ממשלה בני נאָר שנתפסו או פורקו מנשקם או לא היו מעורבים בקרבות מכל בחינה אחרת הוצאו להורג, בעיקר בידי חיילים בני דינקה. בני נואר רבים נהרגו בתוך בתיהם או בסמוך להם. כמה מהם נתפסו בבתייהם או ברחוב, נחטפו ומאוחר יותר הומתו במקומות אחרים. באחד המקרים, יותר מ-300 גברים הומתו בתחנת משטרה בג'ובה.

הצדדים הלוחמים תקפו אזרחים שמצאו מקלט בבתי חולים ובמקומות פולחן. לדוגמה, לאחר שכוחות הממשלה שבו והשתלטו על העיירה בור ב-18 בינואר, נמצאו גופותיהן של 18 נשים, כולן בנות דינקה, בתוך ומסביב למתחם קתדרלת סנט אנדרו. כפי הנראה הן נפלו קורבן למתקפה של כוחות אופוזיציה. שרידיהם של 15 גברים ונשים נמצאו בבית חולים בעיירה. כשכוחות האופוזיציה תקפו את מאלאקאל בפעם השלישי באמצע פברואר, הם

דרום סודן

(הרפובליקה של דרום סודן)

ראש המדינה והממשלה: סאלוה קיר מאיאדיט

העימות הצבאי הפנימי שפרץ בדרום סודן בדצמבר 2013 גרם למותם של רבבות ולהרס ערים שלמות. כ-1.4 מיליון בני אדם היו לעקורים פנימיים ועוד כחצי מיליון נמלטו למדינות שכנות. כארבעה מיליון בני אדם היו על סף רעב, והאו"ם התריע שוב ושוב על העמקת המשבר ההומניטרי עד כדי רעב המוני אם יימשכו הקרבות. על אף הסכם שביתת נשק שנחתם בינואר 2014 ומאמצים מתמשכים של הרשות הבין-ממשלתית לפיתוח (IGAD) למצוא פתרון פוליטי לסכסוך בדרך המו"מ, הקרבות נמשכו לאורך השנה. הסכסוך התאפיין בהתעלמות מוחלטת מזכויות האדם וכללי המשפט ההומניטרי הבינלאומי, ואיש לא קיבל על עצמו אחריות לעוולות שבוצעו במהלך העימות.

רקע

ב-15 בדצמבר 2013, מחלוקת פוליטית בשורות המפלגה השלטת בדרום סודן, תנועת השחרור של העם הסודני (SPLM), הסלימה לכדי עימות צבאי בג'ובה הבירה בין הכוחות הנאמנים לנשיא קיר לבין נאמני סגן הנשיא לשעבר רייק מאצ'אר. עד סוף השנה, התפשטה האלימות למחוזות ג'ונגלי, יוניטי והנילוס העליון.

IGAD, ארגון אזורי בו חברות שמונה מדינות במזרח אפריקה, החל לתווך בין ממשלת דרום סודן לבין צבא/תנועת השחרור של העם הסודני באופוזיציה (SPLA/M) (IO) בינואר 2014. שני הצדדים חתמו על הסכם שביתת נשק ב-23 בחודש, אך ההסכם הופר מייד לאחר שיבש עליו הדיו. לאחר מכן, שבו הצדדים והתחייבו לשביתת נשק ב-5 במאי וחתמו על הסכם ליישוב המשבר ארבעה ימים לאחר מכן, אך הלחימה נמשכה.

ביוני, הורחב מעגל הנושאים-ונותנים בחסות IGAD כדי לכלול בעלי עניין נוספים. אלה כללו מספר מנהיגי SPLM שנעצרו בדצמבר באשמת השתתפות בנסיון הפיכה. שבעה מהם שוחררו בסוף ינואר בעוד שארבעה אחרים הועמדו למשפט בעוון בגידה, אך שוחררו בסוף אפריל לאחר שהממשלה ביטלה את כתבי האישום נגדם. נציגי החברה האזרחית, מפלגות וארגוני דת השתתפו אף הם בשיחות.

IGAD המשיך במאמציו להגיע להסדר פוליטי. ב-8 בנובמבר, פרסמו ראשי המדינות החברות בארגון החלטה ולפיה תינתן לצדדים הלוחמים ארכה בת 15 יום להיוועץ

ב-1 באוגוסט, דנג את'ואי מאווי, יו"ר בפועל של ברית החברה האזרחית של דרום סודן וחבר במשלחת החברה האזרחית לשיחות השלום בתיווך IGAD, נורה בירכו על ידי חמוש אלמוני. בעוד שזהות היורה והמניע לירי עדיין אינם ידועים, התקרית החריפה את אווירת הפחד בקרב פעילי החברה האזרחית, עיתונאים ומגני זכויות אדם.

המערכת המשפטית

חולשותיה של המערכת המשפטית הביאו לכך שכשלה שוב ושוב בכל הקשור בהבאתם לדין של מפרי זכויות אדם. נקודות התורפה שלה כללו העדר מיומנות טכנית בשיטות חקירה, מחסור במומחי זיהוי פלילי, שיבושים מכוונים או התנגדות מצד שירותי הבטחון והממשל והעדר תוכניות לתמיכה בקורבנות ולהגנת עדים.

המערכת המשפטית אף לא הבטיחה הליך נאות ומשפטיים הוגנים. הפרות נפוצות של זכויות אדם כללו מעצר ועיכוב שירותי לחקירה, תקופות מעצר ממושכות בטרם משפט ואי הקפדה על זכות הנאשם לייעוץ משפטי.

שני עובדי UNMISS נעצרו באוגוסט ביד' NSS בוואו (Wau) והועברו לג'ובה. הם הוחזקו במעצר במטה שירות הבטחון עד סוף השנה. לא הוגש נגדם כתב אישום והם גם לא הובאו בפני גורם משפטי מוסמך כלשהו.

העימות המזוין הפנימי החריף את הבעיות הקיימות ממילא במערכת, בפרט במחוזות ג'ונגלי, יוניטי והנילוס העליון. יכולת המשטרה והרשות השופטת לאכוף את החוק נפגמה כתוצאה ממיליטריזציה ועריקה של שוטרים רבים. נציגי הרשות השופטת ומשרד המשפטים עזבו את המחוזות הללו לאחר פרוץ העימות ולא שבו לתפקידם עד סוף 2014.

העדר אחריותיות

הממשלה לא ערכה חקירות שיטתיות, עצמאיות וללא משוא פנים מייד לאחר ביצוע פשעים נגד החוק הבינלאומי והפרות חמורות של זכויות האדם במטרה להגיש תביעה נגד החשודים בהם ולהעמידם לדין.

הנשיא קיר הקים ועדת חקירה בעניין הפרות של זכויות האדם שבוצעו לכאורה במהלך נסיון ההפיכה ב-15 בדצמבר 2013. שמונת חברי הוועדה נבחרו על ידי לשכת הנשיא, פעילותה מומנה על ידי הלשכה והיא נדרשה לדווח ישירות לנשיא. אף דו"ח או עדכון בדבר ממצאיה לא פורסם ברבים עד סוף 2014.

ה-SPLA הקים שתי ועדות חקירה בסוף דצמבר 2013. בפברואר 2014, הודיע SPLA כי כמאה בני אדם נעצרו כתוצאה מהחקירות. עם זאת, כולם נמלטו ב-5 במרץ במהלך חילופי אש בין חיילים בבסיס הצבאי גיאדה שבג'ובה, שם הוחזקו במעצר. בנובמבר, הודיע SPLA כי

התמקדו בבית החולים האוניברסיטאי בעיר, שם מצאו אזרחים מקלט, וירו למוות בכמה מהם, גברים ונשים.

העימות לווה תכופות באלימות מינית. זו כללה מקרים של אונס קבוצתי, ביתור בטנן של נשים הרות ואונס באמצעות מקלות עץ או בקבוקי פלסטיק. לפחות ארבע נערות ששהו בכנסיית "ישו המלך" במאלאקאל נחטפו בידי כוחות האופוזיציה בליל ה-25 בפברואר ונאנסו בקרבת מקום.

כוחות הממשלה והאופוזיציה שרפו בתים, השחיתו והשמידו מתקנים רפואיים ובזזו מוסדות ציבור ורכוש פרטי, כמו גם מאגרי מזון וסיוע הומניטרי. מעשי ביזה והרס החריבו את בור, בָּנְטִי, מאלאקאל ועיירות רבות אחרות. הערכת יוניסף היא כי הצדדים לסכסוך גייסו כ-9,000 ילדים לכוחות מזוינים ומיליציות.

אזרחים נפצעו, נחטפו ונהרגו בתוך בסיסי או"ם או בסמוך להם. ב-19 בדצמבר, כאלפיים נערים חמושים צרו על בסיס UNMISS באַקוּבו שבמחוז ג'ונגלי ופתחו באש, הרגו שני חיילים מכוח השלום וכעשרים אזרחים שמצאו מקלט בבסיס. ב-17 באפריל, בוצעה התקפה מזוינת על בסיס UNMISS בבור שבמהלכה נהרגו יותר מחמישים עקורים פנימיים, גברים ונשים.

הפגיעה בארגוני הסיוע הכבידה באופן משמעותי על הגישה של אזרחים לסיוע מציל חיים. הצדדים לסכסוך תקפו גם עובדי או"ם וארגונים הומניטריים אחרים. לוחמים בכוח ההגנה של מאבאן (נפה במחוז הנילוס העליון) הרגו באוגוסט חמישה עובדי סיוע ממוצא נוארי, כולם גברים. מקום הימצאם של שני עובדי או"ם נוארים שנחטפו באוקטובר בידי כוחות מנהיג מיליצית בני שילוק הפרו-ממשלתית ג'ונסון אולוני עדיין אינו ידוע. בספטמבר, הופל מסוק של UNMISS, ושלושה מאנשי צוותו נהרגו.

חופש ביטוי

השלטונות, ובמיוחד שירות הבטחון הלאומי (NSS), הטרידו ואיימו על עיתונאים ומגני זכויות אדם. שירות הבטחון זימן עיתונאים לחקירה, עצר עיתונאים באופן שירותי וגירש כמה עיתונאים מהמדינה.

במרץ, סגר NSS את אל-מַ'הֶרָה-א-סיאסי, עיתון בשפה הערבית, בעקבות תיאורו את ראשית העימות וראיונות שקיים עם פוליטיקאים ממתנגדי השלטון.

ביוני, פנו אנשי NSS לעורכי מספר עיתונים והורו להם לחדול מפרסום מאמרים הדנים בשיטת הממשל הפדראלית. ב-2 ביולי, נכנסו אנשי NSS למשרדי Juba Monitor והחרימו עותקים של העיתון כיוון שהכי שני מאמרי דעה בשאלת הפדרליזם. כ-15 אנשי NSS החרימו את כל 3,000 העותקים של העיתון The Citizen בבוקר ה-7 ביולי.

ב-8 באוקטובר העביר הפרלמנט חוק שירות בטחון לאומי שצפוי היה לקבל את אישור הנשיא בדצמבר 2014. החוק המוצע מקנה ל-NAA סמכויות נרחבות, כולל הסמכות לעכב ולעצור חשודים ללא ערובות הולמות לפיקוח עצמאי או כנגד ניצול לרעה. פעילי זכויות אדם בדרום סודן וברחבי העולם, כמו גם כמה חברי פרלמנט, קראו לנשיא קיר שלא לאשר את הצעת החוק ולהחזירה לפרלמנט לצורך התיקונים המתחייבים. הפרלמנט גם דן בהצעת חוק עמותות, שיגביל את הזכות לחופש ההתאגדות. הצעת החוק כוללת חובת רישום, אוסרת על עמותות לפעול ללא רישום, והופכת פעילויות וולונטריות המבוצעות ללא תעודת רישום לעבירה פלילית.

המערכת המשפטית לא הגדירה ולא קבעה סנקציות נגד פשעים נגד החוק הבינלאומי, כולל פשעים נגד האנושות ורצח עם. היא גם לא הגדירה עינויים ולא הוציאה אותם מחוץ לחוק. בנוסף לכך, היא לא קבעה זיקה בין אחריות פיקודית או אחריות של דרג גבוה לבין חבות משפטית במקרים של פשעים נגד החוק הבינלאומי.

שניים מתוכם שבו ונעצרו בעוון תפקידם בעוולות שבוצעו בדצמבר. לא נמסר כל מידע בפומבי על זהותם או על ההאשמות נגדם.

ב-30 בדצמבר 2013, קראה PSC להקמת ועדת חקירה של האיחוד האפריקאי לבדיקת הפרות של זכויות אדם ועוולות שבוצעו במהלך העימות המזוין בדרום סודן. המנדט שלה כלל המלצות על אמצעים שיבטיחו אחריות ופיוס. חברי הוועדה, בראשות נשיא ניגריה לשעבר אולוג'גון אובאסאנג'ו, הושבעו לתפקידם במרץ 2014. בדו"ח הביניים שלה מחדש יוני, מסרה ועדת החקירה שהיא עדיין אינה מסוגלת לקבוע אם אמנם בוצעו פשעים נגד החוק הבינלאומי. ועדת החקירה הגישה את הדו"ח הסופי שלה לנציבות האיחוד בספטמבר, אך נכון לסוף שנת 2014 הוא לא פורסם ברבים.

התפתחויות משפטיות

דרום סודן אינה חתומה על אף אחת מהאמנות הבינלאומיות או האזוריות המרכזיות להגנה על זכויות האדם. למרות שהפרלמנט הצביע מספר פעמים בעד אישורן של מספר אמנות והנשיא קיר חתם על מסמכי ההצטרפות, הממשלה לא הפקידה את מסמכי ההצטרפות באופן רשמי, לא בידי האיחוד האפריקאי ולא בידי האו"ם. אמנות אלו היו: האמנה האפריקאית לזכויות אדם ועמים; האמנה בעניין ההיבטים הספציפיים של בעיות הפליטים באפריקה; אמנת האו"ם לזכויות הילד; אמנת האו"ם נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים; ואמנת האו"ם לביעור כל צורות האפליה נגד נשים.

בתים שרופים בעיר מלאקאל
שבדרום סודן; העיר ננטשה כעת
ורובה הרוסה.

© Amnesty International

אוגנדה

(הרפובליקה של אוגנדה)

ראש המדינה והממשלה: יוורי קאגוטה מוסונוני

ההגבלות על חופש הביטוי, ההתכנסות וההתאגדות נמשכו והרשויות השתמשו בחקיקה דכאנית ומפלה כדי לשתק את החברה האזרחית. אפליה ורדיפה של לסביות, הומוסקסואלים, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים (להט"ב) נמשכו, כולל גילויי אלימות. אלימות נגד נשים נותרה חזיון נפרץ, וגברה עוינות המדינה כלפי ארגוני חברה אזרחית ופעילים בתחומי זכויות האדם, ניהול משאבי הנפט, שחיתות וקרקעות.

רקע

עלייתו של הנשיא מוסונוני כמנהיג תנועת ההתנגדות הלאומית (NRM) וראש המדינה שלטה בשיח הלאומי במהלך 2014. בפברואר, העבירה NRM החלטה הקוראת לחברי המפלגה לתמוך בנשיא מוסונוני כמועמד יחיד בבחירות לנשיאות ב-2016. ההחלטה גם קראה למנהיגים אחרים במפלגה שלא לטפח שאיפות לנשיאות. בספטמבר, החליף שר הבריאות והאקאנה רוגנדה את אמאמה מבאבאזי בתפקיד ראש הממשלה.

חופש ביטוי, התכנסות והתאגדות

ההגבלות על חופש הביטוי, חופש ההתכנסות למחאה לא-אלימה וחופש ההתאגדות נמשכו. חוק ניהול הסדר הציבורי (POMA) שנכנס לתוקפו בנובמבר 2013 שימש כדי להטיל הגבלות נרחבות על התכנסויות ציבוריות. הוא הסמיך את המשטרה לאסור על אספות ציבוריות בעלות אופי פוליטי ולפרוק. עצומה שערערה על חוקתיות POMA הוגשה לבית המשפט החוקתי בדצמבר 2013 והדיון בה טרם הסתיים.

ברבעון הראשון של 2014, שימש POMA לפיזור מחאות לא-אלימות שאורגנו כחלק מקמפיין "בחירות חופשיות והוגנות עכשיו" ולמעצר פעילים פוליטיים. לא פעם, לא הוגשו כתבי אישום נגד העצורים. באפריל, קיים צוות היגוי של הקמפיין ישיבה עם שר הפנים. בעקבות הישיבה, המשטרה לא הפריעה לאספות הקבוצה.

ב-26 בפברואר, פיזרה המשטרה הפגנה שקטה שארגנה קואליציית "די להטרדות חצאית המיני" מחוץ לתיאטרון הלאומי בבירה קמפאלה, לאחר שהכריזה עליה ככינוס בלתי חוקי.

ב-22 במרץ השתמשה המשטרה בגז מדמיע וירתה תחמושת חייה באוויר כדי לפזר את הצועדים למקום כינוס של קמפיין "בחירות חופשיות והוגנות עכשיו" בעיר מב

אלה במזרח המדינה. המשטרה טענה שמארגני הכינוס לא הודיעו עליו מראש כנדרש עפ"י POMA.

ב-27 במרץ מנעה המשטרה מההגמון זאק נירינג'יה, לשעבר סגן ההגמון הראשי של קמפאלה ופעיל המאבק בשחיתות, מלנאום באוניברסיטת קאבאלה שבמערב אוגנדה ולהשתתף בשידור מתוכנן בתחנת הרדיו המקומית "קול קיג'י". המשטרה מסרה לאמנסטי אינטרנשיונל כי פעלה כך כיוון שההגמון לא קיבל מהאוניברסיטה היתר לקיים מפגש בתחומה וכי שידור הרדיו המתוכנן עלול היה לעורר אלימות.

במהלך השנה מנעה המשטרה הפגנות שקטות של קבוצת צעירים חסרי עבודה המכונים "אחוות המובטלים". ב-17 ביוני, נעצרו שני חברים באחוה, נורמן טומוהימב יסה ורוברט מאיאנג'ה, לאחר שנכנסו לבניין הפרלמנט עם שני חוזירים כדי למחות נגד השחיתות והאבטלה הגבוהה בקרב צעירים. לאחר מעצרים, הם הואשמו בהסגת גבול פלילית ובעבירות אחרות. ב-4 באוגוסט, נעצרו תשעה מחברי האחוה כשנשאו ארון מתים במהלך הפגנה מול אנדרטת העצמאות בקמפאלה. הם הואשמו בהשתתפות בכינוס בלתי חוקי. באוקטובר, נעצרו טומוהימביסה ומאיאנג'ה לאחר הפגנה נוספת בקמפאלה בה נעשה שימוש בגורי חזיר.

ביוני, פסק בית המשפט העליון בעתירה נגד החוקיות של סגירתה בכוח של סדנת פעילי להט"ב בעיר אנטבה הסמוכה לבירה בפברואר 2012. העותרים טענו כי הפעולה, עליה הורה השר לענייני אתיקה ויושרה, הפרה את זכויותיהם, כולל חופש הביטוי, חופש ההתכנסות למחאה שקטה וחופש ההתאגדות. בית המשפט העליון פסק כי זכויות העותרים לא הופרו בניגוד לחוק וכי נטלו חלק בקידום "התנהגויות הומוסקסואליות" המוגדרות בחוק העונשין כעבירה על כללי המוסר.

זכויות להט"ב

בפברואר, אישר הנשיא מוסונוני בחתימתו את חוק המאבק בהומוסקסואליות (AHA) שהוצע עוד ב-2009. באוגוסט, קבע בית המשפט החוקתי כי החוק בטל ומבוטל כיוון שלא היה קוורום בפרלמנט בעת ההצבעה עליו. גילויי אפליה, מעצרים שרירותיים, רדיפה אלימות נגד להט"ב נמשכו במהלך חמשת החודשים בהם היה החוק בתוקף. ארגונים לתמיכה בלהט"ב דיווחו על עלייה חדה במספר המעצרים של להט"ב במהלך אותה תקופה. כמה להט"ב נעצרו בידי המשטרה כשדיווחו על פשע או כשביקרו חברים או מכרים עצורים. רבים מהם הוחזקו ללא כתב אישום מעבר למגבלת הזמן הקבועה בחוקה - 48 שעות. העצורים דיווחו כי סבלו התאזרות במתקני המעצר, כולל תקיפות גופניות ומיניות, הפשטה בכוח, גיפוף ובדיקות פולשניות. כמה טרנסג'נדרים הופשטו והוצגו על ידי המשטרה בעירום מלא מול כלי התקשורת. כמה עצורים נשאי HIV

לבוש בלתי צנוע בתחומי.

לא קיבלו את התרופות שנוקדו להן.

טרם הסתיים הדיון בעתירה ממאי שערערה על חוקתיות APA. התחייבותו של ראש הממשלה דאז בפברואר לבחון מחדש את החוק לא מולאה עד סוף השנה.

הזכות לבריאות - גישה לטיפול איידס

ביולי, אישר הנשיא מוסוני בחתימתו את החוק למניעה ופיקוח על HIV/איידס. החוק הגדיר הדבקה בנגיף האיידס וחשיפה לו כפשע וכן חייב בדיקות לאיתור HIV. החוק התיר הפרות בלתי מוצדקות של הזכות לחסיון רפואי. עמותות מקומיות ובינלאומיות העלו את החשש כי נשים בפרט יושפעו מיישום החוק לרעה.

מגיני זכויות האדם

ארגוני חברה אזרחית ופעילים בתחומי זכויות האדם, ניהול משאבי הנפט, שחיתות וקרקעות המשיכו להיות נתונים לאיומים על עבודתם. משרדי עמותות ועובדיהן היו נתונים למעקב ומספר ארגונים דיווחו כי קיבלו איומים. משרדי מספר ארגונים, כולל Action Aid Uganda, יוזמת הקרן לזכויות האדם, רשת זכויות האדם-אונגדה (HURINET-U), והקואליציה למאבק בשחיתות באונגדה נפרצו על ידי גורמים לא מזוהים. ככל הנראה, הפריצות נועדו להשיג מידע על פעילות הארגונים בתחומי זכויות האדם וניהול משאבי המדינה. חקירות המשטרה ברוב מקרי הפריצה טרם הסתיימו עד סוף השנה.

בליל ה-5 במאי, נפרצו משרדי HURINET-U. שרת, 29 מחשבים, מצלמות משרדיות, כספות ומצלמות אבטחה נגנבו. בליל ה-17 במאי, נפרצו משרדי ברית אדמות אונגדה ונגנבו מהם מסמכים, מחשבים ומצלמות.

עתירה נגד חוקתיות החוק המתקין לרישום עמותות שהוגשה ב-2006 טרם הגיעה לידי הכרעה. הצעות שהועלו ב-2013 לתיקונים נוספים בחוק העמותות במטרה להרחיב את השליטה הממשלתית במימון עמותות ופעילותן טרם אושרו על ידי הקבינט. הרשויות הציעו גם מדיניות חינוך לאזרחות שאם תאושר תגרום לכך שכל תוכנית לימוד בתחום האזרחות - כולל זכויות האדם - תחויב באישור מוסמך ברמה המחוזית. החוק יאפשר להשעות פעילותן של עמותות שהפרו את תנאי המדיניות למשך ששה חודשים, לבטל את האקדריטציה שלהן או אפילו להוציאן אל מחוץ לחוק.

המשטרה וכוחות הבטחון

ביולי, ביצעו קבוצות של חמושים התקפות אלימות בעיקר על תחנות משטרה במחוזות בוג'יבוג'יו, קאססה ונטורוק. לפחות 65 בני אדם נהרגו בהתקפות, כולל אזרחים, כמה מהתוקפים, שוטרים וחיללים. בעקבות פרוץ הסכסוך האלים בדרום סודן, נשלחו כוחות אונגדים לבירה ג'נבה בדצמבר 2013, לבקשת ממשלת המדינה. בינואר,

הרשויות גם תקפו ארגונים שסיפקו שירותים ללהט"ב. במרץ, הן השעו את פעילות "פרויקט חוק הפליטים" (RLP) במחנות וביישובי פליטים עד לסיומה של חקירה בחשד שהארגון מעודד הומוסקסואליות כביכול, עבירה לפי AHA. במאי, הורחבה ההשעיה כדי לכסות את כל עבודת הארגון עם פליטים ומבקשי מקלט. ההשעיה נותרה על כנה גם לאחר שבית המשפט החוקתי ביטל את AHA.

ב-3 באפריל, פשטה המשטרה על "פרויקט וולטר ריד" באוניברסיטת מאקארה בקמפאלה, פרויקט לחקר נגיף האיידס בשיתוף התוכנית לחקר HIV של צבא ארה"ב. עובד אחד נעצר בחשד ל"גיוס הומוסקסואלים", אך שוחרר לאחר מכן. המרפאה נסגרה זמנית.

החוק למאבק בהומוסקסואליות נתן לגיטימציה לעוולות ואלימות של גורמים אזרחיים נגד להט"ב, שלרוב לא באו על עונשם. טרנסג'נדרית אחת נהרגה ואחרת נאנסה. פינויים, איומים וסחיסות היו העוולות העיקריות נגד להט"ב. האיום הגובר גרם ללהט"ב רבים להימלט מאונגדה. החוק הגביל את יכולתם של להט"ב לקבל טיפול רפואי, ובפרט טיפול באיידס ומחלות מין אחרות. במהלך חיובי שיצא מכלל זה, פרסם משרד הבריאות ביוני הנחיה שאישרה את מחויבות הממשלה לספק שירותי בריאות ללא אפליה, ובכלל זה אפליה על רקע נטייה מינית.

באוקטובר, פסל בית משפט שלום בקמפאלה את כתבי האישום נגד מוקיסה קים, הומוסקסואל, ונגד מוקאסה ג'יקסון, טרנסג'נדרית, לאחר שהתביעה לא אישרה שהיא מוכנה להמשיך במשפט, על אף פניות חוזרות ונשנות. קים הואשם ב"מגע מיני שלא כדרך הטבע", וג'יקסון הואשמה כי התירה לגבר לקיים מגע כזה - שתיהן עבירות על חוק העונשין.

אלימות נגד נשים ונערות

ב-6 בפברואר, אישר הנשיא מוסוני בחתימתו את חוק המאבק בפורנוגרפיה (APA). מייד לאחר מכן, נשים שלבשו בגדים בלתי צנועים כביכול הותקפו, הופשטו והוכו על ידי אספסופים ברחובות. המשטרה דיווחה על ארבע תקריות בקמפאלה, אך לא תיעדה אותן וגם לא את פרטי הקורבנות בתיקים פליליים רשמיים, וודאי שלא עצרה את האחראים לתקיפות.

גם שוטרים השתמשו ב-APA כדי להטריד נשים. בפברואר, נאסר זמנית על פיישנס אקומו - עיתונאית ופעילת זכויות אדם - להיכנס לתחנת המשטרה נאגורו בגלל אורח לבושה. באותו החודש, איימה המשטרה על ליליאן דראבן - עורכת דין מקמפאלה - במעצר בגלל אורח לבושה בבית המשפט נאקאווה בבירה. הנהלת בית המשפט העליון של מחוז מרכז בנאקאווה תלתה שלט המזהיר כי ייאסר על

מפקד LRA לשעבר תומס קווילו, שכפר ב-2011 ב-ICC באשמות רצח, הרג מכוון ועבירות אחרות שבוצעו במהלך הסכסוך בצפון אוגנדה נותר במעצר בהמתנה למשפטו. ערעור הממשלה נגד הכרעת בית הדין החוקתי כי קווילו זכאי לחנינה בכפוף לחוק החנינות משנת 2000 טרם הוכרע בבית המשפט העליון. הדיון בתלונה שהגיש קווילו לנציבות האפריקאית לזכויות אדם ועמים על המשך מעצרו בידי ממשלת אוגנדה טרם הוכרע אף הוא.

הוצבו כוחות אוגנדים בבור שבמחוז ג'ונגליי, שם תמכו בנסיבותיהם של שלטונות דרום סודן להשיב לעצמם את השליטה בעיר מידי כוחות האופוזיציה (ר' דו"ח דרום סודן). כוחות אוגנדים נשארו בדרום סודן לאורך כל שנת 2014.

משפט בינלאומי

צווי המעצר שהוציא בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג (ICC) ב-2005 נגד ג'וזף קוני, מנהיג צבא ההתנגדות של האל (LRA) ושלושה ממפקדיו נותרו בתוקף. הארבעה טרם נעצרו עד סוף השנה.

הפגנה למען זכויות להט"ב באוגנדה

© Amnesty International

פומביות שהשמיעו בכירים ברואנדה לאחר מותו, כולל הנשיא קאגאמה, הצדיקו הריגת בוגדים.

באוגוסט, הרשיע בית משפט בדרום אפריקה ארבעה נאשמים בנסיון להתנקש בחייו של קאיומבה ניאמאסה, חבר RNC שגלה מארצו ולשעבר הרמטכ"ל. השופט צוטט בתקשורת כאומר שהאחראים העיקריים לנסיון ההתנקשות טרם הובאו לדיון.

מגיני זכויות אדם

מגיני זכויות אדם סבלו מנסיונות הפחדה, התקפות ואיומים אישיים, כמו גם מהערמת קשיים בירוקרטיים. המרחב לביקורת של החברה האזרחית על מצב זכויות האדם ברואנדה כמעט ולא היה קיים. קהילת זכויות האדם נותרה מוחלשת, ורבים ביטאו עמדות פרו-ממשלתיות במקום עבודתם או נקטו צנזורה עצמית כדי להימנע מרדיפה של השלטונות.

באוגוסט, פרסם ארגון "שקיפות בינלאומית" (TI, שבי"ל) דיווח על הסיכונים שחווים עובדי ברואנדה. עפ"י הדוח, אדם חמוש ניסה להיכנס למשרדה ב-29 ביולי ובמקרה אחר, דיווח אחד מעובדיו על איומים שקיבל בביתו. ההתנקשות בחייו של עובד הארגון גוסטב מאקונגה ביולי 2013 הרתיעה פעילים אחרים שעבדו על נושאים רגישים מבחינת המשטר, כמו שחיתות.

ב-8 באוגוסט פסק בית המשפט העליון של נפת ניארה נגנה במחוז קיגאלי כי הוועד המנהל הנוכחי של הליגה הרואנדית לקידום ולהגנה על זכויות האדם (הידועה בקיצור בצרפתית, LIPRODHOR) צריך להישאר על כנו. העתירה הוגשה בידי נשיא הליגה לשעבר שהודח ביולי 2013 במהלך שנהנה מתמיכת מועצת המשילות של רואנדה, הגוף הרשמי האחראי על מעקב וקידום הניהול התקין ברואנדה. העותר ערער על פסק הדין.

אסירים פוליטיים

בעקבות דחיית ערעורה בדצמבר 2013, נשארה ויקטואר אינגאביירה, נשיאת מפלגת הכוחות הדמוקרטיים המאוחדים (FDU-Inkingi) בכלא המרכזי של קיגאלי, והמשיכה לרצות עונש מאסר של 15 שנה בגין עבירות הקשורות לטרור ולביקורת נגד המשטר. כמה מהראיות ששימשו להרשיעה היו קשורות למימוש זכותה הלגיטימית לחופש הביטוי. אינגאבירה חזרה לרואנדה בינואר 2010 לאחר 16 שנות גלות באירופה.

ברנאר נטאגאנדה, נשיא המפלגה הסוציאליסטית אימברקאורי (PS-Imberakuri) שוחרר מכלא מפאנגה לאחר ארבע שנות מעצר ומאסר. ב-2011, הוא הורשע ב"פלגנות" לאחר שתקף בנאומיו את מדיניות הממשלה לקראת הבחירות 2010, בפגיעה בבטחון המדינה ובנסיון לתכנן "הפגנה בלתי חוקית".

רואנדה

(הרפובליקה של רואנדה)

ראש המדינה: פול קאגאמה

ראש הממשלה: אנאסטאסה מוקוקו

(החליף את פייר דמיין האבומורמי ביולי)

הרשויות ברואנדה המשיכו להטיל הגבלות בלתי סבירות על חופש הביטוי וההתאגדות. אזרחי רואנדה לא היו חופשיים לבטא ביקורת בנוגע לסוגיות רגישות מבחינת השלטונות, ועיתונאים, מגיני זכויות אדם ואנשי האופוזיציה המשיכו לסבול מדיכוי. דווח על מעצרים בלתי חוקיים שביצע המודיעין הצבאי, ומקרי עינויים מהעבר לא נחקרו.

רקע

ב-2014 צוין יום השנה העשרים לרצח העם ברואנדה, בו מתו כ-800,000 בני טוטסי והוטו שהתנגדו לממשלה. אירועים לציון זכר הקורבנות ברחבי העולם שבו והדגישו את חובתה של הקהילה הבינלאומית להמשיך ולשפר את תגובתה למעשי טבח בטרם יתדרדרו לממדים של השמדה המונית.

הצמיחה הכלכלית ותהליכי הפיתוח נמשכו. יחד עם זאת, הזירה הפוליטית נשלטה עדיין בידי מפלגת השלטון, החזית הפטריוטית של רואנדה (RPF), ללא כל אופוזיציה של ממש. השלטונות המשיכו להגיב בחומרה נגד כל ביקורת, בפרט בנוגע לנושאי זכויות אדם.

ביוני, ציינה קבוצת המומחים של האו"ם בדו"ח שפרסמה כי גורלם של הלוחמים לשעבר והקאדרים הפוליטיים של תנועת ה-23 במרץ (M23) טרם הוכרע, כולל גורלם של כמה בודדים שברחו ממחנות ברואנדה. רבים מאנשי המיליציה נמלטו לרואנדה בעקבות תבוסתם מידי כוחות הרפובליקה הדמוקרטית של קונגו (DRC, לשעבר זאיר) בסוף 2013.

בסוף יולי, ביצע הנשיא קאגאמה חילופי תפקידים בקבינט, ובין היתר החליף את ראש הממשלה האבומורמי. נשיא הסנאט, ז'אן-דאמאסן נטאקוריריאוי, התפטר בספטמבר.

התנקשויות פוליטיות בחו"ל

ממשלת רואנדה הכחישה כל קשר להתנקשויות נסיונות התנקשות במתנגדים פוליטיים מחוץ למדינה.

ב-1 בינואר, נמצאה גופתו של פטריק קאנג'יה, חבר מוביל בארגון האופוזיציה הקונגרס הלאומי של רואנדה (RNC) ולשעבר ראש הביון הזר, בחדר מלון ביוהנסבורג. למרות שהמקרה נחקר, המתנקשים לא זוהו. התבטאויות

חופש התאגדות וביטוי

אזרחים המשיכו להיאסר בגין מימוש לגיטימי של זכויותיהם לחופש התאגדות וביטוי.

שיש לעצור או אפילו להרוג כל מי שמבקש לערער את היציבות במדינה.

משפטים בלתי הוגנים - משפטי בטחון המדינה

קצינים בכירים הוחזקו במעצר באשמת פגיעה בבטחון המדינה. הרשויות לא הקפידו על הליך משפטי נאות בטיפולם בחשודים בעבירות הקשורות לטרור.

משפטו של ז'ואל מוטאבאזי ו-15 נאשמים אחרים הסתיים באוקטובר. מוטאבאזי, לשעבר שומר ראש של הנשיא קאגאמה, הורשע בקשירת קשר לתקיפת הממשלה ונידון למאסר עולם. הוא הודיע על כוונתו לערער על ההרשעה. רבים מהנאשמים האחרים במשפט הצהירו בבית המשפט כי עונו ואולצו להודות באשמה. יחד עם זאת, בית המשפט לא חקר את הטענות הללו. מוטאבאזי הוחזק במנותק מהעולם במחנה קאמי של המודיעין הצבאי במשך מספר חודשים ב-2010 ו-2011 וסבל עינויים. הוא נמלט לאוגנדה וקיבל שם מקלט מדיני, אך באוקטובר 2013 נחטף והוחזר לרואנדה באופן בלתי חוקי.

הזמר קיזיטו מיהיגו, העיתונאי קאסיין נטאמוהאנגה מרדיו "חסד מופלא", החייל המשוחרר ז'אן-פול דוקומוזו קמי ורואת החשבון אגנס נייביזי נעצרו באפריל והואשמו בפגיעה בבטחון המדינה. על פי דיווחים רשמיים, הם הואשמו כי גייסו בידי RNC והכוחות הדמוקרטיים לשחרור רואנדה (DFLR), ארגון חמוש שבסיסו במזרח DRC, וכן בתכנון פיגועים. עוד דווח כי מיהיגו חשוד כי ניהל תכתובת דואר אלקטרוני ביקורתית עם גורמי אפוזיציה בחו"ל, אם כי דיווח זה טרם אומת. נכון לסוף השנה, ארבעת העצורים ממתינים עדיין למשפטם.

באוגוסט, עצר המודיעין הצבאי ארבעה אנשי צבא שהואשמו בהכפשת המדינה או ממשלתה, הסתת הציבור למרי או הפרות סדר, הסתרת אמצעים ששימשו או נועדו לשמש לביצוע עבירה, והחזקה בלתי חוקית של אמצעי לחימה. שלושה אמורים לעמוד למשפט בפני בית דין צבאי - הקולונל טום ביאבאגאמבה, הגנרל בדימוס פרנק רו סאגארה והסמל פרנסואה קאבאייה. קפטן דייוויד קאבזי ייה אמור להישפט בפני בית דין אזרחי. נכון לסוף 2014, טרם החלו המשפטים.

אסירי מצפון

ביוני, שוחררה אגנס נקוסי אוימאנה, עורכת העיתון הפרטי אומוראביו בשפת קיניאורואנדה, לאחר שריצתה עונש מאסר של ארבע שנים. היא נאסרה בגין פגיעה בבטחון המדינה לאחר שכתבה מאמרי מערכת שמתחו ביקורת על מדיניות הממשלה והאשימוה בשחיתות במהלך מסע הבחירות של 2010.

חברי FDU-Inkingi סילוויין סיבומאנה ואנסלם מוטו ימאנה המשיכו לרצות את עונש מאסרם. דינם נגזר בינואר על יסוד הרשעתם בהסתת הציבור למרי או הפרות סדר, לאחר שבספטמבר 2012 ארגנו כינוס במחוז רוטסיר ו. השניים ערערו על הרשעתם. ששה מחברי המפלגה שוחררו ב-5 בספטמבר לאחר שריצו שתי שנות מאסר בגין השתתפות באותו הכינוס ברוטסיר. סיבומאנה הורשע גם בהשתתפות בכינוס בלתי חוקי לאחר שנטל חלק בהפגנה מחוץ לבניין בית המשפט העליון במהלך ערעורה של אינגאבירה במרץ 2013.

חברי קבוצת המתפללים אינטוואראנגה נשארו במעצר לאחר שהואשמו בהסתת הציבור למרי או הפרות סדר ובקיום התכנסות או הפגנה בלתי חוקית. ב-21 ביולי 2013, צעדו חברי הקבוצה מקתדרלת סן מישל למעון הנשיא בבירה קיגאלי כדי להעביר לו מסר מילולי שקיבלו על פי אמונתם מהבתולה מריה הקשור באופן כללי לתמורה פוליטית ברואנדה. משפטם המשיך להתנהל עד סוף 2014.

מפלגות

קומץ מפלגות האפוזיציה שהותר להן להמשיך לפעול התמודדו עם דיכוי. ההליכים המשפטיים להקמת מפלגה נותרו ממושכים ומסורבלים כשהיו.

המפלגה הדמוקרטית הירוקה של רואנדה (DGPR), שנרשמה רשמית באוגוסט 2013, קראה לחקירה לאיתור מקום הימצאו של חבר מפלגה מוביל, ז'אן-דאמאסן מו נְיִשִּׁיאקה, שנראה לאחרונה ב-27 ביוני 2014 בניאמאטה שבמחוז בוגֶסֶרָה. המפלגה טענה שקודם להיעלמו הוא קיבל שיחה מאדם שביקש פגישה מיידית. המפלגה דיווחה קודם לכן על מכשולים בירוקרטיים בתהליך הרישום ועל מעקב ממשלתי, הטרדות והפחדות בגלל פעילותה הפוליטית.

מעצרים צבאיים בלתי חוקיים

נמשכו דיווחים על מעצרים בלתי חוקיים שביצע צבא רואנדה. עצורים הוחזקו במתקנים שאינם שייכים לשירות בתי הסוהר הרשמי, בלי גישה לעורכי דין או להליך משפטי נאות.

האשמות בדבר עינויים, כולל הכאות, שוקים חשמליים וחסך חושי, לא נחקרו.

הרשויות דחו ביקורת אמריקאית ובריטית על מעצרים בלתי חוקיים שביצע המודיעין הצבאי. ב-4 ביוני 2014, הגיב הנשיא קאגאמה לדיווחים עדכניים בנושא בטענה

צדק בינלאומי

ב-19 ביוני, אישר בית משפט שוודי את עונש מאסר עולם שהוטל על סניסלאס מבאנאנדה בעוון התפקיד שמילא בחמישה מעשי טבח בקיבוץ במהלך רצח העם.

משפטיהם של חשודים במעורבות ברצח העם ברואנדה נמשכו בבתי משפט של מדינות שונות מחוץ לרואנדה.

משפטי ההסגרה של ארבעה חשודים ברצח עם בבריטניה נמשכו במהלך השנה.

ב-18 בפברואר, הרשיע בית משפט גרמני את ראש העיר קיזיגורו לשעבר, אונספור ראבוקומבה, בסיוע לביצוע רצח עם ודן אותו ל-14 שנות מאסר.

באפריל, דן בית משפט נורבגי את סאדי בוגינגו ל-21 שנות מאסר בעוון תפקידו ברצח העם. הליך ערעורו טרם הסתיים עד סוף השנה. בקשת הרשויות בנורבגיה להסגרת חשוד נוסף ברצח עם אושרה אך הליך הערעור בעניינה טרם הסתיים עד סוף השנה.

ב-14 במרץ, הרשיע בית משפט צרפתי קצין לשעבר בצבא רואנדה, פסקל סימביקאנגואה, ברצח עם ופשעים נגד האנושות. בית המשפט פסק כי הוא מילא תפקיד מרכזי בעריכת רשימות חיסול של בני טוטסי ומנהיגים מתונים מבני הוטו ותרם להקמת תחנת הרדיו "מיל קולין" (ארץ "אלף הגבעות" [Mille Collines]) הוא כינויה של רואנדה), שהסית לאלמות במהלך רצח העם. הוא נידון ל-25 שנות מאסר. היתה זו הפעם הראשונה שבה נשפט בצרפת חשוד ברצח עם. ששה חשודים נוספים ברצח עם המתווכו עד סוף השנה למשפטם בצרפת.

בהולנד, טרם הסתיים תהליך ההסגרה של שני חשודים, ובדנמרק המתין חשוד אחר ברצח עם למשפטו.

בית הדין הפלילי הבינלאומי לרואנדה

בית הדין הפלילי הבינלאומי לרואנדה נערך לסיום פעילותו. נכון לסוף 2014, נותר לו להשלים רק הליך ערעור אחד. בית הדין השלים את ההליך המשפטי ב-75 תיקים, ש-14 מתוכם הסתיימו בזיכויים ועשרה הועברו לשטחי שיפוט לאומיים.

ב-7 במאי, סמך בית המשפט העליון של מחוז קוויבק על הרשעתו של דזירה מוניאנזה בערכאה נמוכה יותר בעוון רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה.

אתר הנצחה לרצח חיילי האו"ם
ברואנדה.

JA ALT / Wikimedia Commons

אמנסטי אינטרנשיונל ישראל:

חברי הוועד המנהל: ד"ר ישי מנוחין (יו"ר), יעל וייס-רינד, פרופ' אבנר בן-עמוס, טאג' הרון, ד"ר בתיה זיבצנר, עלא חטיב; יואל אפשטיין (גזבר)

ועדת ביקורת: חנוך קציר (יו"ר), אביב סלע, עו"ד עופר יהלום

מנכ"ל: יונתן גר

מנהלת כספים ומנהלה: אורנה הדר
רכזת מנהלה: רומי ריגר

מנהל פיתוח משאבים וחברות: ניר ברקאי
רכז תוכנית גיוס חברים וצוות טלמרקטינג: רעי אוריון
רכז קשרי תומכים: גיא קופמן
רכז פיתוח משאבים מקרנות: זקרי כהן

רכז אקטיביזם: איקה כהן

מנהלת תוכניות: מולי מולקאר

ראש קמפיין בנושא אפליה של פלסטינים אזרחי ישראל והפרות זכויות אדם בשטחים הכבושים:

הילאל עלוש

רכז אקטיביזם והשתתפות פעילה של מחזיקי זכויות פלסטינים אזרחי ישראל: יוסף עספור

רכזת קמפיין בנושא אפליה של פלסטינים אזרחי ישראל: סחר נוסייבה

ראשת קמפיין לזכויות פליטים: עדי דרורי-אברהם
רכזת אקטיביזם והשתתפות פעילה של קהילת הפליטים ומבקשי המקלט: ליאת בולצמן
רכזת קמפיין זכויות פליטים: גוני דרורי

מ"מ ראש צוות תקשורת ופרסומים: רוני מרגלית
רכז תקשורת: עידן יצחקי

עריכה: רוני מרגלית
תרגום: עמי אשר
עיצוב: עידן יצחקי

© Amnesty International
Index: POL 10/001/2015
ISBN: 978-0-86210488-7

© כל הזכויות שמורות לאמנסטי אינטרנשיונל ישראל, אין להעתיק, לאחסן במאגר מידע, לשכפל, להקליט או לשדר כל חלק שהוא מפרסום זה ללא אישור מראש של המו"ל

דו"ח אמנסטי אינטרנשיונל 2014/15 מצב זכויות האדם בעולם (תקציר)

דו"ח אמנסטי אינטרנשיונל 2014/15 מתעד את מצב זכויות האדם ב-160 מדינות וטריטוריות במהלך 2014. חלק מהאירועים המרכזיים מ-2013 גם נכללים.

2014 היא שנה של עימותים אלימים ואוזלת יד של ממשלות להגן על זכויותיהם וביטחונם של אזרחיהן, אך לצידן נראתה גם התקדמות משמעותית בשמירה ובהבטחת זכויות אדם מסוימות. ימי שנה חשובים, כמו יום השנה לדליפת הגז בבופאל ב-1984 ורצח העם ברואנדה ב-1994, כמו גם הסתכלות אחורה על שלושים השנים שעברו מאז אומצה אמנת האו"ם נגד עינויים, הזכירו לנו שלמרות שנעשתה התקדמות בתחומים רבים, עדיין נותרה עבודה רבה לעשות כדי להבטיח צדק לקורבנות וניצולי הפרות חמורות.

הדו"ח מציין את אלו שעמדו למען זכויות אדם ברחבי העולם, לעיתים קרובות מול נסיבות קשות ומסוכנות. הוא מייצג את הדאגות העיקריות של אמנסטי אינטרנשיונל ברחבי העולם, והוא קריאה מחייבת עבור קובעי מדיניות, אקטיביסטים וכל בעל עניין בזכויות אדם.